YAZIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
OCAK '84
29
150 TL

YAŞAM HAKKI İÇİN BARIŞ

Bu sayının eki: ŞİLİ
akıllı çocuklar için kesinlikle öznel ve fakat gerçek bir öykü

Bu sayının eki: 1984 TAKVİMİ
Almayı unutmayın

YAŞAM HAKKI İÇİN BARIŞ
ÖZEL BÖLÜMÜ

YARIN/Yaşam Hakkı İçin Barış 4
UĞUR KÖKDEN/Thomas Mann'ın Mektubu 5
YILMAZ ONAY/Yağmura ve Rüzgâra Karşı 6
ALBERTO MORAVİA/Hiroşima Mektubu (Türkçesi: Kerem Kurtgözü) 8
BARIŞ ÜZERİNE SÖZLER 8
A. MÜMTAZ İDİL./Barışın Romanını Yazmak 10
OĞUZ MAKAL/Barışın Resimleri Duvarlarda 11
HÜSAMETTİN ÇETİNKAYA/Olanaksızın Olabilirliği 12
TUFAN AYDIN - GÜLER AYDIN/ Nükleer Savaş ve Mesleki Sorumluluğumuz 14
Nötron Bombasının Fiziksel ve Tıbbi Etkileri 16
PHILIPPE SOUPAULT/Şiir (Türkçesi : Kerem Kurtgözü) 16
HİLMİ ZAFER ŞAHİN/Tiyatroda Barışın İlk Savunucusu Aristophanes'in Barış Oyunları Üzerine 17
İLYA EHRENBURG/Şiir (Türkçesi: Ataol Behramoğlu) 18
ZEKAİ SEZER/Savaş Resimlerinde Barış Çağrıları 19

EDEBİYAT

METİN DEMİRTAŞ/Şiir 22
BEHÇET AYSAN ile konuşma (Konuşan: Adnan Satıcı) 23
BEHÇET AYSAN/Şiir 23
NECDET ADALI/Şiir 29

TARİH

ALAATTİN BİLGİ/Özgürlüğün Bedeli 21

KARİKATÜRLER

MURAT ÖZMENEK 23
ERHAN BAŞKURT 29

PLASTİK SANATLAR

ZEKAİ SEZER 29

KİTAPLAR

BEYHAN SUNAL/Nükleer Tehlike 25
CANDAN ÖZBEK/Hep Aranızda Olacağım 25

YARIN'dan...

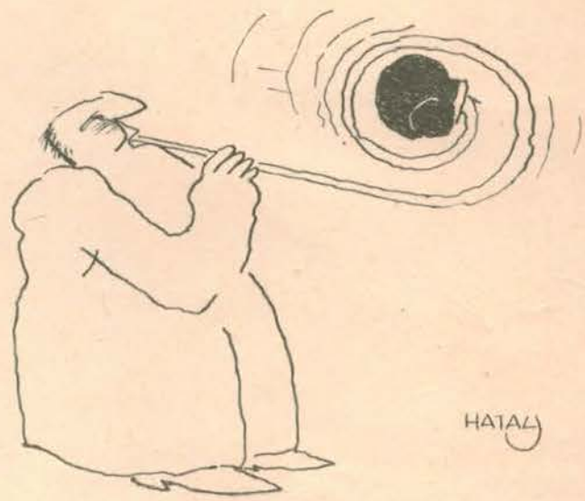

güncel görevler...

Bu kez barış sorununu bir özel bölüm kapsamında gündeme getiriyoruz. *Yarın*, barış konusunu çoğu kez, 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle, Eylül aylarında ele alırdı. Ama bu kez durum farklı. Şu günlerde milyonlarca barışsever Amerikan Pershing ve Cruise füzelerinin Batı Avrupa'ya yerleştirilmesi nedeniyle, savaş kışkırtıcılığına karşı, barış için yığınsal gösteriler düzenliyor. *Yarın*, barış savaşımıyla dayanışma için, bu sayısını barış konusuna ayırdı. 1984 yılına girerken, dünya barışını geri döndürülmez kılmanın, en önemli görevlerimizden biri olduğuna yeniden dikkat çekmek istiyoruz.

Demokrasiye geçileceği sanısının yaygınlaştırıldığı şu günlerde, ertelenmez bir görevden daha sözetmek istiyoruz. Kamuoyunda yaygın biçimde tartışılmaya başlanan "genel af", içinde bulunduğumuz dönemin öne çıkartılması gereken görevleri arasındadır. Genellikle tartışılan, çıkartılacak bir affın, genel ya da kısmi olup olmamasıdır. Kısmi af ile, siyasi suçluların af kapsamı dışında tutulması amaçlanıyor. Gerçek demokrasi yanlıları ise, kuşkusuz sınırsız, genel bir aftan yanadırlar. Unutmamalıyız ki, demokrasinin geri döndürülmez kılınması, bugüne dek üstünde yeterince durulmamış, kıyıda köşede kalmış köşelerinin birer birer kazanılmasıyla olanaklıdır. Af konusu da bu köşelerden biridir. Sıradanmış gibi görünen demokratik haklarımıza karşı duyarsızlık, geçmişin bize kazandırması gereken deneyimlerin herhalde en başında gelir. Bu aşamada, kendimize hiç değilse şu soruyu sormalıyız: Bugün düşüncelerinden ötürü yargılanan, mahkum olan sanatçıların, yazarların, gazetecilerin sayısı kaçtır, adları nelerdir? Bu soruya bile pek azımızın doğru dürüst yanıt verebileceği açıktır. Öyleyse görev, demokratik bir görev olarak, sınırsız, genel bir affın savunulmasıdır.

Yarın, 1984 yılında, kültür ve sanat yaşamımızın demokratikleştirilmesi savaşımında, gene görev başında olacaktır. Yeni yıl, gelecekten umutlu olan tüm okurlarımıza kutlu olsun.

□SAHİBİ
Sami Aptekin

□SORUMLU YAZI İŞLERİ YÖNETMENİ
Semih Gümüş Acar

□TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uçkan, Box 38045, 100 64 Stockholm
İzmir: Cem Özer, 2030. Sk. 12/9 Karşıyaka-İzmir

□ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 1000 TL.
Yurtdışı/Yıllık 40 DM.
Yurtdışı fiyatı 300 TL.

□İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam sayfa: 30.000.- TL.
Yarım sayfa: 15.000.-TL.
Çeyrek sayfa: 8.000.-TL.
İç sayfalar/
Tam sayfa: 20.000.-TL.
Yarım sayfa: 10.000.-TL.
Çeyrek sayfa: 6.000.-TL.
Derginiye doğrudan yapılan başvurularda % 25, peşin ödemelerde % 40 indirim yapılır.

□TEKNİK İŞLER
Dizgi : Norm Dizgi
Film : Renk Büro
Baskı : Teknik Basımevi
Grafik düzenleme: Yarın

□YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sok., 15/15
Sıhhiye-Ankara

□YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ
Yarın, P.K.: 723 Kızılay - Ankara

YARIN

Javier Heraud (1924-1963). Lima'da doğdu. Küba'da sinema eğitimi gördü. Ülkesindeki baskı rejimine başkaldırdı ve bir çarpışma sırasında öldü. Peru'nun, kendisinden çok şey beklenen genç ozanları arasındaydı.

JAVIER HERAUD

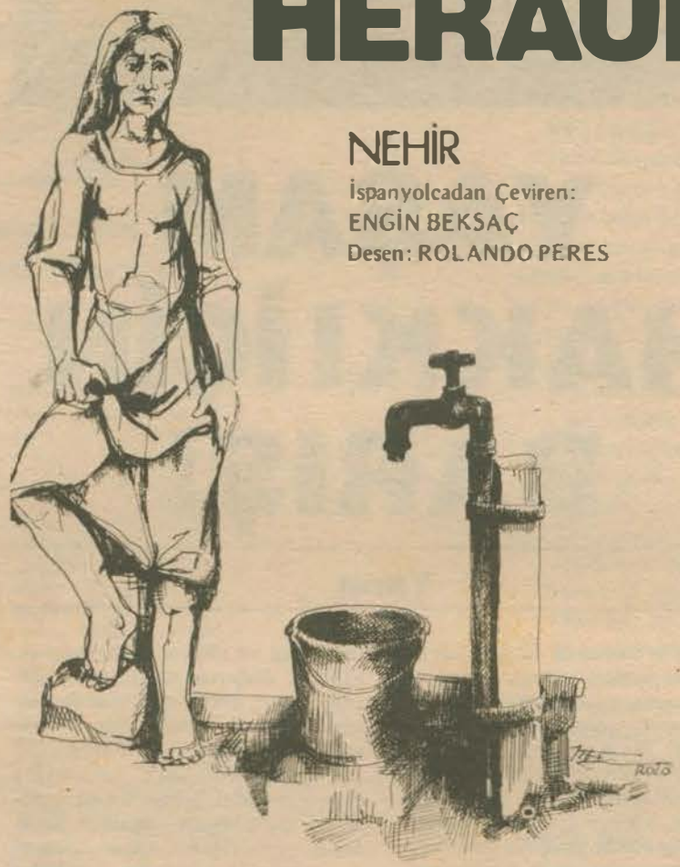

NEHİR

İspanyolcadan Çeviren:
ENGİN BEKSAÇ
Desen: ROLANDO PERES

1 Ben bir nehirim,
giderim alçalarak
geniş taşlarda,
giderim alçalarak
sert kayalarda,
rüzgarla
çizilmiş
patikada.
Ağaçlar var
çevremde gölgelenmiş
yağmurla.
Ben bir nehirim,
alçalıyorum her defa daha
öfkeyle,
daha şiddetle
alçalıyorum.
her defa bir
köprü bana yansıtıyor
kemerlerini.

2 Ben bir nehirim,
bir nehir,
bir nehir
şeffaf
sabahta.
Bazen
nazik ve
sevecenim.
Kayanın sessizce
bereketli vadilerde,
içer binlerce kez
sürüler ve sakin insanlar.
Çocuklar beni çevirirler
gündüz
ve
gece ürkek aşıklar
dayarlar gözlerini benimkilere
ve batar kolları
koyu şeffaflığıma
hayalsi sularımın.

3 Ben bir nehirim.
Fakat bazen
yiğit
ve
güçlü,
fakat bazen
hürmet etmem ne
yaşama ne
ölüme.

Alçalıyorum
çılgın çağlayanlarda,
alçalıyorum hiddet ve
hınçla,
çarpıyorum
tekrar tekrar taşlara,
ayırıyorum onları birer
birer bitmez tükenmez
parçalara.
Hayvanlar
kaçıyor,
kaçıyor sıyrılarak,
taştığım zaman
kırlara
ektiğim zaman
küçük taşları
yamaçlara,
su bastığım
zaman
evler ve kırlar,
su bastığım
zaman
kapılar ve onların
kalpleri,
gövdeler ve
onların
kalpleri.

4 Ve burada daha
tez davranırım
ulaşabildiğim zaman
kalplere,
gücüm yettiği zaman
onları toplamaya
kanda,
gücüm yettiği zaman
onları görmeye
içten.
Ve benim hiddetim
dönüşür yumuşaklığa
ve dönüşürüm
ağaca,
ve engel olurum
bir ağaç gibi,
ve susarım
dikensiz bir gül gibi.

5 Ben bir nehirim.
Ben bir nehirim.
Sonsuz
söylenenden. Artık
duyuyorum
çevremdeki esintiyi,
artık duyuyorum rüzgarı
yanaklarımda,
ve yolculuğum
dağlar ve nehirler arasında,
göller ve çayırlar
dönüşüyor sonsuzluğa.

6 Ben kıyılarda yol alan nehirim
kuru ağaç kuru taş
Ben kenarlarda yol alan nehirim
açık kapı açık kalp
Ben kırlarda yol alan nehirim
kesik çiçek kesik gül
Ben sokaklarda yol alan nehirim
nemli toprak nemli gök
Ben tepelerde yol alan nehirim
yanmış kaya yanmış tuz
Ben evlerde yol alan nehirim
asılı masa asılı iskemle
Ben insanlarda yol alan nehirim
ağaç meyva
gül taş
masa kalp
kalp ve kapı
altüst olmuş

7 Ben şarkı söyleyen nehirim
gün ortasına ve
insanlara,
şarkı söyleyen karşısında
mezarlarının,
yüzünü dönen
karşısında
kutsal nehir yataklarının.

8 Ben alaca karanlığın nehriyim.
Artık iniyorum derin
koyaklarda,
unutulmuş
bilinmez köylerde,
vitrinleri
insan
dolu kentlerde.
Ben nehirim,
artık gidiyorum çayırlarda,
ağaçlar var çevremde
güvercinlerle kaplı,
ağaçlar şarkı söylüyor
nehirle,
ağaçlar şarkı söylüyor
kuş yüreğimle,
nehirler şarkı söylüyor
kollarımda.

9 Zaman gelecek
ulaşmanın gerektiği
okyanuslara,
karıştırmanın gerektiği
saf sularımı onların
bulanık sularıyla,
gerekecek
berrak
şarkımı kesmem,
tüm günlerin safağında
öfkeli çığlıklarımı
bastırmam
ve gerekecek
gözlerimi temizlemem
denizle.
Gün gelecek ve
sonsuz denizlerde
göremiyeceğim tekrar bereketli
kırlarımı,
göremiyeceğim yeşil
ağaçlarımı,
yakın rüzgarımı,
açık göğümü,
kara gölümü,
güneşimi,
bulutlarımı,
göremiyeceğim hiç
hiç birini,
yanlız
sonsuz
mavi gök olacak
ve
tümü eriyecek
bir sular düzleminde,
yanlız bir şarkı veya şiirin
alçalan küçük nehirler alacağı
yerde,
birleşmeye giden güçlü nehirler,
ışıltılı yeni sularımda,
yokolmuş
yeni
sularımda.

YAŞAM HAKKI İÇİN BARIŞ!

Yarın

Son yetmişbeş yıl içinde ikisi büyük, onlarcası da yerel kapsamlı savaşlar görmüş dünyamızda, bugün bir büyük ve sonu olmayan savaşın daha rüzgarları esiyor. Yetmişbeş yıl ve savaşlarda yaşamını yitiren milyonlarca insan, onun da kat kat üstünde yaralı, sakat, yaşadığı her günü savaşı da birlikte yaşayarak geçiren insanlar. Teslim olma hazırlıkları yürüten Japonya'nın savaştan en az hasar görmüş dört kentinden biri olan Hiroşima'ya ve yedekte bulunan Nagazaki'ye atılan bombaların yarattığı tehdit ortamından, nötron bombasıyla oynanan oyunları yaşadığımız şu günlere dek geçen süreyi de unutmamız olanaksızdır. Anglo-Amerikan egemenliğinin dünyamızı soğuk savaşın had safhadaki gerginliğine sürüklediğigünlerin ilerici dünya kamuoyunca etkisizleştirilmesinden sonra çıkartılan pekçok yerel savaşta yolaçılan toplam yıkım, ikinci dünya savaşındakini bile geride bıraktı. Latin Amerika'nın sürekli bir kıskaç içine alınarak, bir silah deposuna dönüştürülmesi, terörist devletler ile, içsavaşlarla, bu kara parçasının gerginliğin hâlâ odak noktalarından biri olarak tutulmaya çalışılması, dünyamızın başlıca sorunlarından biri olarak gündemde duruyor. Asya 'da ve kuşkusuz her şeyden önce Vietnam'da atılan bombaların toplamının ikinci dünya savaşında kullanılanın bile üstüne çıkmış olması, Afrika'da ekonomik ve siyasi bağımsızlıklarını kazanmak isteyen halklar üstüne silah gücüyle gidilmesi dünyamızı ateşten bir topa çevirmişse, bugün meydanları dolduran milyonlarca insanın, "savaşa karşı, barış" istemine kulak verilmelidir.

Bölgesel savaşlar, emperyalizmin ve yeni sömürgeciliğin yayılmacılığının sürekli tehdit aracıdır. Uzakdoğu Asya ve Afrika'dan kovulanlar, ülkemizi de çok yakından ilgilendiren Ortadoğu'yu kanlı bir savaş ve iç çatışmalara sürüklediler. Silah tüccarları, Ortadoğu'da haklı isteklere, egemen halkların varlığına izin vermemeye çalışıyor. Yerel savaşlar, istilacıların karşı koyamadıkları oburluklarının sonucudur. Onlar savaşlar ve silahlanma olmazsa yaşayamazlar. Savaş değil barış isteyen yığınlara karşın, Batı Avrupa'ya Pershing ve Cruise füzelerinin yerleştirilmeye başlanması da bundandır.

Barış savaşımının dünyamızın en yaşamsal sorunu olduğu bilinci ve bu savaşımın toplumsal kurtuluş savaşımıyla içiçeliği, savaş kışkırtıcılarının, yayılmacıların karşısındaki tek gerçek silahımızdır. Bu topyekün bir savaşımdır ve bugün gündeminde nükleer silahların yokedilmesi, silahlanma yarışının durdurulması, konvansiyonel silahların sınırlandırılması vardır. Bugün meydanlar savaşa ve silahlanmaya karşı çıkanlarla doluyor. Yaşlı, genç, çocuk, kadın, erkek tüm insanlar, savaşı yaşamış olanları, hiç görmemişleri. Her hafta ve giderek sıklaşan gösteriler, insan kollarından oluşan zincirler. Barışseverleri "uşak" sayan politikacılar. Örneğin Kohl, aynen şöyle diyor: "Alman halkının çoğunluğu karşı da olsa, bu füzeler Alman topraklarına yerleştirilecektir."

Herbir bombayla karınlarının şişi indirilecek yüzbinlerce çocuk, yapılacak okullar, fabrikalar. Bunları anlayan, hesaplayan, anlatan milyonlarca insan, bunun için yazılan mektuplar, atılan imzalar. Bunlar, yaşanılası bir geleceği ellerinde tutan barışsever, ilerici dünya kamuoyudur. Öbür yanda, aşamadıkları ekonomik bunalımın faturasını "savaş" olarak kesen devletler, onların bağlaşıkları, sahte kılıflara büründürülmüş pazar istemleri. İşte son yetmişbeş yıl içinde pekçok savaş yaşamış dünyamızın 1984 yılına adım attığı günler. Oyunun başrolünde ise, aynı yetmişbeş yıl içinde toprakları üzerinde savaş acısını ve yıkımını yaşamamış olan ABD bulunuyor.

Ya ikinci büyük savaşı izleyen yıllar nasıldı? Stokholm çağrısıyla 500 milyon insanın, yani dünyamızın yetişkin nüfusunun yarısının dile getirdiği barış istemleri. Bu istemleri somutlamak için biraraya gelmek isteyen barışseverlere İngiltere sınırlarının kapatılışı. Mc Carthy piyonunca ateşlenen cadı kazanı; izlenen, tutuklanan, ABD'nin en saygıdeğer yurttaşları, barışçılar.

Neden bunlar? Bir fabrika kurulacak parayla bir atımlık bomba yapılmasına karşı çıkmak, bir atımlık bombanın öldüreceği binleri, yüzbinleri daha güneşli, daha aydınlık bir dünyada yaşatmak için girişilen bunca çaba neden? Neden milyarlarca insanın pazar sorunu bir filenin nasıl dolabileceği ile sınırlıyken, bir bölümünün pazarı ülkelerle, o ülkelerin zenginlikleriyle dolu. Neden küçük toprak parçalarına bağımsızlık umutlarını kırmak için yağdırılan bombalar? Neden "nükleer savaş mı, hayır!" diyen yığınlara bunca aşağılayıcı yaklaşım, insan kollarının sarınaladığı üslere ulaşan yolları açmak için akıtılan yurttaş kanları?

Barış için savaşanlar, daha iyi bir yaşam, iş, ekmek, özgürlük istiyorlar. Savaş tüccarlarının dünyamızdaki egemenliği kırılana dek bu istemler önümüzde duracaktır. 70'li yıllar içinde bağımsızlık ve demokrasi cephesinin dünyanın çeşitli bölgelerinde istilacıları adım adım geriletmesinden ve Helsinki'de gerginliği durduracak kararların altına imzaların atılmasından sonra, 80'li yıllar içinde yeni bir saldırıyla karşı karşıyayız. Özellikle Ortadoğu'da sıkışıp kalan saldırganlar, bu bölgeyi büyük çapta bir savaşın kıvılcımının atılacağı bir alana dönüştürdüler. 80'li yılların dünyamızı yeni bir soğuk savaşa sürüklemesi ve sıcak müdahalelerin sıradanlaştırılmasından sonra, sıcaklığını kaybeden bölgelerden geri çekilenler, güçlerinin önemli bir bölümünü Ortadoğu'ya yığdılar. Ülkemizin de içinde olduğu bu bölgede barışın kazanılması, barış yanlılarının başlıca amaçlarındandır. Çünkü, sözü edilen, bizim yaşamımızdır. Haksız savaşları, ölümü, pazar dedikodularınızı istemiyoruz. Bizim parmaklarımızın çektiği tetiklerden ateşlenen bombalarla bir anda ölen binlerce, yüzbinlerce gencin toplu mezarlarından yükselen sese kulak verin: Savaşa karşı, yaşam hakkı için, barış!

THOMAS MANN'IN MEKTUBU

Uğur Kökden

Barış umut demek! Sınırların ötesine taşan bir umut! Vadedilmiş olmaktan çok hak edilmiş bir umut! Sürekli yeniden fethedilen bir umut! Tarihin ve yaşamın öğretisi böyle. Yeryüzünde barış üstünde hisse sahibi olmak başka türlü olanaksız. Bunun için, daha çok önceden, zamanın üstünde özgür insanın egemenliği ve seçimi sürerken gerekeni yapmak şart! Beklemek, duraksamamak ve özellikle, ödün vermemek! Ancak bu bedelle, umut gerçeğe dönüşebilir

Böyle bir ahlâkın görkemli ve çağdaş örneği, Nazi döneminde gönüllü olarak Alman kültürünün bekçiliğini üstlenmiş olan Thomas Mann. En azından, zamanımızın kültürüne Almanya'nın çok önemli katkısı sayılabilecek bir Thomas Mann. Ünlü romancının savaşın bitiminde Almanya'ya, dostlarına yazdığı mektup'u, özellikle hiç unutulabilir mi? Satırlarına ağu karışmış, buruk ve nerdeyse umutsuz denilebilecek o mektup? Ülkesine neden geri dönmek istemediğini dile getiren o dimdik, sağlam Prusya mantığı? Çoğu zaman "vatandaşlar"ından hesap soran, kimi zaman geçmişte kendisine edilenleri anlatan, kimi satırlardaysa "kara yazgılı Alman halkı"yla Alman sanatçısı arasındaki büyük yabancılaşmayı yansıtan o acılı mektup? Yıllar bile geçse üstünden, o soğuk ve yoğun özlem destanı hiç unutulabilir mi?

Elbette Almanları, o dönem Almanyası'nda olup bitenleri anlatacak geniş kapsamlı, derinliğine ayrıntılı çözümlemeler değerlendirmeler bulunabilir. Vardır. Ancak öylesine içten, uzak köklerden kopuk gelişmiş, yüksek bedeli çok önceden ödenmiş, büyüleyici bir kaleme azraslanır. Nazilik denen "şeytan pençesi", büyük yazara yaşamında ilk kez derinliğine nefret etmeyi öğretti. Üstelik Thomas Mann kökünün Almanya'da olduğunu hiç yadsımadığı, kendini bir Alman yazarı saymaktan hiçbir zaman vazgeçmediği halde.

Bununla birlikte kimi ilerici, demokrat yahut özgür düşüncell aydınlar, gerekçeleri değişik olmakla beraber, Mann'ın savaştan sonra ülkesine dönmeyişine, Amerika'dak lmasına içerlediler. Bir bakıma, bu mektup o suçlamalara da bir karşılık sayılır.

Bir başka bakıma, Mann'ın mektubu yalnız Almanla arası ulusal bir hesaplaşma olarak da görülemez. O aynı zamanda, benzer karanlık koşullar için de geçerli olabilecek, evrensel nitelikte bir örnek. Sözgelimi, günümüzün büyük tedirginliği, Avrupa boyutlarını çoktan aşmış olan dramatik kuşkunun sorumluluk düğümü, gene Almanya'da somutlaşıyor. Hesapsız ve hırslı nükleer silahlanma, yeni ölüm füzelerinin Avrupa'nın yaslı topraklarına yerleştirilmesi, temelde, savaş şeytanıyla imzalanmış yeni bir sözleşme değil mi? 1914 ve 1933 oylamaları gibi evrensel etkinlikte, genişlikte bir sözleşme! Bu konuda atılacak geri dönüşsüz bir adım, özellikle Almanya'nın atacağı yeterince ölçülmemiş herhangi bir adım, şeytanın bir kez daha Dr. Faustus'un ruhunu satın aldığı anlamı taşımayacak mı?

Mann, mektubunun daha ilk satırlarında, gerçek yakıcı soruyu sormaktan kendini alamaz: "şu on iki yılı (1933-1945 dönemi) ve bu yılların meydana getirdiklerini karatahtadan silip sanki hiçbir şey olmamış gibi davranabilir miyiz?" Evet, bir Cermen Hamleti varolabilseydi, onun kendisine so acağı ve varlığına derin acılar veren ünl soru ancak bu olabilirdi. Geçmiş yılları karatahtadan silip atabilir miyiz? Yapılanlara alışılır, ama onları unutabilir miyiz?

Mann, nerdeyse elle tutulacak bir alınyazısı mancınığıyla nasıl birdenbire yaş mın dışına atıldığını mektubunda bir bir anlatarak, söze oradan giriyor: "1933'de uğradığım sarsıntı, alışık olduğum yaşam üslubunu yitirmem, ve tüm bunlarla birlikte o alçakça olaylar, vatanımdan koğuluş, kaçış, hepsi yeteri kadar acıydı."

"Yazdığım bir denemeye karşı Münih'de düzenlenen, basın ile devlet radyosunun o cahilce ve öldürecek ölçüde kinci kampanyasını hiçbir zaman unutmadım."

Renkli ve kutsal, dev bir İncil freski demek olan *Yusuf Peygamber*'in y zarı, Yusuf ile Kardeşleri gibi sürg n önünde güçsüzdür: "Bir memleketten öbürüne sürüklenmek, pasaport dertleri, otellerdeki göçebe yaşamı; barbarlığa dönerek orada yitip gitmiş, yabancılaşmış vatanımdan her gün kulaklarıma gelen yüzkızartıcı öyküler..." "Sizler, sürgünün nasıl soluk kesici olduğunu, kendi kökünden kopmanın, vatansızlığın o sinir yıpratıcı korkusunu bilmiyorsunuz. Gene de, beni vatandaşlığından yoksun bırakmış bir ülkeyle aramda -her şeye karşın- dile getirilmez bağlar bulunduğunu yadsımıyorum."

Thomas Mann, radyo konuşmalarında olduğu kadar mektubunda da, "Hitler olgusu"nu önlenebilir bir yükseliş olarak niteliyordu. Bu nedenle yaklaşımı gerçekçi olduğu ölçüde alaycı: "Gökten inme Führer'e karşı", diyor "o sırada Alman aydınları -adı bilinen ve dünyaca ünlü herkes: Hekimler, müzisyenler, öğretmenler, yazarlar, artistler- tek bir beden gibi bu yüz karasmm üstüne çullansalardı, genel bir grev ilan etselerdi, olayların akışı başka türlü olabilirdi." Mann, olup bitenleri "Alman halkının karakterinin ve alınyazısının sonucu" saymakta ırksal bir karakterin sonucu. Ancak, aynı yanlışı değişik yerlerde başka ırkların da işlediği bilinen bir gerçek. Ne var ki, son özgür seçimlerde 13 milyon Alman işçisinin Nazilere karşı oy kullanması gibi gerçek de var orta yerde.

Tarihten alınması gereken ders, barışın ağır bedeli, yakın geçmişin "şimdiki zaman"laştırılması, belki bu noktada gizli. Kimbilir?..

Mann'ın mektubunda ikinci sayfa çevrilirken, bu kez yahudi olmayanların kendi kendilerine sordukları soru ortaya çıkıyor: "Neden ötekiler işbirliği yaptı? Naziler, o halde, göründüğü kadar kötü olmayabilir." Her Alman aydını gibi Thomas Mann da, ulaştığı bu zorunlu istasyonda, yaşamın bellibaşlı sorusuna doyurucu bir karşılık arıyor. Çünkü, aramak ve bulmak zorunda: Nazilerin başarısı nasıl açıklanabilir? Tarih nereye gitti?..

O zaman, ister istemez, "zorunlu sürgün okulu"nun işlevi gölgelerden çıkarak sahne önüne fırlıyor. 1933 Ocağında, tüm Avrupa'nın kapıları kapanmıştı. Doğudan batıya tüm sınırlar. Metaxas, Dollfuss, Hitler, Mussolini, Franco ve öteki unutulmuşlar, bu kapıların bekçisiydi. Ağır, uzun gece yalnız Almanya'nın üstüne inmemişti. O yılbaşı, sanki alınyazısı Avrupa'nın eşiğinde tetikte bekliyordu. Aralık bulduğu anda girmek üzere.

Bu yüzden, elbette Thomas Mann da çok iyi biliyordu ki, köklü bir dön şümün nerdeyse başarıya ulaştığı ülkelerde ilerici enteligentsiyanın yazgısı olağanüstü trajik bir çizgi izler. Liebknecht, Luxembourg bir yana bırakılsa bile, Toller, Leonhard, Weinert, Regler, Seghers, Plievier, Uhse, Sperber, Zweig, Fisher gibi isimler, nice örnekten ancak birkaçı.

Benzer deneyimleri M nn kendi yaşamı içinde de tanıdı, duydu, öğrendi. Eğer yazılarına bile sızan keskin, acımasız, bağışlamaz ve sevecenlikten uzak bir tavır varsa, bu geride bırakmış olduğu korkunç geçmişe saygı ve bağlılıktan kaynaklanıyor. "Siz Almanya'da yaşayanların durumuna hiçbir zaman imrenmedim. Zafer günlerinizde bile!" Çünkü, o "yüce" günler, Mann'a göre yalnızca kanın fokurdadığı, ama patlamanın çok yakın olduğu günlerdi. İçine kan kokusu ve utancın sindiği günler, zamanlar.

Savaşın bitiminden sonra bile, yaklaşık 1952'ye dek, Mann Almanya karşısında çekingendir. Duraksamalar içinde sallanır, durur: "Evet, tüm bu yıllar içinde Almanya benim için çok yabancılaştı. Onun ürkütücü bir ülke olduğunu siz de kabul etmelisiniz. Ben yıkılmış Almanya'dan, onun taş harabelerinden ve insan yıkıntılarından korkuyorum."

Mann'ın bu önsezisi boş değildi. Hitler ölmüştü, rejim yıkılmıştı, ama "yaşasın faşizm!" diye haykıranları ne yapmalı?

Thomas Mann bir döneme değil, bellirll bir cinayet ideolojisine karşı çıkıyordu. Böylesi bir siyasal deprem, tutucu bir milliyetçiden giderek sosyalist çizgiye yaklaşan yeni bir Mann ailesi çıkardı. Yozlaşmış, tüccar ve zekâya yeterince saygılı olmayan bir topluma karşı tiksinti duyan bir Thomas Mann!

Onun bu yargısını bir başka benzer yazgı da paylaşıyordu: Peter Weiss. 1982 Bremen Edebiyat Ödülünün sahibi Weiss de Almanya'ya dönmedi. İnsan ailesinin öldürüldüğü yere bir daha dönemez diyen Weiss bu kararını şöyle açıklamıştı: "Faşizm her şeyi damgalamıştı. O sırada almancadan bile nefret ettim. Ne duymak, ne de o dili konuşmak istedim. İnsanın dostaları neredeyse vatanı orası oluyor."

Alınyazısının diktasına karşı başkaldırmak! İşte, çağdaş ve etkin barışseverlik! Savaşın baş döndürücü ve umut kırıcı yıkıntılarından önce, barışın güvenilir geleceğine yönelik sağduyulu çabalar, daha gerçekçi bir konum. Daha tutarlı bir mantığı temsil eden belirleyici çizgi.

Günümüzün barışı, insanın kendisinden kopamayacak ölçüde onun organik bir parçası olmuş durumda. Varlığının bütünleyici bir ögesi. Onur verici bir kişiliğin nerdeyse ta kendisi! Bir düşünce sistemi, bir eylem biçimi, yeni bir ahlâk! Barış, bu nedenlerle, insanın önce kendi öz benliğinde denediği bir ateş. Modern bir mitolojik ateş.

Umulur ki, hangi ülkede olursa olsun, barışı savunan son Mohicanlar Thomas Mann'ın mektubunu unutmasın!..

YAĞMURA ve RÜZGARA KARŞI

Desen: Saul Steinberg, 1966.

Yılmaz Onay

Size, Bertolt Brecht'in ve kızı Hanne Hiob'un notlarından bir öykü aktaracağım. Geçtiğimiz yıl, Federal Almanya'da, Brecht'in bir oyununun ancak bir yıl süren bir mücadeleden sonra oynanabilmesinin öyküsü bu. Barış mücadelesinin sahneye konmasının bir öyküsü. Taa 1950'lerden gelip, 1980'lerin ötesine uzanan bir öykü.

Brecht'in, ilk eşi Marianne'den olan kızı Hanne, tiyatro oyuncusu olarak babasının sanatını ve mücadelesini sürdürdüğü Münih'te, geçtiğimiz yılın 12 Mart'ında altmışıncı yaş gününü kutladı. Doğum gününden beş gün önce, yani Federal Almanya genel seçimlerinin ertesi günü, 7 Mart 1983'te, Hanne, seçimi kazanan Hıristiyan Demokrat Birliği partisinin o zamanki genel sekreteri olan ve bir hafta önce de kendini "Brecht uzmanı" olarak duyuran Dr. Heiner Geissler'e bir mektup yazıyordu. Mektubu ve nedenini aşağıdaki öykünün içinde göreceğiz.

HANNE HIOB

"Herrnburg Raporu" Kantatı

Brecht, 3.7.1951 günlü notunda, besteci Paul Dessau'nun, dünya gençlik oyunları şenliği için tasarladığı "Herrnburg Raporu" kantatı için istenen metni yazdığını belirtiyor. Konu şudur: 1950 Mayıs'ında, tüm Almanya'nın gençlerinin Berlin'deki "Özgür Alman Gençliği" toplantısına katılmış olan batı Almanya'lı gençler, geri dönüşlerinde, Herrnburg'daki sınırda Federal Almanya güvenlik güçlerince tutulmuşlardı. Gerekçe olarak:, "Salgın hastalıkları bulaştırma"ya karşı kontrol gerekçesi kullanılmış, ancak gençler de buna karşılık, sicile geçirilmelerini önlemek için, isimlerini bildirmemekte diretmişlerdi... Dessau-Brecht'in yazdıkları kantatın bölümleri şöyleydi: Öndeyiş; Herrnburg'da karşılaşma; Gençler, adlarını vermemekte diretiyorlar; Güvenlik güçleri gençlere Demokratik Almanya'ya ilişkin izlenimlerini soruyor; Danslı şarkı; Çocukların dileği; Tazeleme şarkısı; Çağrı; Güvenlik güçlerinin, "Özgür Alman Gençliği"ne, Lübeck'te kent içinden geçerken şarkı söylemeyi yasaklaması; Taşlamalı şarkı; Özgür Alman Gençliği'nin yanıtı". -Altıncı bölüm olan "Çocukların dileği" şarkısının birkaç dizesine bakalım: "Evler yanmasın/Bomba nedir bilmeyelim/Geceler uyumak için olsun/Yaşamanın cezasını çekmeyelim; Anneler ağlamasın sakın/Kimse öldürmesin kimseyi/Hepimiz birşeyler yapalım, kuralım/Bu olsun güvenin temeli; Gençler erişsin bu hedefe/Erişsin yetişkinler de!"

Ve aynı yıl Brecht, "kültürel özgürlük" kongresinde şunları söylüyordu: "Düşünebildiğimiz her çeşit toplumsal sisteme, her şeyden önce, o sistem savaş olmaksızın varlığını sürdürebilir mi, sorusunu sorarak bakalım. Her şeyden önce, barış isteme özgürlüğü için mücadele edelim.. Kültürün geleceğini Atom bombasının belirlemesine izin vermeyelim!"

Bundan bir yıl sonra 11 Mayıs 1952'de ise, Münih'li genç işçi Philipp Müller, Essen'de, Federal Almanya'nın yeniden silahlandırılmasına karşı yapılan bir gösteride güvenlik güçlerince öldürülüyordu. Bir yıl daha sonra, 1953'te, gene aynı Hıristiyan Demokrat Birliği partisinin baskısıyla ülkeye Brecht boykotu konuyor ve 9. Mayıs 1957'de "Alman mucizesi"nin dışişleri bakanı Heinrich von Brentano'nun ağzından, Federal Meclis kürsüsünden Brecht için açıkça şu sözler söyleniyordu: "..Aslında bence, bay Bert Brecht'in sonraki şiirleri, ancak Horst Wessel'inkilerle karşılaştırılabilecek düzeydedir" (Horst Wessel, bilindiği gibi, Nazizm'in ulusal marş haline getirdiği SA marşının sözlerinin sahibi olan ve Nazizmin zorla kahraman yaptığı, sanat tarihine değil, olsa olsa sanatı yakma'nın tarihine geçebilmiş olan bir zavallıdır ve Nazi'liğin yeniden hortlatıldığı Federal Almanya'da, bir zamanlar sözde Brecht'i aşağılamak için kullanılmış olan bu adın bu gün yeniden kahramanlaştırılması da normal sayılır olmuştur.)

Oynanma Çabası Mücadeleye Dönüşüyor

Ve, 11 Mayıs 1982'de, Federal Almanya'da, "Alman İzcilerBirliği"nden bir grup, Brecht'in kızı Hanne Hiob ile birlikte, Brecht'in o kantatının ilk oynanışını gerçekleştirmek istediler. Oyun için seçilen gün ve yer de, kantatın anlamına uygun olarak şöyle saptanmıştır: Gün, işçi Phillipp Müller'in otuz yıl önce Federal Almanya'nın yeniden silahlandırılmasına karşı gösteride öldürüldüğü günün yıldönümü, yer ise onun öldürüldüğü Essen kentidir. Ancak, söz konusu grup için, Hıristiyan Demokrat'larca "aşırı solcu" diye yaygara koparıldı ve yerel yöneticiler de, oyunun oynanacağı salonu, kira kontratı yapılmış olduğu halde yasaklayıverdiler. Ardından, Gruga salonu da her nasılsa bu oyun için "verilemedi". Açık alanda oynanışaysa "trafik'sel" nedenlerle izin verilmedi. Böylece, Brecht'li bir barış eylemi engellenmiş oldu, ama ünlü bir oyuncu olan Hanne Hiob'un girişimiyle bu oyunun batı Almanya'da ilk oynanışı için bir "destek çevresi" oluştu. Bu çevreye, Brecht'in kızının yanında, Federal Almanya'nın birçok ünlü sanatçısı katıldı: İngeborg Drewitz, Erich Fried, Claus Peymann, Heinrich Albertz, Uta Ranke-Heinemann, Günter Wallraff, gibi.

Hiob'un Mektubu ve Yanıt

İşte Hanne Hiob'un, başta sözünü ettiğimiz 7. Mart 1983 günlü mektubu, bu girişim dolayısıyla, söz konusu gençlerin tümünün mahkemeye verilmeleri ve "Özgür Alman Gençliği'nin mavi giysileri içinde, tam da Brecht'in anladığı yönde, onun Herrnburg Raporu Kantatının oynamaya tesebbüs"le suçlandırılıp cezalandırılma durumlarına ilişkindi. Mektup, seçimi kazanmış olan ve daha da önemlisi, kendini Brecht uzmanı olarak reklam etmiş olan yetkiliye yazılmıştı, yazan ise Brecht'in kızıydı. Şu tümceler yer alıyordu mektupta: "Sayın bay Geissler, son günlerde kendinizi Brecht'i bilen bir kişi olarak tanıttınız -Brecht'in "Galilei'nin Yaşamı" oyunundaki şu sözleri kim anımsamaz ki: 'Gerçeği bilmeyen kişi, aklı ermeyen zavallı bir cahildir. Ama gerçeği bilip de ona yalan diyen kişi, düpedüz katildir!'. Demek ki siz böylece Brecht'i, günlük politika için de kendini apaçık belirlemiş bir kişi olarak tanımaktan çekinmemiş oluyorsunuz. Dolayısıyla hiç kuşkum yok ki, çok iyi bildiğiniz o Brecht'in bir oyununu -yani Herrnburg Raporunu- oynamak istemiş olan gençleri de tüm gücünüzle koruyacaksınızdır.. Onların bir bölüğü bu yüzden hüküm giydiler, kalanı da hüküm giymek üzeredir.

Bu nedenle sizden bütün yüreğimle rica ediyorum: Brecht'le ilgili bu yanlış anlamaya bir son verilmesi için savcılara, yargıçlara başvurunuz. Belki gerekirse 'Herrnburg Raporu'ndan şu dizeleri anımsatınız onlara: 'İnsanları ezen beylerin hükmü/Kırpılmış aylar gibi gelip geçti/Onların yaltakçılarının bile/İşine

Desen: Caspar Neher

de bu hürriyetçi temel düzenden kaynaklandığınızı ve buna yönelecek her türlü saldırıya karşı çıkacağınızı varsayıyorum. Kaldı ki bütün bunlar, Bertolt Brecht'in ne eseriyle, ne de kişiliğiyle hiç bir ilintisi yoktur. 4-.. Siz de benim 'Galileinin Yaşamı'ndan şu dizeleri anımsatmama izin veriniz: .. 'Dünyaya göz yumarken yalnızca/İyi insanlar olmakla yetinmeyin/Uğraşın ki göz yumacağınız dünya/İyi bir dünya olabilsin!'. Dostça selamlarla. Bakan: Dr. Heiner Geissler."

Her Çeşit Rüzgâra ve Yağmura Karşın

Bu kez düzenleyici olmayı yükümlenen "destek çevresi", yasaklarının kaldırılmasını ve oyunun oynanmasını -bir yıllık bir mücadele sonunda sağlayabildi. 11. Mayıs 1983'te, yani Philipp Müller'in öldürüldüğü günün otuzuncu değil de otuzbirinci yıldönümünde, Federal Almanya'da yıllarca önü kesilmiş olan oyunun ilk oynanışı gerçekleşti. Televizyon muhabiri Karin Hercher, Essen'de görgü tanığı olarak şu haberi veriyor: "Barış mücadelecisi Philipp Müller'in öldürüldüğü Rüttenschneider köprüsü üstünde, mavi gömlekli gençler nöbet tutuyorlardı. Oyun, -ayrıca da Tyssen caddesi ile Bismarck caddesinin kesiştiği noktanın çok yakınındaki- Bert-Brecht sokağında, açık alanda oynandı. Koro, Özgür Alman Gençliği'nin mavi gömlekleriyle alana çıktı, topluluğa önayak olan ve tüm gücüyle destekleyen Hanne Hiob, bağlantı metinlerini sundu. Sağnak yağmur ve şiddetli rüzgâra karşın, 1200 izleyici toplanmıştı, güvenlik güçlerinin sayısı buna dahil değil elbette. Oynanışın başarısı öyle yüksek oldu ki, oyunun hemen yinelenmesi gerekti. Böylece tüm gelenler, bir yıl önce oyunun oynatılmayışının acısını çıkardılar: Bu, işçi gençliğin ve bu yolda çaba gösteren herkesin başarısıydı. Hanne Hiob'un ve Bertolt Brecht'in Federal Almanya'daki bir zaferiydi bu".

Yani, Brecht'in barış mücadelesinin bir sanat eseri daha, Essen'de, bu kez kızının sahne mücadelesiyle gerçekleşiyordu. ●

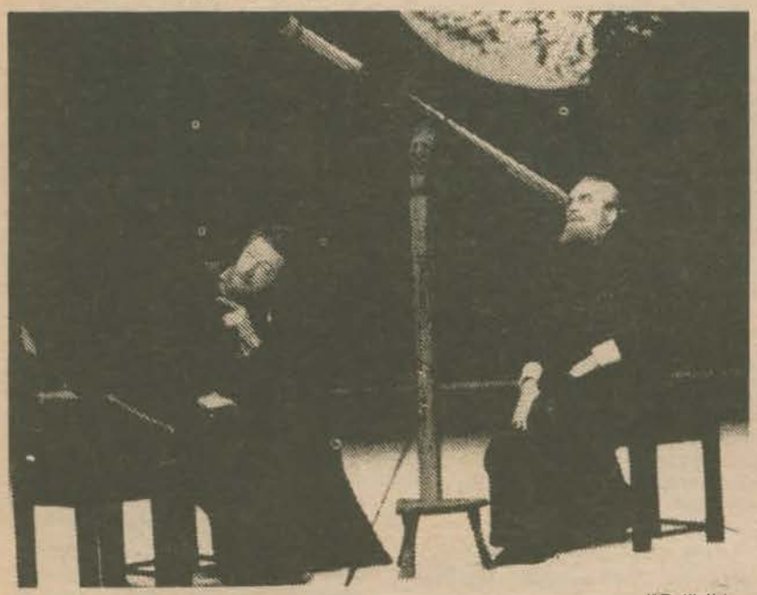

"Galile"den

son verildi'. Bu oyunu bilmiyorlarsa -ki bilmemeleri gayet normal, çünkü Federal Almanya'da halâ oynatılmamıştır.- o zaman isterseniz 'Galilei'nin Yaşamı'ndan şu sözleri belirtiniz: 'Doktor Galilei ayağa kalktı (İncili attı bir yana, teleskobunu aldı, yöneldi uzaya/Ve oğluna dedi ki: Dur orada!/Tanrısal evren şimdi bir de/Dönsün bakalım tersine/Şimdi de kontes hazretleri, meselâ/Dönsün hizmetçisinin çevresinde, ha?/'Ya da şu iki dize yeterli olur belki: 'Eski dedi ki, neysem oyum ben/Yeni dedi ki, def ol, iyi değilsen!' Bunları anımsayınca savcılar o gençleri anlıyacaklardır umarız - ve suçlamalarını geri alacaklardır.

Çok sayın bay Geissler, uğraşın, çaba gösterin! Çünkü belki -olur mu olur- Brecht'le ilgili kavga içinde, size'de kulak veren çıkar" Selâmlar. Hanne Hiob".

Brecht uzmanı olarak kendi propagandasını yapmış olan bay Heiner Geissler'in yanıtındaysa şu maddeler yer alıyordu: "1-1982'de söz konusu salonun verilmesini engelleyen belediye encümen grupları, kararlarının, yazara ve oyununa karşı değil, bu girişimi yapanlara karşı olduğunu vurguladıkları için, bu engellemeyi saygıyla karşılıyorum.. 3-Sizin desteklediğiniz 'Federal Almanya İzciler Birliği' üstüne ve onun temsilcilerine ilişkin olgular, şimdi Federal Almanya hukuku önünde hesap vermektedirler. Sizin

Kör At

Hiroşimada
Gözleri bakanlar o gün
Kör bir at gördüler
Koşa koşa geçiyordu
Kentin yıkıntılarını
Sağrısı kızıl et yanık
Kuyruğu ve yelesi kül
Ve ölümün
ölümün kendisinin
Ona binmeği
Gözü kesmedi.

JON UR VOR

Türkçesi: Kerem Kurtgözü

JON UR VÖR (1917 -) 1944 yılında İzlanda'nın siyasi bağımsızlığı ile birlikte gelişmeğe başlayan yenilikçi İzlanda şiirinin öncü ozanlarından biri. 1946 yılında yayımlanan Köy adlı düz şiir yapıtında küçük yoksul bir balıkçı köyündeki gündelik yaşamı dile getirdi. 1955-68 yılları arası yayımlanan ve çevresinde yenilikçi yazarların toplandığı Birtingur (Şafak) dergisinde yazdı.

HİROŞİMA MEKTUBU

Alberto Moravia Türkçesi : KEREM KURTGÖZÜ

İşte Hiroşimadayım ve işte son yenilik: Ben artık şu Alberto Moravia adındaki kişi değilim, artık İtalyan değilim, Avrupalı değilim, yalnızca bir soyun üyesiyim. Üstelik, öyle görünüyor ki, hızla yokolmağa yüz tutmuş bir soyun üyesi.

Atom bombası kurbanı iki yüz bin kişinin anmalık gömütü önüne bir demet çiçek koymak üzere derin bir saygıyla eğiliyordum ki, bu gerçek bir şimşek gibi aydınlattı beynimi. Tam bu anda, tüm insanlık tarihinin en kara günü anısına dikilen anıt içerimde "harekete geçti". Birden anladım, anıt artık benden kendimi, belirli bir kültüre bağlı belli bir ulusun yurttaşı olarak değil, adeta zoolojik ve aynı zamanda dinsel bir biçimde soyumun üyesi olarak tanıtmamı istiyordu... Milyonlarca yıldan beri unutulmuş, bilinç altına itilmiş bir gerçek bu. Tarih öncesinde ve hatta uzak jeolojik bir dönem içinde bir geriye sıçrama. Bundan dolayı bu keşif... yalnızca olumsuz nitelikte: Soyum yok olmak üzere olduğu için insan soyunun üyesi olduğumu keşfediyorum da ondan.

Bir alıntı yapmama izin ver. Schopenhauer,insanların kendi ölümlerine inanmadıkları, gerçekte bunu hiç düşünmedikleri ve böylece fiilen kendilerini ölümsüz kabul ettiklerine ilişkin garip ve çelişkili gerçek konusunda şu nedenleri ileri sürüyor: "Doğanın güçlü sesine karşı düşüncenin çok az gücü var. Düşünmeyen hayvanda olduğu gibi insanda da ona sürekli bir biçimde egemen olan şey, kendisinin doğa olduğuna, dünyanın ta kendisi olduğuna ilişkin en içten bilincinden doğma bu inançtır; bu inanç yüzünden, kesin ve çok uzak ölüm düşüncesi hiçbir insanı açıkça kaygılandırmaz ve herkes sanki sonsuzca yaşayacakmış gibi yaşar..."

Ama Schopenhauer, belli bir anda şu ya da bu ulusun değil, gerçekten insan soyunun toptan yok olmakla tehdit edilebileceğini tahmin etmemişti. Ama nasıl tahmin edebilirdi? Kaldı ki görünüşte ölümsüz doğanın kendisi bile tersine bir erken ölüme mahkum edildi. Sonuç olarak insanal serüven diye adlandırılan şey korkunç ve saçma bir erken ölüme yöneltilmiştir.

Hikmeti yani zaman sınırı tanımak zorunda olmayan şu düşünme biçimini yalanlamak her zaman üzücü, çünkü o açıkça kendi bütünlüğü içinde insanal deneyimin son sonucu. Ama atom bombası ile artık insanal hikmetin değeri yok. Eklesiyast'ın[1] ünlü hikmeti olan "güneş altında yeni bir şey yok" deyişi de bombanın kesin bir yenilik olduğu gerçeği ile yalanlanmıştır, öyle ki bu sözler sadece bronz çağında bir orta-doğu köylüsünün miyop sağduyusu olarak kabul edilmelidir. Yine bombanın görünüşte ebedi bir soyun kesin olarak yok oluşuna yol açtığı düşünülürse Schopenhauer'ın kanıtı darmadağın olur. Ölümsüzlük şöyle dursun! İnsan soyunun üyeleri olan bizler yirmi yıl daha, iki bin yılına kadar soyumuzu sürdürebilirsek ne alâ! Sonuç olarak, gereken tumturakla söyleyelim şimdi, soyumuza bağlılık bilincine varmak, insanlık tarihinde ilk kez, bizim ve başkalarının ölümünün ve üstelik bu ölümün kapıda oluşunun bilincine varmak anlamına geliyor.

Ne olursa olsun nükleer ölümün bilincine varmak beni korku ve dehşete düşürmeden önce şaşkına çevirdi. Hem de nasıl, binlerce yıllık bunca çabayı şöyle bir içimden geçirdim, sonrası, yalnız bir anlık göz kamaştırıcı bir parıltı, korkunç bir gürleme ve artık hiçlik!

Buna karşılık bomba hakkında ikinci düşüncem daha akla yatkındı. Şöyle: Dünyanın sonu yani bomba yoluyla soyumuzun kuruması tarihimiz adını verdiğimiz şeyin bir parçası mı? Başka türlü söylersek, tarihin mantığı sonunda bombaya mı varır, yoksa onu aşar, bombanın ötesinde yoluna devam eder, böylelikle bu bombanın kendisini de bir "hata"ya indirger mi?

Şimdiye dek atom ölümünden zarar gören tek insanlar olan Japonlar iyimser. Hiroşimalı iki yüz bin ölü için dikilen anıtın üzerine ilk bakışta çok büyük bir "under statement"[2] gibi görünen şu anlaşılmaz sözleri yazmışlar: *Barış içinde dinlenin çünkü biz hatayı tekrarlamayacağız...*

Anıtın dikildiği dönemde Hiroşima belediye başkanı olan doktor Hamai şöyle dedi bana: "Oraya ölülerin barışı için duayı koymak istiyorduk, ama onunla yaşayanların barışı için andı birleştirmek zordu." Belediye Başkanı yazıt konusunda bir Uzmana, Profesör Tadayashi Saiko'ya başvurmuş, o da andığımız cümleyi önerip, şöyle açıklamış: "Yirminci yüzyılın en kötü cinayeti atom bombasının atılması oldu. Ama Hiroşimalılar geçmişe takılıp kalmak istemiyorlar, geleceği düşünmek, şimdiye kadar hiç yapılmamış olanı yapmağa çalışmak istiyorlar. Bizim bu cinayeti tekrarlamamağa çalışmamız Hiroşima ve Nagazaki'nin ayrıcalığı". Son cümledeki "biz" o vakit kimilerinin sandıkları gibi "biz, Japonlar" olarak değil, "biz, insanlar", "biz, insan soyu" olarak anlaşılmalıdır. Bu da, sırası gelmişken, insanlığın "tarihsel" bir kaderinin varlığı düşüncesini destekler, ki bu kaderin içinde bomba kaçınılmaz bir şey değildir ve ancak "hata"en atılabilir. Böylece yazıt şu uyarı biçimini alıyor: dikkat, ilk kez bir hata olabildi bu, ama ikincisi bir cinayet olur.

Ama acaba gerçekten bir "hata" mıydı bu? Kimi ayrıntılar bizi ürkütüyor. Amerikan Yüksek Komutanlığı o zamana kadar her hava bombardımanında bir hava saldırısının yakın olduğunu Japon halkına önceden bildirilerle duyurma yolunu izlemişti. Hiroşima müzesinde bu bildirileri gördüm. Atom bombası için hiçbir uyarı, hiçbir bildiri olmadı. Burada ünlü "Manhattan Project"in yani Hiroşima üzerine atom bombası atılmasının Savaş Bakanı Stimson'un başkanlık ettiği İnterim Comittee"[3] tarafından şu tavsiyelerle kararlaştırıldığını hatırlamak yerinde olur: "Önce bomba Japonya'ya karşı olabildiğince çabuk kullanılmalıdır. İkinci olarak yalnız çok sayıda askeri tesislerin bulunduğu hedeflere karşı değil, aynı zamanda konutların da bulunduğu hedeflere karşı kullanılmalıdır. Üçüncü olarak bombanın tahrip gücü konusunda hiçbir uyarı yapılmayacaktır."

Bu mümkün olan en çok sayıda kurban sağlama isteminde, kuşkusuz bir hata var... Ama intihar olayında da aynı cinsten hata var, ölümün bir "çözüm" olabileceği düşüncesi yani. Gerçekten Hiroşima "hata"sı karşısında akla gelen, tarihinin belirli bir noktasında, insanlığın aşırı zayıflığa kapılıp intihar ederek kendi tarihini elden çıkarmağa çalışabileceğidir...

O halde felaketi önlemek için ne yapılabilir, yapılacak bir şeyler varmıdır?... Bu amaçla bir takım Japon aydınlarını, yani şimdiye kadar nükleer ölüm deneyini geçiren tek ülkenin insanlarını sorguya çektim. İşte ilki, savaşın bitiminden hemen sonra, nükleer patlamanın etkilerini incelemekle görevlendirilen Japon-Amerikan komisyonunun da üyesi olan Tokyo Uluslararası Sophia Kolejinden, tıp doktoru profesör Shuichi Kato'nun deneyi...

□ *Apokalipsi'ni anlatmak için Saint Jean'ın yalnızca hayalgücü vardı. Kendi döneminin tarihsel gerçekliği içinde dünyanın sonu hiçbir biçimde hesap dışı tutulamazdı. Buna karşılık bugün, Hiroşima'dan sonra, ilk teknolojik apokalips denemesine sahibiz. Bana göre sorun şu, dünyanın sonunu nasıl önleyebiliriz... Bugünün gerçekliği içinde nükleer felakete götüren, tarihsel, metafizik ya da başka türden bir mantık olduğuna inanıyor musunuz?*

■ Nükleer silahlanma yarışı "yatay" planda olduğu gibi "dikey" planda da devam ettiğinden nükleer savaşı yani dünyanın sonunu önleyeceğimize inanmak için neden yok. Bu yarışı dolayısıyla felaketi önlemek imkansız değilse bile çok zor.

□ *Nükleer felaket Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki rekabetin mantıksal uzantısıymış gibi görünüyor. Ama bu rekabet te ussal bir biçimde açıklanabilir mi, yoksa bu rekabetin altında açıklanamayacak olan ve dikkatimizden kaçan karanlık bir şeyler (örneğin Freud'un "ölüm içgüdüsü" adını verdiği şey) var mıdır?*

■ Bana öyle geliyor ki Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki rekabet tarihçe geniş olarak açıklanmıştır: Amerika Birleşik Devletleri hiçbir zaman savaştan ciddi bir zarar görmedi, bundan dolayı ondan korkmuyorlar. İkinci Dünya Savaşı içinde savaştan çok büyük zarar gören Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğine gelince o da bir çatışma olasılığını düşünerek iyi hazırlanmak istiyor. Askeri rekabet yüzünden iki tarafın sınai-askeri kompleksi güçleniyor, bu da yalnız askeri rekabeti değil, psikolojik rekabeti de yeniden canlandırıyor...

□ *Bir an dünyanın sonunun tarihin mantığınca istenmediğini kabul edersek, Hiroşima ölüleri için dikilen anıtın yazıtında sözü edilen "hata"nın önlenmesi için ne yapmak gerekir?*

■ Nükleer silahsızlanmayı gerçekleştirmek gerekir. Buna ulaşmak için tek yanlı olarak silahsızlanmakla işe başlamak gerek. Hükümetleri tek yanlı olarak silahsızlanmağa zorlamak için anti-nükleer halk hareketlerini genişletmek ve yoğunlaştırmak gerek.

□ *Sonunda yenenleri ve yenilenleriyle ve dünya için yeniden belini doğrultmak, varolmağa devam etmek olanağı ile sınırlı bir nükleer savaşın mümkün olduğuna inanıyor musunuz?*

■ Sınırlı bir nükleer savaş mümkündür, ama olası değildir.

□ *"Deterrent"a[4] yani ABD ile SSCB nin rakibin atom silahlarından karşılıklı korkusuna inanıyor musunuz?*

■ Başkan Reagan "deterrent" sorusu üzerine, hayır dedi. O, kısaca si-

Hiroşima, 1984.

nurlu nükleer savaşı öğütlüyor...
□ *Atom tehdidi konusunda tüm dünya halklarının bilinçlenmesinin atom çatışmasını engelleyebileceğine inanıyor musunuz?*

■ Yalnız bilinçlenme yetmez, kitle iletişim araçları, dilekçeler, gösteriler, "sit in"[5], sabotajlar, grevler, kısacası legal ve illegal mümkün olan tüm araçlarla anti-nükleer duygunun politik ifadesi de gerekir...

TARİHÇİ VE DENEME YAZARI MASAO MARUYAMA İLE GÖRÜŞME

Masao Maruyama, başka kitaplar yanında, otuzlu yıllarda Japon faşizmi hakkında bir kitabın da yazarı. Altmış yaşına karşın genç bir adam... Kendisi, atom bombasından kişisel deneyimiyle söz edebilen az sayıda Japon aydınlarından biri: Uğursuz 15 Haziran 1945 günü Hiroşimadaymış, oradayken Hiroşimaya bomba atılmış. Şimdi onu dinleyelim:

"Hiroşimada kent merkezinden dört kilometre uzakta konaklamış bir birlikte sıra neferiydim. O sabah hazır-ol durumda sıralanmış, genç bir teğmenin, imparator için sonuna kadar savaşma görevimiz hakkındaki söylevini dinliyorduk. Birden dayanılmaz, olağanüstü şiddetli bir şimşek ışığına benzer çok güçlü bir ışıkla gözlerim kamaştı. Hemen ardından kulakları sağır eden, insanı dehşete düşüren çok büyük bir patlama oldu. Kendimizi yere attık; biraz sonra doğrulduk ve kışlanın dışında bulunan sığınağa koştuk. Önümüzde betondan yapılmış kule biçiminde bir askeri yapı vardı. Kapılar ve pencereler sökülmüş, hepten darma dağın olmuş gibiydi. Yapının arkasında daha o anda hızla göğe doğru yükselen atom patlamasının duman mantarı görülüyordu, o zaman kulede bulunan bir cephane deposuna bir düşman bombasının isabet ettiğini ve cephaneleri patlattığını düşündüm. Gerçekte kimse bu konuda hiçbir şey anlamamıştı; ve tüm çevremizde yere serpilmiş inleyen yaralılar olduğundan ve yardım görmeleri gerektiğinden o anda kimse başka tür bir açıklama düşünemezdi.

"Aynı zamanda gökyüzü de kararmıştı ve az sonra bu kara gökyüzünden kara bir yağmur yağmağa başladı: Radyoaktif kalıntılarla yüklü "fallout" yağmuru. Radyodan toplanma ve yoklama yapma emrini aldık; ama biz daha toplanacak vakit bulamadan Hiroşimadan sığınmağa gelenlerin akını başladı. Bu kalabalığın görüntüsü beni dehşete düşürdü. Hepsinin giysileri paramparçaydı, hepsinin kafalarına cam kırıkları batmıştı ve yüzlerinden, göğüslerinden kanlar akıyordu. Titreyen kana bulanmış hayaletler gibiydiler, ellerini öne doğru uzatmış, sarhoşlar gibi yürüyorlardı, ellerinin derileri soyulmuş parmaklarının ucundan sarkıyordu. Kışlanın avlusuna girer girmez kendilerini yere atıyorlardı, böylece avlu çabucak ölü ve yaralılarla doldu, yaralılar sızlanıyor ve ağlayarak su istiyorlardı. Dispanser yere uzanmış vücutlarla öylesine doluydu ki artık ayaklarını nereye basacağını bilemiyordu insan. Bu arada patlamanın mantarı hep daha yukarı yükseliyordu; dağılması tam bir gün sürdü".

Nasıl olup da kurtulduğunu soruyoruz ona. Cevap veriyor: "İngilizce bilen tek kişi olmama borçluyum bunu. Arkadaşlarıma yardım çalışmalarına katılmak üzere kente gitme emri geldi; bense yerimde kalıp radyodaki ingilizce haberleri almalıydım. Az sonra bütün arkadaşlarım radyasyon nedeniyle öldüler; bense kurtuldum."...

(Moravia'nın görüşü):

1. Atomsavaşı, yenenleri yenilenleri olan geleneksel bir savaş değildir, ama en iyi koşullar içinde bir soykırım, ve en kötü durumda insan soyunun sonu, dünyanın sonudur.
2. Güçlüler hakkında az çok açık bir siyasal ve askeri güvensizlik hüküm sürüyor. Onlara göre, Olaf Palme'nin başkanlık ettiği "İndependent Commission of Disarmament and Security"nin raporunda bu konuda söylenenler genellikle geçerli. Rapor şöyle diyor: "Bu gelişmeler, bir dereceye kadar, atom savaşının tehlikelerine karşı bir alışkanlık ve şimdiki durum karşısında belli bir hoşnutluk belirtisi gösteriyorlar. Meslekleri gereği nükleer tehlikelerle ilgilenmek zorunda olan askerler, bilginler, diplomatlar ve siyaset adamları katında bu eğilim özellikle belirgin. Bize göre hiç kimse atom savaşını aynı anda planlayamaz ve eğer planları uygulamaya konulmuşsa meydana gelecek korkunç olayları önceden kestiremez. Akıl, atom savaşını ancak yüzeysel ya da mekanik bir biçimde düşünerek bireysel rahatlığına bakıyor."
3. Buna karşılık, hemen bütün konuştuklarım, bir atom savaşının ilk kurbanları olacak olan kitlelerin adına yaygın ve derin bir barışçı bilinçlenmeden yanalar. Bu bilinçlenme gereken tüm demokratik önlemlerle birlikte ve mümkün olan her türlü araçlarla sağlanmış olmalıdır. Bilinçlenme, güçlülerin sorumsuz otomatizmi üzerine sırasında etki yapabilecektir.

Bu sonuç belki biraz umutsuz gibi görünecek. Ama ancak umutsuzluğa kapılarak umuda varabiliriz. ●

Haksız her savaş, yağmacılıktır.

N.P. Ogarev

İnsanlık yeryüzünde gerçekleşebilecek en büyük doğruluğun, en büyük mutluluğun yolundadır.

Anton Çehof

İnsanlık yokedici radyoaktif bulutların güneşi sarmasına havamızı ölümcül yapmasına izin vermemelidir. Biz yaşamak için doğduk ve yaşayacağız!

Mihail Şolohof

Barış, elleri kesik kollar taşımış, yanmış dudakları öksüz çocukların yanaklarındaki gözyaşlarını kurutmuş ve gözleri geçmiş savaşların dehşetini görüp sonsuza kadar belleklerine kazımışolanlardan cançalınamayacaktır

Mihail Şolohof

Yeni bir savaşın kurbanı olmak istemiyorsanız, inanmış bir barış savaşçısı olun.

Leonid Leonov

Barış hareketi yokedilemeyecek, dünyazımızın üzerinde hergün yükselen güneş kadar doğal yaşayacaktır.

N.Tikhonov

BARIŞ ÜZERİNE SÖZLER

BARIŞIN ROMANINI YAZMAK

A.Mümtaz İdil

yarın ölüm yeni bir yöntemle
boy verecek avuçlarında
yarın denizi ve gökyüzünü
tanıtmak için çocuklarına
ateşe ve ölüme karşı duranlar
kazanacak
Murat Yetkin

1983 yılının son ayı içinde iki önemsiz gibi görünen haber, aynı haber kuşağı içinde ardı ardına yayınlandı: Bunlardan biri, Birleşmiş Milletler'in Afrika'ya ilişkin raporuydu. Rapora göre, Afrika'da yaşayan 500 milyon insanın 150 milyonu ciddi bir açlık tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır. Aynı raporda bunun nedeninin kuraklık olduğu ve bu kuraklığın geçeceğine dair bir umudun da şimdilik sözkonusu olmadığı belirtilmektedir.

İkinci haber ise, 5 batılı ülkenin yeni bir savaş uçağının yapımında anlaşmaya vardıkları üzerineydi. Uçağın maliyeti 7,5 milyar lirayı aşmaktadır ve uçak 500 metrelik bir alana rahatlıkla inip kalkabilmektedir.

1981 yılının ağustos ayında da gazetelerde benzer bir haber dizisi vardı: 10 Ağustos 1945'te, yani Nagazaki'ye atılan plutonyum bombasının yıldönümünde, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Reagan, nötron bombasının yapımına karar verildiğini açıklıyordu.

Her iki haberde de, milyonlarca insanın açlıktan ölmesinde ya da bir anda koca bir kentin haritadan silinmesinde sorumluların hiçbir pişmanlık ya da insanlık adına bir endişe duymadıkları görünmektedir.

İnsanlık binlerce yıldır savaş içindedir, ama bu durum biç bir dönemde insanlığı böylesine topyekün yok etme tehdidine ulaşmamıştır. Yani, bugün karşı karşıya bulunulan savaş, bugüne kadar yaşanmış savaşların ötesinde bir tehditle insanlığın üzerine gelmektedir. İnsanlığın bu güne kadar geçirdiği savaşlara dayanarak, bugün karşı karşıya bulunulan savaşı açıklamaya çalışmak mümkün değildir.

Çünkü insanlık, savaşın insana özgü olmadığını I. ve II. Dünya Savaşlarından sonra kesinlikle öğrenmiştir. Ardı ardına gelen dünya savaşları, 100 milyondan fazla insanın yaşamına son vermiştir. Özellikle II. Dünya Savaşından sonra, 56 milyon insanın ölümüyle sonuçlanan insanlık tarihinin gelmiş geçmiş en büyük kıyımından sonra, şimdiki savaş tehdidinin, daha öncekilerle karşılaştırılamayacak boyutlarda olduğu ortaya çıkmıştır. Bu son savaş, artık başka bir isimle anılması gereken bir savaştır; adı ne olursa olsun, amacı tüm insanlığı yok etmektir ve daha ilk denemesinde aldığı milyonlarca kurban ile, ikinci denemesinin nelere malolabileceğini kanıtlamıştır.

Kuşkusuz, bu gelişim birdenbire ortaya çıkmamıştır. İnsanlık, birden-bire kendisini yok etmeye yönelik bir olgunun karşısında kalmamıştır. Ama, hiçbir zaman savaşın kendisini böylesine kökten tehdit edebileceği düşüncesini aklına getirmemiş olmasının, bu konumu yaratmada önemli payı olduğu açıktır.

II. Dünya savaşından sonra, artık sokaktaki herhangi bir insanın bile, insanlığı tümden yoketme tehdidini içinde barındıran bir diğer dünya savaşına karşı tedirginlik duyduğu görülmektedir. Savaşın bu boyutlara ulaşması, barışın savunulması düşüncesini güncel hale gelmiştir.

Ancak, burada şu tehlikeyi gözardı etmemek gerekir: II. Dünya Savaşının sonuçlarına bakıp, olası bir üçüncü dünya savaşı ile insanlığın tümden yokolacağı tehlikesine dayanarak, savaş ile barışı karşıt iki kavrammış gibi düşünmek, savaşı sanki yasalmış gibi bir konuma getirecektir. Yani, savaş olmaksızın barış olmaz düşüncesini güçlendirecektir. Savaşın olmaması halinde barışın olacağı kesindir, ama barışa giden yolun savaştan geçtiğini düşünmek, savaşa haketmediği bir değeri vermektir. Bu da, barış yolunda savaş yöntemleri kullanılmasının gerekliliğini savunma yolunu açık tutacaktır. Savaşın olmaması halinde barışın gerçekleşebileceği, yalnızca barışı tanımlamak açısından doğrudur, yoksa bir karşıtlığın göstergesi sayılamaz.

Ancak şunu hemen belirtmek gerekir ki, bu yazıda savunulmak istenen, barışın kendiliğindenoluşacağına dayalı bir düşünce değildir. Savaşa karşı pasif bir direnişin gerekliliği değil, savaşa karşı savaşın yöntemlerinin dışında bir mücadelenin gerekliliği savunulmaktadır.

Şöyle bir örnekle konuyu somutlaştırmak yararlı olacaktır: İnsan doğal yaşamı içerisinde, eğer yeterli derecede beslenebildiyse, eğer herhangi bir bulaşıcı hastalık sağlığını tehdit etmemişse ve eğer yapısında önemli bir bozukluk yoksa ortalama vasam yılını doldurduktan sonra ölür. Bu anlamda yaşam, karşıtı olan ölümle sonuçlanmış demektir. Ancak, bu yaşam sırasında dışarıdan gelecek bir etki sonucu yaşamı son bulursa, yani bıçaklanır, kurşunlanır ya da zehirli bir gazla öldürülürse, bu, doğal yaşamının dışında bir olgudur. Bu anda yaşamın karşıtı somut olarak ölümdür, ama yaşam ile ölüm karşıt sayılamaz, çünkü bu kez ölüm kılık değiştirmiştir. Bu anda yaşamın karşıtı ölüm değil, öldürülmek olacaktır. Öldürülmek tehdidinin ortadan kaldırılması sonucunda, insanı yine ölümden başka birşey beklememektedir. Ancak, aradaki fark oldukça önemlidir. Eğer barışı doğal insan yaşamı olarak ele alırsak; savaş, bu yaşam süreci içerisinde öldürmek rolünü üstlenecektir. Savaş ile yaşam mücadelesi arasında, ölmek ile öldürülmek kadar büyük fark vardır.

Öldürülmek tehdidi, yaşamayı çağrıştırmaktadır. Savaşın varlığını duyumsamak da, barışı çağrıştırmaktadır. Hiç kusku yok ki, savaş ve savaş tehlikesi olmasa, insanların aklına barış hiçbir zaman gelmeyecektir. Çünkü barış, insanlığın yaşamak kadar doğal bir hakkıdır ve ancak savaş gibi insanlık utancının tehdidiyle duyumsanabilmektedir.

20. yüzyılın ilk yarısında yaşayıp da, savaşın etkilerini taşıyan roman yazmamış, ya da savaşın etkilerini romanında yansıtmamış roman yazarı yoktur denilebilir. Bu yazarlar için savaştan etkilenmemek gibi bir seçenek yoktu. Onlar, şu veya bu şekilde savaşın etkisinde kalmışlar ve bunu yapıtlarında, kaçınılmaz bir biçimde yansıtmışlardır.

Tarihin hiçbir döneminde, savaşa karşı ya da savaştan etkilenmiş romanlar, II. Dünya Savaşından sonra yazılanlar kadar çok olmamıştır. Bu, savaşın ulaştığı boyutların insanlığın yok olma tehlikesine itilmesiyle açıklanabilir. Savaşın artık bir yaşam mücadelesi olmadığı, doğrudan insanlığı yok etmeye yöneldiği ve bunun tarihte görülmemiş örneğinin son dünya savaşında verildiği ortaya çıkmıştır. Artık insanlık, topyekün yaşam mücadelesi vermek durumundadır. Savaşın vahşetini ve insan dışılığını anlatan romanlar, birer kahramanlık belgesi, birer eğlence unsuru değil, birer uyarıcı niteliğindedir. Bunlar, barış romanları değil, savaşa karşı romanlardır. Barış romanı yazmak, barış koşullarında yazmayı gerektirir.

Romanın doğuşundan günümüze kadar olan tarihi içinde, savaşı anlatır gibi barışı anlatan bir roman yazılmadığı görülür. Tolstoy'un ünlü "Savaş ve Barış" romanı bile, 1812 Savaşını somut bir biçimde anlatırken, barışla ilgili olarak, savaş dışındaki bölümleri anlatan bir romandır. Tolstoy'un romanında savaş somut bir biçimde vardır, ama barışı somut bir biçimde bulmak mümkün değildir.

Kuşkusuz, savaşa karşı romanlar yazılmıştır, ama bunlar savaşın ortadan kalkması dileğini barındıran romanlardır. Bu romanların amaçladığı koşulların oluşması halinde barış romanlar yazılacaktır. Barış romanı yazmak ise, savaş tehdidinin olmadığı bir ortamda, belki de sıradan roman yazmak demektir.

Barışın romanı, sağlanacak kalıcı bir barış ortamında kendiliğinden oluşacaktır. Savaş romanı yazar gibi barış romanı yazmanın olanağı yoktur. Dünya üzerinde insanlığı tümden yok edecek bir savaş tehlikesi sürdükçe, barışın romanı hiçbir zaman yazılamayacaktır. Savaşa aldırmaksızın yazılan "sırça köşk" romanları ise, savaşı körükleyen, ya da savaşa rağmen yaşamayı, mutlu yaşamayı öğütleyen aldatmacalardır. İçinde yaşanılan ortamın, insanlığı yok etme tehdidini barındırdığı sırada, insanların mutluluğunu bireysel ilişkilerde çözümlemeye çalışan romanlarla ortaya çıkmak; insanlara, savaşın bir yazgı olduğunu, ancak bu yazgıya alışarak yaşamanın mümkün olabileceğini, toplumsal mutluluk yerine bireysel mutluluklarla "şu ölümlü dünyanın" tadının çıkarılabileceğini, savaşın daima varolacağını ve insanların buna alışması gerektiğini savunmaktır. Kuşkusuz böyle bir teslimiyetçilik, savaş tehdidini sonsuza kadar yaşatacak bir besin kaynağıdır. ●

BARIŞIN RESİMLERİ DUVARLARDA

Oğuz Makal

Bir kent: Ana caddelerden sokaklara ve semtlere doğru yol alın. Ansızın, hiç ummadığınız bir yerde, bir resim selamlar sizi. Yaklaşın, bakın, yeniden bakın, inceleyin. Aslında buna da gerek yoktur, hemen kavrar, anlarsınız bu resimleri.

Özellikle 1979 Uluslararası Çocuk Yılı nedeniyle, çocukların da yaptığı resimlerle bezelidir bu kentin duvarları. Kent mi?.. Atina. Atina'nın özellikle çevre belediyeleri "barış dostları"nın da katkılarıyla canlı, sevimli, ilginç bir çalışma içine girmişler. Böylece, salt tüketim dünyasının reklamlarına terk edilmemiş duvarlar. Öte yanda sokaklara renk, güzellik katmış.

Resimler Yunan ressamlarının olduğu kadar, oraya çağrılan konuklarca da gerçekleştirilmiş. Ve bu kent duvarlarında karikatüre de rastlamak olanaklıdır. Ayrıca belirtmeli, Türk sanatçılar tarafından barışı-dostluğu vurgulayan resimler de yapılmıştır bu duvarlara...

Kent böylece resimlerdeki dili konuşmak istiyor: Dostluğu. Duvarlardaki resimler önlerinden gelip geçenleri "sevgi"ye çağırıyor. Kent "barış" diyor. Kim ister savaşmayı, acıları, göz yaşlarını? Kent savaştan korkuyor. Sonu gelmeyen serüvenlerden kaçınmak istiyor. Bunlar duvarların dilinden, kente yansıyor.

Bu duvar resimleri çocuklara, her yaştan insana "barış"ın önemini, güzelliğini bıkmaksızın yineliyor, anımsatıyor. Ve öğretiyor.

Duvarlar konuşuyor: "Barış", yani "İrini"

OLANAKSIZIN OLABİLİRLİĞİ

Hüsamettin Çetinkaya

"Karanlık ışığı herşeyi karartıyor"
Martin Heidegeer

Barış, özgürlük türünden konular gündeme geldiğinde neredeyse alışılmış önermeler vardır; Üretimin toplumsallaştığı, mülkiyetin tekelleştiği bir dünyada, toplumların sınıflı yapısı içinde ve mücadele ortasında, meta ekonomisinin hayvan pazarına çevirdiği, işgücünün, dolayısıyla insanın alınıp satılan bir mal olduğu toplumsal varoluş içinde, barış olanaksızdır. Nükleer silahlanmanın doruğa ulaştığı, vezirler karşılaşamadığı için piyonlarını çarpıştırtıkları savaşlar tüm şiddetiyle sürerken, insanlar savaştan ve açlıktan kitleler halinde kırılırken, barış olanaksızdır. Kısaca zenginler ve yoksullar ayrımı yaşadığı sürece barış yaşayamaz. vb...

Bir yanlışlığı vurgulamak gerek. Tarih içinde tüm özgürleşme hareketlerinin yazgısı olan bir yanlışlığı. Bu olanaksızlığın yanlışlığını vurgulamak gerek. Ancak bu vurgulama, sıradan insana, gündelik yaşayan insana, öğrenci, öğretmen, bakkal, ev kadını, politikacıya, işçiye, ameleye vb. muazzam ağırlıkta ve üstelik onların istemediği bir sorumluluk yükler. Ya da toplumsal sorumluluk bütünüyle onların omuzlarına yüklenir.

Tarihin oyuncuları ve yazarları insanlar olduğuna göre toplumsal sorumluluğun onlara yüklenmesi gerçekte son derece doğaldır. Oysa her aklı başında gözlemci de şunu itiraf etmek durumundadır ki, kentsoylu egemenlik kendi varlığını ve 'Bekâ'sını insanların *sorumsuzlukları* üzerine inşa eder. Biraz ilerde üzerinde duracağımız gibi, toplumsal varoluşun günümüzde (siyasetten günlük yaşama, pazar sisteminden kültürel kimliğe dek) büründüğü usdışı (irrasyonel) biçimlenmeler; bu sorumsuzluğun, bedeli yüksek olan (sınıf mücadelesine girmek olan) özgürlükten kaçışın, karar vermekten, tercih yapmaktan, adaleti sağlamaktan kaçışın temelinde yer almaktadır. Tarih ise savaşlara ve yıkımlara tanıktır, günümüz tarihi bunun dışında değil. Bu nedenle savaş dendiği zaman son derece somut anlamlar ortaya çıkarken, barış kavramına sürekli soyut anlamlar yüklenir. Barış kavramı daha çok, özlemler, umutlar, sevgilerle ilişkilendirilir. Bir diğer deyişle barış kavramı her sınıfın, giderek her topluluğun ve her bireyin kendi çıkarları gereği yüklediği anlamlarla belirlenmeye çalışılır. Bu soyutluk, bu muğlaklık onun gerçekliğini değil ancak düşselliğini kanıtlar. Düşsel olan güzeldir (barış), gerçek olan kötüdür (savaş). Bir yanılsama olarak, gerçeklikle güzellik her zaman çelişki içindedir.

Şu soruyu sormak bu aşamada sanırım önemlidir. Toplumsal varoluşun usdışılığı karşısında, savaşın ve yıkımın yokediciliği karşısında, insan neden bu alanlardaki gizi çözmeye yönelmez. Acılı olacağı besbelli iyileşme sürecine girmekten onu alıkoyan nedir? Gerçekliğin usdışılığına karşı, neden gündelik yaşama sığınılır ve usdışılık doğal bellenip ussallaştırılır? Bu garip denebilecek denli giz dolu tavrın anlamı nedir? Bu tavır bir yanılsamanın yaşanması ise, bu yanılsamanın mekanizması nedir? Bu sorulara yanıt getirmek büyük ölçüde, sorunun çözümüne yönelik ipuçlarının yakalanması anlamını taşıyacaktır.

Burada yine açık olmasa bile örtük olarak onaylanacağını düşündüğüm bir belirlemeyi yapmak gerekiyor; İnsan özgür yaşama yetisini yitirmiştir. İnsan barış içinde birarada yaşama becerisini yitirmiştir. İnsan atıllaşmış, umarsızlaşmış, duyarsızlaşmıştır. İnsan bu durumuyla tarihin oluşumuna maddi temel teşkil eden, üretim sürecinin denetimini, teknolojinin kullanımını vb.lerini kontrol edememiş, savaşları engelleyememiş, usdışı düşün ve davranış biçimlerine son verememiştir. Bir döngüdür bu, maddi yaşamı denetleyememesi, özgür yaşama yeteneğinin yitimine, bu yitim ise denetleyememeye dönüşüp durmuştur tarih süreci içinde. Dolayısıyla insan şimdiye dek özgür yaşama, barış içinde yaşama olanağını elde edip, bu yeteneklerini geliştirme fırsatını bulamamıştır. O halde toplumsal sorumluluğu bütünüyle insana yüklemek -kitlelere yüklemek bu yeteneklerin geliştirilebileceği ortamın oluşumu için ilk adımdır ve zorunluluktur. Denebilir ki, barış, toplumsal sorumluluk ve özgür yaşama yeteneğinin varlığı demektir. Bu anlamda barış salt bir duygusal yandaşlık sorunu olmaktan çıkar, yaşama dair somut davranışlara dönüşür.

Ancak toplumsal ve tarihsel sorumluluğu insana yüklemek, tarihi ve toplumu 'insan özne'lerle açıklamak gibi insancıl (ama son çözümlemede kentsoylu) bir ideolojik bakış olmuyor mu? Çünkü, evet tarihi yapan insanlardır ama, çok özel ve belirli koşullar altındaki insanlardan sözediyoruz burada. Dolayısıyla tarihi bu çok özel (sınıflar karşıtlığı ve mücadelesi) ve belirli (bugünden sözediyorsak, kapitalist üretim biçimi) koşullar altındaki eyleyiciler olarak insanlar yapar. Bu çok özel ve belirli koşulları kaldırırsanız, insanın özerk-özne oluşu yanılsamasının kapitalist üretim biçiminin bir karakteristiği olan fetişizmin, nesnel bir mistifikasyonu olduğunu görürsünüz. Üstelik insanlar kendilerini bu yanılsama içinde gerçekten, nesnel olarak 'özerk-özne'ler biçiminde algılarlar ve öyle davranırlar. O halde tarihin motoru insanların toplumsal varoluş biçimleridir. Kapitalist üretim biçimi içinde bu varoluş, karşıt çıkarların çarpıştığı karşılıklı sınıflar içinde gerçekleşir.

İnsanların özgür yaşama yeteneklerini yitirişlerinin ve nesnel yanılsama içindeki yaşamlarının temelinde toplumsal varoluşları ve bu varoluşu algılayış biçimleri bulunmaktadır. Yakalanması gereken en temel halka şudur: Ne toplumsal varoluşun maddiliği -ki, politik ve iktisadi bir çözümlemedir- ne de toplumsal varoluşun algılanış biçimi -bir ideoloji ve kültür çözümlemesi- tek başına ele alınabilir. Sorunun düğümlendiği zorlaştığı nokta burası. Bu noktadan sonra çözümlemeler yukardaki ikiliğin birini ya da diğerini ele alışları nedeniyle farklılaşmakta, vargılar da dolayısıyla ayrı çerçeveler oluşturmaktadır. Oysa bu ikilik herhalükarda bir birliktir, ve nesnel olarak gerçekliktir. Çözümlemelerde birarada ele alınmasının zorunluluğu tarih biliminin ileri sürdüğü bir epistemolojik gerekçeye dayanır. Buraya yüzlerce alıntı getirilebilecek denli çok toplumbilimci ve insanbilimcinin çıkış noktası olan bu gerekçeyi şöyle özetlemek olası: Eğer olgusal görüngüler, gerçekliği açıklasalar ya da ona tekabül etselerdi, bilimlere ya da bilimsel çabaya gerek kalmazdı.

Kapitalist üretim biçiminin toplumsal varoluş içinde aldığı bu ikili yapı, ancak bu gerekçeye dayanılarak anlaşılır kılınabilir. İlki, toplumsal varoluşun üretim ilişkileri bağlamındaki biçimi ki, bu, sınıfların karşılıklı (sınıflar mücadele içinde vardır) varoluşlarıdır, ikincisi ise toplumsal varoluşun dolaşım ilişkileri bağlamındaki biçimi ki bu, olgusal olarak görünen gerçeklik düzeyidir. Bu düzey; şeylerin değişim değeri kazanıp, metalar biçiminde özerk ilişkiler (fetişist etkinlikler) geliştirerek varolduğu dolaşım piyasası -pazar mekanizması-dır.

İşte insanların nesnel yanılsamalarına, sorumluluklarının ve giderek özgür yaşama yetilerinin yitimine neden olan şey, toplumsal varoluşlarını algılayışlarının temelinde hep bu görünen, olgusal gerçeklik düzeyinin bulunuşu yatar. Gerçek hareketin görülmesi, yukarıda anılan birlikli çözümlemeye bağlıdır. Ama bu bilinçli bir çaba gerektirir. Bu nedenledir ki çağımız artık salt gerçeklik olmaktan çıkmış buna bilinçlilik de eklenmiştir.

Burada yapmaya çalıştığımız çözümleme açısından temel alınan, 'Eleştiriye Katkı'nın bilinen savı, yukarıda anılan ikiliğin birarada ele alınması anlamını taşır. O sav özetle şu; "insanlar toplumsal varoluşlarının bilincine, hukuk, politik, din, güzel sanatlar, felsefe gibi ideoloji şekillerine (pratik ideolojilere) bakarak varırlar". Bazı görüşler insanların toplumsal varoluşlarını algılayış biçimlerini salt olgusal düzeyde -dolaşım ilişkileri düzeyinde- inceleyerek, belli kültür çözümlemelerine yönelmekte, sorunu bütünselliği içinde değil, bir ucundan yakalayabilmektedirler. Örneğin psikanalizin, kavram ve kategorileri ile iş gören 'Frankfurt Okulu' salt bireysel ruhsal süreçleri incelemeye indirger sorunu. Ancak ortaya koyduğu bulguların önemi onların yadsınmasını değil, bulgularından yararlanılmasını gerektirir. Bu nedenle aşağıda kısaca bu konuya değinilecek ve daha sonra pratik ideolojilerin rolü -yine kısaca- betimlenecektir. Sanırım insanların toplumsal sorumluluktan kaçışları altında yatan giz de bu tür bir çözümlemeyle yakalanır olacaktır. Böylece de giz çözüldükçe, insanların sorumluluk alma olanakları görülebilir olacaktır. Bu da açıktır ki olanaksız olanın olabilirliğinin gösterilmesi demektir.

Nesnel yanılsamanın temelinde yatan çağımızın iki temel olgusu kitle halinde yoketme araçlarının sınırtanımaz gelişimi ile, kitle halinde aldatma araçlarının sınırtanımaz gelişimidir. Gerçekte birinci olgu barışın yokedilmesinin maddi nedeni, ikinci olgu barışın sağlanmasının maddi nedeni iken, bugün olay tersine dönmüş birinci olgu barışın ayakta tutulmasının tehdit aracı ve teminatı, ikinci olgu ise barışın yokedilmesi işlevine soyunan bir egemenlik aracına dönüşmüştür. Bir diğer deyişle bu özellikler, bu araçların temel işlevleri haline gelmiştir.

İşlevlere bakınca her iki olguda da gözlenen; bilimin, teknolojinin ve onların hızlı gelişimleri sonucu ortaya çıkan ürünlerin usdışı kullanılışı, örgütlenişi ve yayılışıdır. Oysa bu ürünler insanın kendi kullanımı ve türsel refahı için üretmek durumunda olduğu uygarlık araçlarıdırlar. Korkunç çelişki şurada; insanın, ürün üretme ediminin taşıdığı anlam gereği, evren karşısında egemenliğini sağlamak, insanca yaşa-

mın maddi olanaklarını sürekli yükseltmek vb. amaçlar için üretilen ürünler, üretildikten sonra girdikleri sistem (meta ekonomisi) nedeniyle, insanı her anlam ve alanda yoketmeye yönelen usdışı işlevleri üstleniyorlar. Bütünüyle usculuğun egemenliği altında sürdürülen üretim süreci, sonucun, yan ürünlerin usdışı egemenlikleri tarafından belirlenmeye başlıyor. Nükleer enerjinin bir kullanım aracı değil de silah olarak ortaya çıkması başka ne anlam taşır.

'Frankfurt Okulu' olarak bilinen çevre, çağdaş toplumun aldığı usdışı görünümü teknoloji ve bilimin doğasına bağlayarak, sorunu teknolojinin ussallığı düzeyinde inceler. Marcuse, Adorno, Benjamin bu alanda son derece önemli çözümlemeleriyle tanınırlar. Özellikle W. Benjamin 'Tekniğin olanaklarıyla çoğaltılabildiği çağda sanat yapıtı' adlı denemesinde, önemli vargılar ileri sürer. Fotoğrafın bulunuşu ile hızlanan teknolojik egemenlik, usdışı gelişimin temelinde yer alır. Gerçekte zamana yayılan ve bütünsel olan olay, teknoloji ile bir 'an'a indirgenir. Algılama bunalımının temelinde, olayların bütünsellikleri ve ilişkileri içinde değil, bir 'an'lık 'şimdi'lik olarak algılanması vardır. Bu öncesiz ve sonrasız algılayış biçimi, olayın tarihselliğinin, özgünlüğünün ve tarihsel tanıklığının yitimi ile ya da nesneleşmesi ile aynı şeydir. Bir diğer deyişle, sunum; tarihselliği içeren artzamanlı bir yapıdan, bir 'an'ı gösteren eşzamanlı yapıya dönünür. Sinema bunun en özgün örneğidir. Olay ve olguların bu biçimde ortaya çıkmaları onlar üzerine ve hakkında bilgilenme sürecini önler. Onlarla salt duygu düzeyinde yüzeysel ilişkiler kurulabilir. Çünkü ussal akıl yürütmeye dayanan bilgilenme için sunumun olayı gerçeklikle olan ilişkileri içinde ve zaman boyutunda vermesi gerekir. Oysa eşzamanlı sunumda bu yoktur, salt şok etkisi yaratılır. Tüm amaç bu etkiyi yaratarak çekicilik ve ilgi kazanmaktır. Esas olan tüketimi teşviktir çünkü. Öte yandan, ürünlerin bu biçimde sunulmaları bir diğer deyişle haklarında bilgilenme olanağının bulunmayışı, ürünlerin üretim sürecine ilişkin bilgisizliğin temelinde yeralır. Bu bilgisizlik, bireyin gerçekliği üretim ilişkileri içinde (dolayısıyla kendisini sınıfsal konumu içinde) algılamasını önler, artık gerçeklik, salt dolaşım sistemi içinde, metaların emrindedir. Yukarda anılan şok etkisini Benjamin, sinema ve gazeteyi örnek vererek temellendirir. Konunun anlaşılması için gazete örneğini burada vermek yararlı olacaktır, sanırım.

Gazetedeki haber günlüktür, haber sanki öncesi ve sonrası olmayan bir biçimde o gün için kurulur. Haberler, reklamlar, ilanlar geçmişteki olaylarla, hatta mesajlarına konu olan olaylarla ilgileri içinde verilmezler. Olayların gelişim eğrisini izleyemez yarın için bir çıkarımda bulunamazsınız, ya da bugün olanların nedenini düne götüremezsiniz. Haberlerin yazılışı, başlıklanışı, resimlenişi sayfa düzenlemesi hep 'şok' olarak kurulur. Önemli olan yaşanan 'an'dır. Bireyin kendi yaşam deneyimlerinden edineceği görüşlerin yerini, yaşamın 'şok'lar olarak algılanışı alır. Bir savaş haberi çok çok bir şok etkisi yaratır o kadar. Ötesinde bir tavır alma, sürecin algılanması ve yorumlanması ile ilgilidir. Oysa teknolojik egemenlik insanı gündelik ve bölük-pörçük yaşamaya koşullamıştır ve insan bu yaşama biçimini doğal bulur, ussallaştırır, ötesinde ona özlem duyar.

Bu işleyişin en önemli sonucu tarihsizleşmedir. Yaşamın tarihsizleşmesi, tarihten kopmak, gelenekten ayrılmak, metalaşmak anlamını taşır. Gündelik yaşamın ötesinde birşey yoktur. Tarih karşısında tavır almak sözkonusu değildir artık. Bu yaşamın bütünselliğini yitirmesi, bölük-pörçük yaşamaya dönüşmesi, gelenekten ve tarihten kopma, yalnızlık olgusuna, insan kalabalıkları arasında 'tek' olmaya yolaçar. Bireyciliğin doruğa ulaştığı bu yaşama biçiminde kişinin salt kendisi değil, dünyası da yapayalnızdır. Kendi dünyasında tekdir. Dostlukları, düşmanlıkları, umutları, sevgileri, acıları mutluluğu... herşeyi bireyseldir. Böyle bir dünyada herşeyin anlamı bireyseldir. Savaş bireysel çıkarlar savaşı, barış ise bireysel uzlaşımlar olmanın ötesinde hiçbir anlam taşımaz.

Bir toplumu oluşturan genel çerçeve ya da kültür olgusu, dini, politik, ahlaki, töre ve gelenek türünden belirli sınıfların çıkarlarınca koşullu pratik ideolojiler yoluyla biçimlenir. Biz bu kültürel kimliği insan davranışlarında somutlanan şekliyle algılarız. İnsanların toplumsal varoluşları ise onları, çatışan çıkarların dile geldiği sınıfsal karşıtlıklar içinde konumlandırır. Bu nedenle davranışlarda somutlanan sınıfsal çıkarlardır gerçekte. Oysa nesnel yanılsama denen olgu nedeniyle, bireylerin davranışlarında kentsoylu sınıfın çıkarları somutlanmaktadır. Bu nedenle bireylerin kendi gerçek varoluşu koşullarıyla kurdukları 'hayali' imaginative ilişkiyi yaşamaları son derece önemlidir. Bu ilişkiye nitelik veren, kültürel kimliği oluşturan, pratik ideolojiler ve onların sınıf çıkarlarının bir aracı oluşlarıdır.

Burada bu ideolojilerin çözümlemesini değil fakat birkaç betimlemesini yaparak bir sonuca ulaşmayı deneyeceğiz.

Pratik ideolojilerin (din, ahlak, politika, vb..) işleyişi duygulara yöneliktir. Nesnel-bilimsel kanıtlamalar bu süreci parçalayabilir. Oysa, inanç temelli ve dizgesel olmayan bu ideolojilerin yaşanır oluşu, nesnel kanıtlara kulakların tıkanması ölçüsünde başarılı olabilir. Çünkü istenen az anlama- çok hayran olmadır. Bu da önyargılarla yaşamaktan öte göre bir anlam taşımaz. Gerçeklik ya akdır ya karadır. Tercihler bu ölçüte duygusal olarak yapılıverir. Bilgilenimin yüzeysel ve salt haberdar olma ölçüsünde işlediği bu çerçevede, insanlar anlasalar da anlamasalarda, kitle iletişim araçlarının (gazete, TV.. vs.) mesajlarına inanırlar. Amaç kişisel düşüncelerin gelişmesinin önlenmesidir. Geliştirilen kişisel duygulardır. Bu işleyişe karşı nesnel kanıtları ileri sürenler her düzeyde olumsuzlanırlar. Aydınlara karşı tavırlar geliştirilir, üniversitelerin, bilim adamlarının prestij ve saygınlıklarına her alanda saldırılır. Ya da denetim altına alınırlar. Bu işleni o şekle bürünür ki, artık düşünceye gerek kalmaz. 'ben kanımla düşünürüm' felsefesi egemen olur. Bir kuramı düşmanlığı, alır yürür. Bilgi edinme en düzeyli yerde ansiklopediciliğe ulaşabilir. O halde pratik ideolojilere karşı verilecek mücadele, nesnel kanıtlara dayanmak, onları geliştirmek ve her alana yaymaktır. Brecht, kendisine yardım edemeyen bireyin başkalarına yardımı olanaksızdır der. Savaş, yıkım ve çöküntüyü kanıksayan, duyarsız ve sorumsuz bireyin herşeyden önce kendisine yardım edebilmesi için nesnel kanıtlara ve bilgiye gereksinimi vardır.

Nesnel kanıtlamalardan -Bilimsel bilgiden- kaçınmanın sıkça başvurulan yöntemi, kitlelere içinde bulundukları huzursuzluğu ussallaştırmaları için son erekler ve kurtuluş vaadlerinin sunulmasıdır. Bu son erekler açıkça bilinemezlik üzerine kurulurlar. Bu bilinemezlik ise gizemli bir çekicilik yaratır. Özlemler ona yönelir. Bu duygusal bir yöneliştir. Salt buyruklara uyulur. Onun üzerine düşünülmez. Evet umut güzeldir, ama umudun kaynağı bilgidir. Bu kaynak duygu olunca davranış bir boyun eğişe dönüşür. Boyun eğiş ise bir lider yaratmaya, özlemleri onda cisimleştirmeye yol açar. Böylece birey karar vermek, özgürlükleri kullanmak, seçim yapmak gibi zorunluluklardan kurtulur. Giderek süreç buyurgan bir toplum yapısına hızla kayar. Boyuneğiş güçlü bir konformizme ve güce tapmaya dönüşür. Putlar yaratılır. Burada kişiselliğe yer yoktur. Kişinin çıkarları değil, ulusun ve toplumun çıkarlarıdır eses olan. Bir sınıfın kendi çıkarlarını (burada kentsoylu sınıfın) tüm toplumun çıkarları olarak sunması, o sınıfın bir sınıf bilinciyle hareket ettiğinin göstergesidir. Bu işleyişte pratik ideolojilerin rolü ve önemi açıktır sanırım. İnsanlar bu yanılsamaları doğal bulurlar. Üstelik onlar için bu doğallığın apaçıklığı su götürmez gerçekliktir. Kentsoylu sınıf, 'doğal' sözcüğüne büyük önem verir. Kentsoylu kurumlar doğal kurumlardır. Doğal derken, toplumsal serveti yaratmış olan ve toplumu doğanın yasalarına uygun olarak geliştirmiş bulunan ilişkilerin, bugünkü ilişkiler olduğunu söylemek isterler. Bunlar her zaman toplumu yönetmekle yükümlü ölümsüz yasalardır. İşte bu nedenledir ki, bir zamanlar varolan (feodalitede) tarih bundan böyle yoktur.

Sonuçta, tarihi yapanların gerçek etkinlikleri ve özgür yaşama yetenekleri içindeki yokoluşları, zorunlu olarak tarihin de yokoluşunu getirmiştir. İnsanın toplumsallaşması -toplumsal sorumluluk olması ve özgür yaşama yetilerinin gelişmesi- insanca ve barış içinde yaşamanın zorunlu koşuludur. Meta Ekonomisi ve makina toplumunun ve ideolojilerin yoketmek için amansız mücadele verdiği tek şey budur. Toplumsal davranış alanında iktisadi yapıya ilişkin, belirleyici öge, yukarıdaki betimlemelerde görüldüğü gibi, ideolojik yapıya ilişkin olarak gerçekleşmekte, olgusal düzeyde böyle görünmektedir. Bu görünüş gerçekliğin her düzeyde ortaya çıkmasıyla sürekli sarsılmaktadır, bu da bir gerçek. Denebilir ki, toplumsal varoluş, insanın bireyselleşmesi ile toplumsallaşması arasında verilen bir savaş alanıdır son çözümlemede. O halde çok basit bir gözlemden hareketle, barış sorunun bir davranış, bir tavır alış sorunu olduğunu belirtelim. İnsan yangın söndürmede suyun kullanılmasını herhalde yangınla karşılaşınca öğrenmiştir. Savaş da kendisini yokedecek araçları birlikte getirir. Barış savaş bittikten sonra kurulacak bir düş değil, savaş sırasında ve orada kurulan bir gerçekliktir. Barış kendi nitelik ve biçimini, savaşın sürdüğü biçimden çıkarır, mücadelenin içinde bulunduğu düzey ve biçim, barışın alacağı biçimi ve anlamı belirler.

Baştan beri sürdürülen çözümlemeler açıktır ki geliştirilmesi gereken önermeler taşıyor. Daha kapsamlı araştırmalar gerekir bu alanda. Burada sonuç olarak şunu söylemek olası: Tüm olanaksızlıklara, tüm engellere ve yoketme süreçlerine karşın barış her zaman yaşayan bir olabilirliktir. Çünkü bu olabilirliğin taşıyıcısı insandır. İnsan ise toplumsallaşma süreci içindedir. O halde barış da insanın bu gelişimi ile birlikte sağlanacaktır, sağlanmaktadır da. Tüm sorun bu süreci hızlandıracak yöntemlerin geliştirilmesidir. ●

KAYNAKLAR

Alkan, Türker, 'Saldırganlık Önyargı ve Yabancı Düşmanlığı' Hil Yay. İst. 1983.
Althusser L., 'İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları' Birikim Y. İst. 1978.
Gramsci A. 'Felsefe ve Politika Sorunları' Payel Y. İst. 1975.
Oskay, Ünsal, 'XIX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri' A.Ü.S.B.F., BYYO Bas. Ank. 1982
Reich, W. 'Kitle Ruhu Anlayışı' Payel Y. İst. 1979.

NÜKLEER SAVAŞ ve MESLEKİ SORUMLULUĞUMUZ

Bu yazı, büyük ölçüde, Oregon Sağlık Bilimleri Üniversitesi Koruyucu Hekimlik ve Halk Sağlığı Bölümü öğretim üyesi Christine K. Cassel'in "War, Peace and Professional Resposibility" adlı makalesinden derlenmiştir. Tıp alanında çalışanların nükleer savaş ve nükleer silahlarla ilgili uygulamalarına ilişkin mesleki sorunlarının incelendiği yazıda amaç, bu alanda çalışanlar arasında daha ileri tartışmaların açılmasına yardımcı olmaktır.

Tufan Aydın-Güler Aydın

Modern silah teknolojisi, özellikle nükleer silahların üretimi tüm insanların sağlığı için korkunç bir tehlike durumuna gelmiştir. Yaşayan varlıkların benzeri görülmemiş yaygın bir yıkıma uğrama riskine ek olarak, bu silahların üretiminde kullanılan kaynaklar, silahlar hiç kullanılmayacak olsa bile, insanlığın sağlığına ilişkin ekonomik bir tehlike de oluşturur. Tıp ve sosyal bilimciler, silahlanma yarışının tersine döndürülmesi ve nükleer savaşın önlenmesi için çalışma yapmak sorumluluğuna sahiptirler. Bu konuda mesleki sorumluluk; özel beceri, toplumdaki etkinlik, insan onuru, sağlık ve yaşam değerlerinin simgesel gücü temeline dayanır.

Savaşa ve barış, felsefi, toplumsal ve bireysel ilgilerin ebedi konularıdır. Ancak son zamanlara kadar, bu konudaki tartışmalar üniversitelerin "fildişi kuleleri", dinsel yaşamın tecrit edilmiş ortamı ve savaş sığınakları ile sınırlanmıştır. Nükleer silahların korkunç tehlikesi, bu sorunu belirsizlikten kurtararak, toplumun bu konudaki bilincinin yükselmesine neden oldu. Termonükleer silahların yıkıcılığı, bu gün için -onların üretiminin ve kullanımının ahlakiliğini savunanları yalancı çıkaran bir biçimde- olası olarak insanlığın sonu olabilir[1]. Dolayısı ile sorumluluğun önemi daha da artmıştır. İnsan onuru ve insan türünün korunması temel değerler olarak kabul edilirse, o zaman nükleer savaştan korunma tüm insanlar için en temel yükümlülüklerin başında gelir. Savaş sonuçlarının bu kadar çok zarar verebileceği olasılığı, toplumsal sorumlulukların düzeyinin daha yüksek olacağını gösterir. Nükleer savaş tehlikesi, insan uygarlığına -somut bir şekilde yanlış ve doğru sorularının belirlenmesini gerektirerek- meydan okur.

Nükleer silahlanma yarışı konusunda kamuoyu tartışmalarının yoğunlaştırılması ve politikacıların uyarılması, genellikle mesleki gruplar tarafından örgütlenmiştir. Mesleki durumlarının getirdiği özel sorumluluk ve uzmanlıkları bu konuda etkili olmuştur. Ancak uzmanların istemleri, kuşkuculuktan ve çelişkilerden kurtulamamış, çeşitli gruplaşmalara yol açmıştır. Bir yanda, askeri stratejistlerin yeterince uzmana sahip olduklarını, dolayısı ile nükleer silah politikası konusunda diğer meslekların gerekliliğini reddeden "ataerkil" ve "seçkinci" tutum, diğer yanda, nükleer silah politikasının anlaşılmasının kolay ve her yurttaşın yetki alanında olması gerektiğini savunan halka yakın kamu çıkar gruplarının temsil ettiği tutum bulunur.[2] Belirli meslekler için, özelde tıp bilimcileri için, özel sorumluluk ve özel görevin ne olması gerektiği tartışılmalı ve belirlenmelidir.

Tarihsel olarak savaş felsefesinin tartışılması, insan toplumu ve kişiliğinde savaşın doğal olarak varolup olmadığı tartışması, savaşın haklılığı ve ahlakiliğine ilişkin tartışmalar, vb. tartışmalar, modern silah teknolojisi ve onun tehlikesinin insanlığa meydan okuması karşısında insan toplumlarının -şimdilik- yetersiz kalması nedeniyle anlamsız hale geldiler. Sık sık tekrarlanan konvansiyonel savaşlar, nitelik olarak nükleer savaşlardan farklılık gösterirler. İnsanların, diğer canlı organizmaların, sosyal, jeolojik ve coğrafi yapıların, atmosferin, genetik materyalin yıkımı ve sularla besinlerin radyoaktif maddelerle kirlenerek olumsuz etkileri daha uzun süre sürdürebilmesi, ayrıca ilk dönemde ölmeyip hayatta kalabilenlerin geriye dönüşü olanaksız bir biçimde psikolojik "çözülme" ye uğraması "görünümü" nükleer silahların kullanımının adil olacağı düşüncesinin ne kadar büyük bir yalan olduğunu kanıtlar. Termonükleer silahların doğasında var olan riskin düzeyi gözönüne alındığında hiçbir savaş kuramcısının gerekçeleri inandırıcı olamaz. Tüm savaş gerekçeleri, yapılan kötülükleri -sonuçların getirdiği yararlar açısından- haklı çıkaran "yararcı" düşünceleri içerir. Ancak nükleer savaş böyle bir "risk-yarar" çözümlemesi ile kazanılamaz. "Özgürlükleri koruma" adı altında masum (!) katliamların doğrulanma girişimlerinin tartışılması, böyle bir savaş sonrası özgür olamayacak bir varlık için -yapılan ilkel mücadelenin mantıksızlığı nedeniyle- en baştan mahkum edilir.

Nükleer savaşta, sosyal bilimcileri ve tıp bilimcilerinin birincil sorumlulukları barışın korunması için çalışmaktır. Savaş tehlikesi giderek halkın ve değişik mesleklerin ilgi alanında yoğunlaşmaktadır. Termonükleer soykırım tehlikesi, doğurduğu sonuçlar ile koşut olarak ciddi ahlaki sorular ortaya çıkarabilecek potansiyele sahiptir.[3] Herhangi bir bölgeye gizli ya da açık olarak kimyasal ajanların verilmesi gibi, termonükleer patlamalar da insan ve hayvan hayatı üzerinde ayrım gözetmeksizin etkilerde bulunur. Buna karşın, -uzmanların itiraf ettiği gibi- bina ve köprülere zarar vermez. Konvansiyonel patlayıcı aletler ilave edilerek, ölüm sayısı artırılabilir, yangın fırtınaları oluşturulabilir, daha fazla zarar vermek için çeşitli yöntemler geliştirilebilir. Tüm bunlara ek olarak, nükleer silahların sahip olduğu uzun dönemli etkiler ve bunların kontrolu hakkında birçok belirsizlik söz konusudur. İlk etki olarak iletişim kanallarının ve dağıtım sistemlerine bağlı bilgisayarların elektromanyetik olarak yıkımını gerçekleştirebilecek nükleer birikim, bir milyon Hiroşima bombasına denktir. Aslında bu silah sistemine ilişkin sorumluluğun özü, diğer silahlara ilişkin sorumluluklarla aynıdır: Savaşa karşı olmak.

Sorumluluk duygusu, bireysel, toplumsal amaçlar ve diğer bireylerle ilişkilerin özünde varolan bir duygudur. Bu duygu, insanları, kapalı bulundukları iç dünyalarından çıkarır. Toplumsal sorumluluk, insanların toplumsal oluşumlarının gerektirdiği bir yapıdır.[4] Tüm insanların, nükleer savaş tartışmalarında, insan türünün bir üyesi olmaları gereği, evrensel görevleri vardır. Bu bağlamda, toplumsal sorumluluk toplumsallık duygusu, üreticilik ve insanlık onuru gibi tüm insanlığın paylaştığı amaçları güdüleyici davranış, tutum ve eylemleri gerektirir. Eğer sorumluluk, muhtaçlara destek, yoksullara yardım, vergi ödemek, ortak kamu yatırımlarında toplanmak vb. anlamına geliyorsa, bunları yerine getirmek oldukça basittir. Ama nükleer savaşı önleme konusuna gelince, toplumun bir üyesi olarak ne yapılacağını bilmek, çok daha zordur. Hatta, kendilerinin demokratik ve temsili hükümetlere sahip olduklarını düşünen Batının sanayileşmiş ülkelerinde bile birçok yurttaş, politikada doğrudan bir etkiye sahip olacaklarını düşünmezler. Birçoğu oy bile kullanmayan bu yurttaşlardaki kayıtsızlık ve çaresizlik duygusu, nükleer silahlanmanın mantığını açıklamayı engellediği için, göze alınan risklerin gerekli olduğuna inanırlar. Boşvermişlik duygusu ile "bazı şeylerin uzmanlarca bilindiği, bu işlere karışmamak gerektiği" nisöyleyebilecek kadar anlamsız hareket edebilen insan türünün bu davranış mantığını açıklayabilmek oldukça güç olsa gerek.[5]

Nükleer savaşı önlemek için çalışmak, her insan için görev olması gerekirken, tehlikenin ihmaline gerekçe olarak, militarizm gösterilir. Ancak bu konuda, bireyin yetersizlik duygusunun da önemi büyüktür. ABD'de, İngiltere'de ve Avrupa'daki kitlesel hareketler, bu yetersizlik duygusunu bir ölçüde sarsmıştır, ama bu sadece bir başlangıçtır. Hareketlerde etkinliğin belirli gruplarda merkezileştiği gözlenir; öğrenciler, meslek kuruluşları, dinsel gruplar, etnik azınlıklar, vb. ABD'de harekete katılanların çoğunluğu, orta sınıf temsilcileri beyazlardır. Siyahların, toplumun tam üyesi olmadıkları gerekçesi ile insan ırkının hayatta kalması konusunda kendilerini sorumlu tutmadıkları ve harekete -genellikle- katılmadıkları iddiası söz konusudur. Bu durum, insanların vatandaşlık haklarından yoksun bırakılmasının önemini vurgulamaktadır. Toplumla tam üyelik, toplumsal sorumluluğun en önemli gerekliliklerindendir. Toplumsal yabancılaşma, bireyin çaresizlik duygusunun artmasına neden olur. Sorumluluklarını yerine getirmeyi açıkça başaramamış bir grup ya da bireye, zorla sorumluluk yüklenemez. Yurttaşların yalnız başına belki çok büyük bir güç oluşturmadıkları, ama çaresizlik duygusunun da insana hiçbir şey kazandırmadığı anlatılabilir. Başarı, sorumlulukla gelen güçle olanaklıdır.

Tıp ve sosyal bilimcilerin, genelde insan onuru ve insan türünün uyumlu ve üretici bir biçimde korunması için temel uğraşa sahip oldukları varsayılır. Bu disiplinlerin bir araya geldiği alan olan soyal tıp alanında,[6] insan sağlığının iyileştirilmesi ile birlikte, toplumun gelişmiş değerleri benimsenir. Bu alanda çalışanların, kıt olan kaynakların geliştirilmesinde özel bir yükümlülükleri bulunmaktadır. Nükleer savaş tehlikesine karşı, sosyal tıbbın mesleki ilgisi üç alana sahiptir: 1- Nükleer sa-

vaşı bir epidemi (salgın) olarak kabul etmek. Bu konuda mesleki sorumluluk, epidemiyi önlemek olacaktır. 2- Silahların üretiminde kullanılan yakıt ve diğer materyalin tıbbi toksisitesini (zehirlilik) belirlemek. Bu konuda mesleki sorumluluk, bu üretimi yapanlar üzerine olan riski en aza indirmek olmalıdır. 3- Ekonominin canlandırılması gerekçesi ile yapılan silahlanma harcamalarının bir çıkmaz sokak olduğunu ve savaş araçlarının üretiminin dünya ölçüsünde kaynak dağılımını saptırdığını bilmek. Bu durumda mesleki sorumluluk, beslenme ve sağlık bakım kaynaklarının geliştirilmesine çalışmak olmalıdır.

Uzman olmayan bir kimsenin beslenme yetersizliği, mesleki hastalıklar, bulaşıcı hastalıklar, vb. hastalıkları ortadan kaldırmaya çalışması söz konusu olamaz. Ancak bu konuda uzman olan kişiler -bu alanı seçtiklerinden- en büyük etkinliğe sahiptirler. Nükleer savaş tehlikesi karşısında da aynı durum geçerli midir, acaba? Bu son "salgın"ı durdurma çabalarına fazlaca girmiş bulunan bazı halk sağlığı hekimleri, tehlikenin çok büyük olması gerekçesi ile, sorunun "özel" olmadığı, herkesin bu sorunla bir dereceye kadar ilgilenmesi gerektiğini ileri sürmektedirler.

Tıp ve sosyal bilimcilerin uzmanlıkları, dünyayı tehdit eden savaş sorununun özünü kitlelere bildirmek ve anlatmaktır. Nükleer silah politikaları hakkındaki tartışmaların çoğu, silahların yıkım alanı ile ilgili temel sorudan ve onun sonuçları sorununundan geldiği için, bir dünya savaşı sonrası hayatta kalmaya ilişkin, güçlü politik göstergelere sahip projeksiyonlara [7,8,9] savaş sonrası açlık, barınma ve yeniden iskan sorunları, (savaş başlamadan önce tahliye ve sığınma sorunları vb.) yol açmışlardır. Bu projeksiyonların can alıcı noktası, yaşamın anlamının, biyolojiden daha "fazla" birşeyler olması gerektiğidir.[10] Bu projeksiyonlar sonucu, sosyal ve biyolojik varlığın tüm görünümlerinin yıkım riski altında olduğu söylenebilir. Tüm alanlardaki uzmanlar -şu anda dahil edilmedikleri- savunma planlarına dahil edilmedikçe iddiaların kanıtlanması zor olacaktır. Dolayısı ile bu uzmanların dahil edilmemelerine karşı çıkmak, sorumluluğun önemli bir parçasıdır.

Tıp alanında çalışanların, toplum içinde özel bir konumları vardır. Sağlık uygulamaları ve sağlığa ilişkin konular üzerinde düşüncelerinin etkinliği fazladır. Bu etki, sağlık bakımı ya da tıp ile doğrudan ilişkili olmayan, ama mesleki durumlarının büyük ağırlık taşıyabileceği alanlara da genişletilmelidir." Tıp alanında çalışanların kendi özel sorumluluklarının yanı sıra, belirli insani değerleri yüceltmeye çalışmak gibi sorumlulukları olmalıdır. Ayrıca, bu alanda çalışanlar, insanların yaşamla olan ilişkisini temsil ederler ve "şükür ki" henüz hepsi de edilgen değildirler. Mesleki değerleri, insan haklarının çiğnenmesine ve insanlığın yıkımına ilişkin uygulamalara karşı çıkmayı gerektirir. Nükleer silah konusunda, tıp alanında çalışanlar üç yönde etkiye sahiptirler: 1- Silahların etkileri ve kullanımının sonuçları hakkında özel uzmanlık sahibidirler. 2- Saygın toplum liderleri olarak tanınırlar. 3- Önemli toplumsal değerleri temsil ederler.

Nükleer savaştan korunmada, etkinliğin temeli bilgidir. Bilgi sorumluluğun mantıki sınırını çizmez ama yapılacak etkinliklerin ipuçlarını verir. Psikoloji, insanların ölüme ilişkin deneyimleri ve güç dürtülerinin yüceltilmesi için gereksinim duydukları kişilerarası güvenlik, bilgi ve saldırgan davranışların kaynaklarını açıklar. "Nesnel olarak hangi anlamsız gerekçe ile insanlar gerçekten birbirlerini öldürmek isteyebilirler?"[12] Psikolojik yaklaşımın bir ifadesi olan bu soruya tam olarak bir yanıt bulunmayınca, insan grupları ve kurumları ile ilgili araştırmalar gerekebilir. Bu araştırmalar, insan refahı ve sosyal koşullar üzerine savaş hazırlıkları ve savaşın ve etkileri hakkında bilgi veren sosyal koşullar üzerine savaş hazırlıkları ve savaşın etkileri hakkında bilgi veren sosyolojik ve epidemiyolojik yöntemlere ek olarak, politik sistemin kaçınılmaz bir sonucu olarak görülen savaş gibi toplumsal dinamiklere ışık tutabilir. Antropoloji, ulusları savaşa sürükleyen güçlerin anlaşılmasını vermese de, diğer çelişkilerini çözmek için kullandıkları kültürel modellerinin kavranmasını sağlar.

Savaşsız bir dünya isteyen herhangi bir düşünür, çok geçmeden dünya sistemi fikri ile karşı karşıya gelir. Örneğin, Roma'nın Stoacıları savaşa karşı insanlığın birliğine güvenmişlerdir.[13] Rousseau ve Kant, bir dünya federalizmine doğru, daima barış düşüncesini geliştirmişlerdir. Bu yüzyılın hoşgörülemez iki savaşına yanıt olarak oluşan ulusal bağlaşmalar ve Birleşmiş Milletler aynı anlayıştan ve dünyada savaşın en yakın tehlikesi olan "şoven milliyetçilik"e karşı gelişmiştir. Çelişkiler geleneksel olarak savaş yöntemi ile değil, daha başka yöntemler kullanılarak çözümlenecektir. Uluslararası ilişkilerde savaş ya da savaş tehlikesi diplomatik olarak kabul edilmiş görünmesine karşın, uygulamada "mantıki" bir zorunluluk oluşturmaz. Dünya hükümeti, çoğu kimse tarafından elde edilemez bir ideal olarak düşünülür, dolayısı ile yeterince önem verilmez. Geçerli diğer değerler, sürekli olarak ulusları silahları bırakma ve uzlaşma aramaya sevkedecek düşünceleri engeller. Bu konuda düşünsel yaratıcılığı sınırlayan bazı ilkel psikolojik alışkanlıklar söz konusudur[14] ve bunlar kurumlarda yapısal birer sorun haline gelmişlerdir.[15] Oysa en azından, savaşı ortadan kaldırmanın, varolan teknolojiyi ortadan kaldırmadan kolay olacağı düşünülmelidir. Fiziksel zor kullanmaksızın yapılan tartışmalar, erişkin bireylerin başkaları ile ilişkilerinde karakteristik olarak düşünülmelidir. Savaşın insanlar ve uluslar arası ilişkilerin doğasında bulunduğunu göstermeye yönelik bir çok antropolojik, sosyolojik ve psikolojik araştırma yapılmıştır. Bilim adamları sorunun bu şekilde olmadığını ve dünya üzerindeki yaşamın devamında açık ve yaygın bir ilgi oluşturmak gerektiğini kitlelere anlatabilirse önemli bir görev yapmış olacaklardır. Tarihsel, politik kuram niçin bu basit mantığın uygulamada böylesine zor görüldüğü konusunda yararlı bilgiler sunabilecektir.

Yüksek ahlaki gelişim, kişilerarası iletişim yeteneklerinin elde edilemez olması varsayılarak, ulusların ilkel sosyo-psikolojik organizmalar olduğu düşüncesi benimsense bile, sosyal ve tıp bilimcilerinin savaş üzerine sorumlulukları daha bir önem kazanır. Bu anlamda, biyolojik ve sosyal bilimlerin, yaşamın çalışması olarak kabul edilmesi, anlayışın canalıcı yanını oluşturan insanları mücadeleye sevkeden yaşam güçlerinin kavranmasını sağlar. Organizma, kurum ya da ruhun işleyişine ilişkin hiçbir iddia bu soruna değinmeksizin tam olarak kabul edilemez.

Savaş ve barış konusuna mesleki bir ilgi duyulması, bireyi konuya ilişkin bilginin göstergelerinin sorgulanmasına sevkeder. Bilim adamları insan refahı hakkındaki yükümlülükleri nedeniyle ne yapmalar gerektiğini kendi kendilerine sormalıdırlar. Uzmanların halkla karşılıklı konuşma düzeyine gelmeleri ve politikacılara bilgi vermelerine gereksinim vardır. Demokratik bir toplumda uzmanların görevi temsilcilerin seçimi ve toplumun bilgilendirilme sürecine etkin bir biçimde katılmaktır. Nükleer savaş durumunda, bu daha çok önem kazanır. Belirtilen amaç çevresinde uygulanacak yöntemlerin tesbiti gerekmektedir. Nükleer savaş ve silahlar konusunda yapılacak eğitim uygulanması önemli olacaktır. Ancak gelecekte uygulanmayacak bir bilgi, insanları ümitsizliğe ve boşvermişliğe sürükler. Gençler arasında benzeri etkilerin göstergeleri oldukça yaygındır.[16] Dolayısı ile, silahlanma stratejilerinin kökenlerini açıklamak,üretici olmayan varolan dar görüşlü stratejilerin ötesine yöneltmek, varsayımları yeniden incelemek, toplumun karşı karşıya olduğu bu tehlike için gerçekçi olarak daha iyi çözümler geliştirmek ve acil olarak bu alana uygulamak sorumluluğu vardır. "Nükleer savaşa karşı çıkmak, insan toplumu düşüncemizi, politik çözümlememizi ve politik irademizi sınayacaktır. Ve hiçbir sorun nükleer savaşı önleme gereksiniminin üstüne çıkamaz."[17]

Savaşlar -özelde nükleer savaşlar- hakkında bilgilerin ipuçları, politik süreçler ile bazı ilgi biçimlerine doğrudan yol gösterir. Çünkü nükleer savaş "tıbbi" değil, "politik" bir "hastalıktır". Dolayısı ile korunmanın başarılı olabilmesi için, kullanılacak taktikler de genellikle politik olmalıdır.[18] Hatta, halk sağlığının geleneksel koruyucu yaklaşımlarına gerek gösteren "daha konvansiyonel" tıbbi hastalıklar da gerektiğinde politik araçlar içermiştir. Bu, bilgi ve özel beceri ile birlikte olan bir sorumluluktur. Nükleer tehlikenin büyük ölçüde kullanıldığı ülkelerin yurttaşları ve insan toplumlarının sorumluluğudur. Ayrıca tıp alanında çalışanlar ve diğer uzmanlar, sadece uzman değil aynı zamanda ölüm ve yaralanma riski altında olan insanlardır. Ve de hem cinslerinin yaptıkları için gelecek kuşaklara karşı sorumludurlar. Çünkü bundan sonra, ikinci dünya savaşı sonrası Nazi savaş canilerinin "icabına bakıldığı" bir mahkeme kurulmayabilir, büyük bir olasılıkla da kurulamayacaktır. İnsanların çöplüklerde ve mezarlıklarda bulunması olanaklı olacaktır, fakat ahlaki olmayacaktır. Ama bu sorun kesin ve açık bir biçimde ifade edilebildiği sürece sorumluluğa sahip olunabilecektir. ●

KAYNAKLAR

1. Schell J. The Fate of the Earth. pp. 181-231. Alfred a.Knopf. NewYork, 1982.
2. Weinberger C.W.Shattuck Lecture-Remarks by the Secretary of Defense to the Massachusetts Medical Society, May 19, 1982, New Engl. J.Med. 307, 765-768, 1982.
3. Sidel V.W. and Goldwyn R.M. Chemical and biological weapons-a primer. New Engl. J. Med. 274, 21-27, 1966.
4. Neibuhr H.R. The Responsible Self, pp. 47-68, Harper and Row, New York, 1963.
5. Somerville J.Patriotism and war. Ethics 91, 568-578, 1981.
6. Roser. G. What is social medicine? In From Medical Police to Social Medicine: Essays on the History of Helath Care, pp. 60-119, Science History Publications, NewYork, 1974.
7. Katz A.M.Life After Nuclear War: The Economic and Social Impacts of Nuclear Attacks on the United States, Ballinger, Cambridge, MA, 1982.
8. Leaning J.Civil Defense in the nuclear age:strategics, medical and demographic aspects. Prepared Statement for the Hearings of the committee on Foreign Relations, US. Senate, Ninety Seventh Congress, Second Session, US. Government Printing Office 93-704, Washington, Dc. 1982
9. Perry R.W.The Social Psychology, of Civil Defense, Lexington, MA, 1982
10. Geiger H.J. The illusion of survival. In the Final Epidemic:Physicians and Scientists on Nuclear War (Edited by Adam R. and Cullen S.) pp. 173-180, Educatonal Foundation for Nuclear Science, Chicago, 1981.
11. Jonsen A.R. and Jameton A.L. Social and Political responsibilities of physicians, J.Med. Philos. 376400, 1977.
12. Merton T.The answer of minerva:pacifism and resistance in Simon Weil, In the Nonviolent Alternative, p. 147 Farrar Straus Giroux, NewYork, 1980
13. Nothedger F.S.Peace, war and philosophy, In The Encyclopedia of Philosophy, (Edited by Edwards P.) Vol. 6.p. 65, Macmillan, NewYork, 1971.
14. Frank J.D.Sanitary and Survival in the Nuclear A psychological Aspects of War and Peace, Rando House, New York, 1982.
15. Barnet R.J. Roots of war, Atheneum, NewYork, 1972.
16. Schwebel M.Effects of the nuclear war threat on childeren and teenagers: implications for professionals. Am. J. Orthopsychiat. 52,608-618, 1982.
17. National Conference of Catholic Bishops ad Hoc Committee on War and Peace: The Challenge of Peace; God's Promise and Our Response. In Origins: NC Decumentary Service, Vol. 12, No. 20, 1982.
18. Cassel C. and Jameton A. Medical responsibility and thermonuclear war Annls intern. Med. 97, 426-432, 1982

Bir Sözlük İçin

Filip Supo yatağında
bir pazartesi doğdu
bir perşembe hastalandı
bir cumartesi öldü
ne önemi var sanki
bir fazla
bir eksik
kumsalda
bir kum tanesi
ummanda
bir damla su
ya milyonlar
milyonlar
milyonlar yine
ölmüşler
ya da ölecekler yakında
yıllar yıllar
yıllar boyunca
bir gündüz bir gece
İnsan sayılarını bile
bilemez artık
bir savaş daha
ne çiçek ne çelenk
ne de pişmanlık

PHILIPPE SOUPAULT

Türkçesi : KEREM KURTGÖZÜ

Philippe Soupault, 1897'de Chaville'de doğdu. İlk şiirlerini akvaryum adlı kitabında topladı. Daha o günlerde dadaizmin en keskin yandaşlarından biriydi. 1920'de Andre Breton'la birlikte, gerçeküstücülüğün ilk metnini yazdı. 1926'dan başlayarak, Georgia adlı yapıtıyla gerçeküstücülükten uzaklaştı ve daha kontrollü, aynı zamanda hem lirik ve alışılmış, hem de atak ve yalın bir şiire yöneldi.

Nötron Bombasının Fiziksel ve Tıbbi Etkileri

Derleyen: ERTAN YILMAZ

Çok şeyler yazıldı, söylendi Nötron bombasının insanlar üzerindeki ölümcül etkileri üzerine. Biz, Nötron bombasının üretilmesine ve kullanılmasına karşı kim, nerede ne söylediyse, ne yazdıysa, ne yapıyorsa en ufak bir ayrım gözetmeksizin katılıyor, insanlık suçu bu iğrenç bombayı lanetliyoruz.

Leyden Üniversitesi (Hollanda) Radyasyon Biyolojisi kürsüsünde başkanlık yapan Prf. Van Beckum'un, 20 yıldır Nötron bombası radyasyonunun etkileri üzerine yaptığı çalışmalar sonucunda bombanın 'tehlikeli iğrençliğini' üç başlıkda sergiledi:

— Nötron bombasının istenmeyen kazalara neden olacağı doğru değildir, çünkü bomba, direkt olarak insana yöneliktir.

— Çok sayıda sivilin ve askeri personelin Nötron radyasyonunca imhası cinayettir, öldürmenin insanlık dışı bir biçimidir.

— Radyasyonun insan öldürücü silahlar içine girmesi savaşın yeni bir özelliğidir. İnsanın organik gelişimini bozucu etkisinden dolayı ne pahasına olursa olsun önlenmesi gerekir.

BİR TANK PERSONELİNİN RADYASYON ETKİLERİ KARŞISINDAKİ ÇARESİZLİĞİ

10000 radyasyon dozu, beyin ve insanın hareketlerini koordine eden beyincikte dikkate değer bir yaraya neden olur. Bu yara, kontrol dışı hareketlere, saralı kimselerde gözlemlenebilen şiddetli sarsılmalara yol açar. Ortaya çıkan bir diğer özellik de, vücuttaki şiddetli zarardan dolayı mide duvarlarından gelen kusma ve harap olmuş, kontrolden çıkmış beynin durmasıdır. Böylece tank personeli görevini daha fazla sürdüremez. Durum hızla kötüleşir. Patlamadan sonra, 1,5 saatle 48 saat arasında ölüm her an gerçekleşebilir. Eğer, 10000 radyasyon dozundan biraz az doz kullanılırsa ölüm bir kaç gün için geciktirilmiş olur. Böylece tank personelinin can çekişmesini, ölmesini imgelemenizde canlandırabilirsiniz!...

1000 radyasyon dozu, barsaklarda ve midede yaraya neden olur. Bu, mide bulantısı, kusma ve sürekli ishal oluşturur. Kurbanlar, tedavisiz kolerayla benzeri bir ölümün ıstırabını yaşarlar. Ölüm, patlamadan sonra, iki ile altı gün arasında gündeme gelir.

250 radyasyon dozu bile ölüme neden olur. Çünkü, beyin ve barsaklarda bir zarara rastlanmasa da, kemik iliğinin etkilenmesi ölümü beraberinde getirir. Kemik iliği radyasyona fazlaca duyarlıdır. Eğer kemik iliği harap edilirse, ya da fonksiyonları ciddi biçimde zayıflatılırsa, kırmızı kan hücrelerinin yapımı gerçekleşmez. Kemik iliği tarafından oluşturulan kan hücreleri, bildiğiniz gibi, kırmızı ve beyaz olmak üzere iki çeşittir. Birincisi alyuvar olarak bilinir ki, oksijen taşımakla sorumludurlar. Oysa beyaz kan hücreleri, yani akyuvarlar organizmayı enfeksiyondan korur. Eğer bu hücrelerin yapımı durursa, organizma enfeksiyona karşı korumasız kalır. Tehlikeli bakterilerle dolu dünyada yaşayanlar olarak yalnızca vücudumuzun etkili savunma mekanizması bizi sağlıklı tutabilir. Bu mekanizma bizi koruyamazsa biz ölüme mahkumuzdur, antibiyotikler bile bizi koruyamaz. Akyuvarların yaşama süresi yaklaşık bir haftadır. Fakat, üretim işlemez hale geldiğinde, onların sayıları, bir hafta sonra kaçınılmaz enfeksiyonların oluşumuyla derhal duracaktır. Bu enfeksiyonlar kanamaya ve giderek anemi (kansızlık)'ye dönüşecektir. Ölüm, iki ile altı hafta arasında gündeme gelecektir.

250 radyasyon dozundan daha az miktardaki doz öldürücü değildir. Fakat, kanserin oluşumuna ve yayılmasına neden olur.

Sırf bu nedenlerden dolayı bile, sanıyoruz ki Nötron bombasına karşı olmak insandan yana olmakla, onu savunmakla özdeştir.

Ayrıca, radyasyon etkisine açık alanın, askeri personeli savaş dışı bırakmakdan 50 defa daha büyük olduğu unutulmamalıdır. ●

Tiyatroda Barışın İlk Savunucusu Aristophanes'in «Barış Oyunları» Üzerine

Hilmi Zafer Şahin

Barış, toplumsal yenileşmede, toplumsal huzur isteminde, ama daha çok toplumsal değişmelerde insanın karşısına çıkan bir kavram. Öyle ki barış, insan için ekmek, hava, su kadar yaşamsal. Günümüzdeki nükleer savaş tehlikesi, barışın önemini bir kez daha ortaya koyarken, ekmeğin, havanın ve suyun geleceğini de tayin ediyor. Böylece barış, insanın her alanda savunması gereken ve insana, insanlığın geleceğiyle ilgili yüklediği en onurlu görev oluyor.

Sanat söyleyecek sözü olan kişilerin işi olduğuna göre, sanat ve barış insanın insanlaşma sürecinin ayrılmaz iki parçası. Sanatın tarihine baktığımızda, barış düşüncesinin gelişimini de görürüz. İnsanın insanla karşı karşıya geldiği tiyatro sanatı da, gelişimi boyunca insanın barışa özlemlerini dile getiren yapıtları içerir. Özellikle çağımızda (çocuk oyunlarında daha ağırlıklı) barışın önemini anlatan oyunlar artmıştır. Ama bir yazar vardır ki, tiyatro düşüncesinin oyun yazarlığının, sahne tasarımının, tiyatro mimarisinin beşiği olan Antik Yunan dünyasında oyunlarıyla, tiyatroda barışın savunuculuğunun ilk önemli adamıdır. Bu kişi komedya yazar Aristophanes'tir.

Aristophanes kesin olmayan tarihlere göre İ.Ö. 450-380 yılları arasında yaşamıştır. Bu yıllar Atina demokrasisinin olgunlaştığı ve gerilemeye başladığı yıllardı. Ayrıca bu yıllarda, tarihte Peloponez Savaşları olarak anılan ve Atina ile Isparta şehir devletleri arasındaki savaşları ve sonuçlarını yaşayan bir tanıktır. Peloponez Savaşları hem Atina'ya, hem de Isparta'ya, müttefikleriyle beraber ölümler, acılar ve yıkımlar getirmiştir. Aristophanes de bu yıllarda yazdığı komedyalarla, savaş yanlılarını eleştirmiş, onları gülünç durumlara düşürmüş ve en önemlisi, bu savaşlarda gerçekte silah tüccarlarının kazandığını açık açık söylemiştir.

Aristophanes ayrıca eğitim, devlet yönetimi, yargılama konularında Atina devletini eleştiren oyunlar yazmıştır. "Bulutlar" oyununda eğitim sistemine eleştiriler getirirken, sofist düşüncenin büyük düşünürü Sokrates'in ölüme mahkum edilmesinde de önemli bir etken oluşturuyordu. "Eşek Arıları" ve "Kuşlar" oyunlarında, hukuk ve yargı düzeniyle alay ediyordu. "Eşek Arıları" oyununda, yargıçları eşek arısı biçiminde gösterirken, "Kuşlar" oyununda savaştan ve mahkemelerden bıkan iki Atina'lının, yeryüzü ile tanrılar arasında, kuşlardan yardım alarak barış içinde yaşanan ve barış düşmanlarının sokulmadığı bir kent kurmaları anlatılır. İ.Ö. 414 yılında yazılan "Kuşlar" oyunu, konu olarak barışı işlemiştir. Bir fantazya görünümü ve bir devlet ütopyası özelliği taşır. Aristophanes'in bu oyunu o sıralarda yaygınlaşan devlet ütopyalarına bir katkıdır. Bu dönemde üzerinde en çok durulan ve dikkati çeken devlet ütopyası, Platon'un "Devlet" adlı yapıtıdır. Bunların yanı sıra tüm oyunlarında, devlet yöneticilerini (özellikle Kleon ve Alkibiyades) ve yönetimlerini eleştirir, onları alaya alır, isim vererek seyircileri onlara karşı uyarırdı. Anna Aristophanes, tiyatro tarihinde "Barış Oyunları" olarak anılan, "Akharnai'lılar", "Barış" ve "Lysistrata" oyunlarıyla ayrı bir öneme sahiptir.

"Akharnai'lılar", diğer adıyla "Kömürcüler", İ.Ö. 425 yılında yazıldı. Bu sıralarda Atina büyük bir veba salgını geçirmiş, İ.Ö. 431 yılında başlayan Peloponez Savaşı'nın acıları kenti sarmıştı. Perikles'in ölümü (İ.Ö. 429) sonrasında başa geçen Kleon'un Atina'yı yıkıma götüren seferlerinin tüm yükünü halk çekiyordu. "Akharnai'lılar"ı bu olaylar içinde yazan Aristophanes, kendisi ve ailesi adına Isparta ile barış imzalayan Dikaiopolis'in kişiliğinde barışın savunuculuğunu yapıyordu. Büyük bir kısmının kömürcülük yaptığı Akharnai halkı, ilkin Dikaiopolis'in yanında yer almazlar. Ama yavaş yavaş barış içinde yaşamanın sağladığı eşenliği gördükçe Dikaiopolis'le beraber olurlar. Oyunda ağır basan yan, barışın nimetlerini kullanan Dikaiopolis'in rahat yaşamıyla halkın dikkatini barışa çekmesi ve barışa yöneltmesidir. Lenaia şenliğinde birincilik kazanan bu oyun, diğer oyunları kadar fazlaca işlenmemiş olmasına rağmen, o yılların savaş yanlısı yöneticilerini eleştirmesi alaya alması açısından önem taşır.

İ.Ö. 421 yılında yazdığı "Barış" oyunu, şenlikte ikincilik aldı. Fakat bu oyun, tiyatro tarihinde barışın önemini vurgulayan bir oyun olarak günümüze kadar geldi. Oyunun kahramanı Trygaios, savaş yüzünden yoksulluk içine düşmüş, işsiz bir Atina'lıdır. Oyun, Trygaios'un kendisi ve Atina için, tanrılar katı Olimpos'taki savaş tanrısı Polemos'un elinden, barış tanrıçası Eirelas'ı kurtarmasını anlatır. Olimpos'a varan Trygaios, barış tanrıçasını kurtarmak için diğer Hellen kentlerinin halkından yardım ister. Fakat Megara ve Boiria'lılar işlerine köstek olduğu için kovulurlar. Sonunda barış tanrıçası kurtarılır. Barış tanrıçasının yanında hasat tanrıçası Opora ve şenlik tanrıçası Thearia vardır. Trygaios Opora ile evlenir, şenlik tanrısı Thearia eskiden olduğu yere meclise götürülür. Oyun Trygaios'un evlenme törenindeki eğlencelerle biter. Trygaios'un Hellen kentlerinin temsilcileriyle, savaş tanrısının elinden kurtardığı barış tanrıçasının öyküsünü izleyen Atina halkı, kısa bir süre sonra İsparta ile İ.Ö. 421 yılının 8 Nisan'ında Nikias Barışı'nı imzaladı. Atina halkı barış anlaşmasının imzalandığını gördü ama, yöneticiliğe gelen Alkibiades'in öncülüğünde sonu yenilgiyle biten Sicilya seferinin hazırlıklarına başladı. Aristophanes bu oyununda, barışın insanlara sağladığı olanakları anlatmaya çalışmıştır.

Aristophanes'in barış temasını işlediği üçüncü oyunu "Lysistrata", günümüzde müzikalleri yapılmış, ülkemizde ve diğer ülkelerde, üzerinde bazı değişiklikler yapılarak baş-

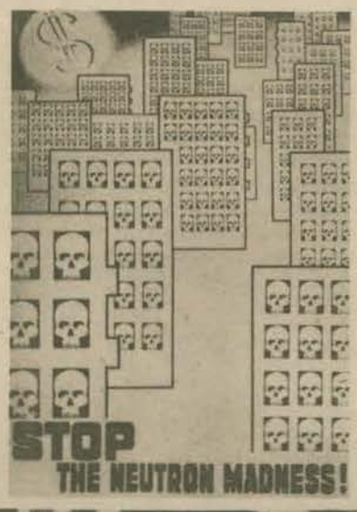

Savaşın getirdiklerinden: "Mauthausen" Toplama Kampı.

ka başka adlarda sahneye çıkarılmıştır. "Barış" oyunundan kısa bir süre sonra, Nikias Barışı Alkibiades'in savaşçı politikasıyla bozuldu. Hellen kentleri gene savaşmaya başladılar. Alkibiades Atina'ya ihanet etmiş Isparta tarafına geçmiştir. İ.Ö. 411 yılında ve ertesi yıl oynanan "Lysistrata" oyunu, savaşan tarafların kadınlarının savaşa son vermek için kocalarına aşk grevi yapmalarını anlatır. Atina'lı Lysistrata'nın öncülüğünde, Isparta ve diğer Hellen kentleri kadınları evlerini bırakarak Akropolis'e sığınırlar. Savaştan dönen kocalar, evlerde kadınları bulamadılar. Daha sonra kadınları, savaş giderlerini karşılayan paraya el koyduklarını ve kadınların barış yapmadıkları zaman evlerine dönmeyeceklerini öğrenince, erkekler barış yapmayı kabul ederler. Aristophanes bu yorumunda, tiyatro yazarlığında ilk kez konusu kadınları temel alan bir komedya yazmıştır.

Tragedya alanında çağdaşı Euripides'te kadın karakterler üzerine kurulmuş oyunlar yazmıştır. Medea, Elektra, Andromakhe, Helene vb. Aristophanes'in bu üç oyunu, çağında ilgi toplamasına rağmen Hellen ve Atina halkına barış getirememiştir. İ.Ö. 404 yılına kadar süren ve Isparta'nın üstünlüğüyle biten bu savaş, Aristophanes'in bu üç oyununda yargılandı, eleştirildi, alaya alındı, günümüze ulaştırıldı.

Aristophanes "Barış Oyunları" olarak anılan bu üç oyununda bize kendisindeki belli bir düşünce gelişimini de gösterir. Yazar, "Akharnai'lılar" oyununun kahramanı Dikaiopolis'in barışa bireyci tavrından, "Barış" oyununun kahramanı Trygaios'in kendisiyle beraber diğer Hellen şehirlerini içeren barış önerisine ve kadınların cinsel direniş yoluyla barışı sağlayabileceklerini gösterdikleri "Lysistrata" oyununa uzanan yolda düşünsel gelişimini ortaya koyar. Aristophanes, barışın sağladığı olanaklardan yararlanarak yiyip içerek keyif süren ve Atina'lıları barışa özendiren Dikaiopolis'den, ikinci oyunda barışı sağlamak için tanrılar katına çıkan Trygalos'dan sonra, üçüncü oyunda kadınlara bir görevini, yaşamsal ve dünyasal kılar. Aslında bu gelişim, Atina halkının gün geçtikçe barışa daha fazla gereksinim duymasındandır.

Aristophanes yaşadığı dönemin bir tanığıdır. Atina demokrasisi ve Aristophanes'in sanat yaşamı birbirine paralel gelişmiştir. Şöyle ki, komedyanın gelişmesi ve gerilemesine, demokrasinin izlediği süreç temel oluşturur. Antik Yunan komedyasının yapısını oluşturan bölümlerden biri olan ve koronun seyirci ile konuştuğu, isimler vererek eleştiriler getirdiği Parabasis bölümü, demokrasinin gerilemesiyle birlikte ortadan kalktı. Aristophanes'in son iki oyununda bu bölüm yoktur ve konuları diğer komedyalardan çok farklıdır. Ardından Yeni Komedya denilen ve konularını cinsellikten alan, aşk temalarının işlendiği bir tür Yunan komedyasına egemen oldu. Bu nedenle Aristophanes'in oyunları, günün isimlerini, olaylarını ve gelişmelerini sunduğu için belgeseldir. Aristophanes'i yapıtlarının bu niteliğinden dolayı, siyasal tiyatronun öncüsü kabul edebiliriz.

Onun oyunlarında, demokrasiyle birlikte gelişen, tüccarlık yapan orta sınıfın eleştirisi vardır. Aristophanes, demokrasiyle, tanıdığı haklarla çelişen, siyasal ve ekonomik yaşamda gerilemeye başlayan aristokrasinin yanındadır. Aristokrasinin egemen olduğu ve aristokrasiyle köylülüğün uyumlu yaşadığı eski günlerin özlemini çekmektedir. Yazar bu nedenle, geleneklere bağlı, yapıtlarında dinsel yanın ağır bastığı, törensel bir havanın sezildiği Aiskhilos'un tragedyalarını, tragedya yazarları Sophocles'in ve Euripides'in tragedyalarına yeğler. Çünkü Sophocles ve Euripides, tragedya yazarlığına biçimsel ve konu değişiklikleri getirmiştir. Kısacası, Aristophanes her gün değişikliğin yaşandığı yeni günleri eleştirir, alaya alır.

Aristophanes gelenekçiliğiyle, tutuculuğuyla, yeniliklere karşı çıkışıyla gerici özelliklere sahiptir. Fakat savaşa karşı oluşu ve barış savunucusu olması onu sonraki çağlarda yaşattı, çağımıza ulaştırdı. ●

Kaynakça:
And, Metin, Tiyatro Klavuzu, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1978.
Çalışlar, Aziz, Gerçekçi Tiyatro Sözlüğü, Kültür Yayınevi, İstanbul, 1978.
Nutku, Özdemir, Dünya Tiyatrosu Tarihi I, A.Ü. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 1971.
Aristophanes, Barış Oyunları, Çev. Azra Erhat, Hürriyet Yayınları, İstanbul (Oyun)

Nagazaki'de Yağmur

Yağmur volta vuruyor Nagazaki'de, sinirli, öfkeli
Küçük kız korku içinde tutuyor elinde kör bir oyuncak bebeği
İstenmiyen bir yağmur bu, ağaçlar hoşlanmıyor ondan
Vişneler çiçekte, başlamış bile çiçek dökümü.
Küle karışık bir yağmur bu, sessiz ölümle dolu bir yağmur
Kör olmuş oyuncak bebek, küçük kız da kör olacak yarın
Zehir yapılacak bir çocuk tabutunun tahtasından
Tasa ve uzun süren kötülükten baharat yapılacak
Kötülük yağmur gibidir, kaçıp gizlenmek olanaksız ondan
Balıklar çıldırıyor, gökten yere düşüyor başlar
Güvercinler karga sesi çıkarmaya başlayacak birazdan
Suskun sazan balıkları birbirlerini ısırmaya ve ulumaya başlayacaklar
Kır çiçekleri dişlerini geçirecek etine insanların
Hava inleyecek göğüste, yüreği emecek, kemirecek
Bu yağmur gibi, kötülüğe de dayanmaya gücü yok artık Nagazaki'nin
Senin ölmene göz yummayacağız Nagazaki!
Ey uzak, yeşil ve sakin kentlerin parklarındaki çocuklar
Bir şeye inanmak ya da inanmamak değil burada söz konusu olan
En yalın anlamıyla insan yaşamıdır söz konusu olan burada
Dinsin bu yağmur, vişnelere yağmasın bir daha

1957

Türkçesi: Ataol Behramoğlu

İLYA EHRENBURG

Savaş Resimlerinde Barış Çağrıları

Zekai Sezer

Savaş, yüzyıllardır sanatçıların ilgisini çekmiş, dönemlerin sanat anlayışlarıyla tuvale işlenmiştir. Savaşın, yüzyılımızın başlarına kadar görünen gerçekliğiyle resmedildiğini söyleyebiliriz. Belirli perspektife göre yapılmış savaş düzenleri, pırıl pırıl zırhlarıyla savaşçılar, dörtnala giden, şahlanan ya da tökezlenen atlar, parlayan kılıçlar vd. çoğu resmin ortak ögeleridir. Bu yapıtların dönemleri içinde değerlendirilmesi gerekir. Dinin egemen olduğu ortaçağda, sanatçının dünya görüşünün sınırları çizilmiştir. Sanatçının, o çağlarda resim sanatının sınırlarını zorlayarak ve yeniliklerle gerçekleştirdiği yapıtları salt konuları nedeniyle yermek doğru olmaz. Örneğin Ucello'nun San Romano bozgunu adlı yapıtında başarılı bir savaş düzeni görülür. Düzenleme yapay olmasına, izleyicinin savaş ile ilgili bir şeyleri duyumsayamamasına karşın, kompozisyon, perspektif gibi resimsel değerler açısından önemli bir yapıttır. Yine Delacroix'yı savaşın dış görünüşünün e dinamizminin ilgilendirmesi, döneminin sanat anlayışı içinde değerlendirildiğinde; günümüz izleyicisinin dudaklarından dökülen "ne güzel savaş" sözcükleriniolağan karşılıyoruz. Bilindiği gibi savaşların görünen çatışma sahnelerinin dışında yaşanılan başka yanları da vardır: Sefalet, gözyaşı, bunalımlar, yıkımlar vd. Bu öğeler resim sanatına yakın çağlarda girmeye başlamış, yüzyılımızda ise biraz daha yoğun biçimde yer almıştır. Bu yoğunlaşmanın nedenleri araştırıldığında 20. yy'ın genel değerlendirilmesininde yapılması gerekir. Teknolojik, bilimsel, ekonomik gelişim ve değişimlerin hız kazandığı çağımızda, bunlara koşut olarak politikanın da etkinliği artmıştır. Çok sayıdaki bölgesel savaşların yanısıra büyük çaplı iki dünya savaşının onarılması güç, acı sonuçları, kültürel gelişim, gelişmiş kitle iletişim araçlarının artışıyla savaşların gerçek nedenlerinin geniş kitleler tarafından öğrenilmesi vb. nedenler savaşa karşıt bir düşünceyi barışı doğurmuş ve bunun insanlığın ortak istemi olmasını getirmiştir. Sanatçı-toplum etkileşimi; politikanın etkinliğinin yükseldiği çağımızda, sanatçıya politik görevlerin yüklenmesinin yanı sıra toplumun da sanatçıyı ve yapıtları politik ölçütlerle değerlendirmesini getirmiştir. Bu değerlendirmeler bağnazlaştığında ya da amaçlı olarak abartıldığında güçleri sınırlı olan sanatçılardan (ki bunlara sporcuları, bilim adamlarını da katabiliriz) barışı fiilen gerçekleştirmeleri istenmeye başlar. Oysa bir dünya görüşü, duyumsanan ama, görünmeyen biçimiyle o sanat dilinin olanakları ölçüsünde yapıtta yer alabilir. Bu açıdan bakıldığında izleyici için o sanatın dilini bilmek önem kazanır. Sözleri olmayan bir müzik parçasını değerlendirebilen beğeni düzeyinin, görünen gerçeğin dışındaki renk ve biçimlerle oluşmuş tabloya kuşkuyla yaklaşması resim dilini bilmeyiş ile açıklanabilir. Yeri gelmişken bir örnek vermek istiyorum: Genel olarak obje'nin parçalanışı olarak değerlendirebileceğimiz kübizm, J.Berger tarafından eytişimsel özdekciliğin resim sanatındaki uygulaması olarak değerlendirilirken, bu felsefeyi savunanlarca kentsoylu biçimciliğiyle suçlanabiliyor.

Sanata ve sanatçılara yüklenmek istenen ağır sorumluluklara geçmeden, savaş temalarının işlendiği ünlü başyapıtların incelenmesinin, gerek resim dilinin ne olduğunun açıklanması, gerekse sanatçıların görevlerini ne derece yerine getirdiklerini göstermesi açısından önemli olacağını sanıyorum.

1808 yılında işgalci Fransızlar direnen İspanyol yurtseverlerini acımasızca yok etmektedirler. Katliamlardan derinden etkilenen İspanyol okulunun üç büyüklerinden Goya, tanığı olduğu bir olayı tuvale aktarmaya başlar ve altı yıl sonra, ülkemizde Kurşuna Dizilenler olarak bilinen, 3Mayıs1808'i gerçekleştirir. Resmin konusu Fransız askerleri tarafından kurşuna dizilen yurtseverlerdir. Eylem, bir tepenin önünde geceyarısı fener ışığında oldu-bittiye getirilerek gerçekleştirilmektedir. Geride, karanlığın içinden beliren klise silueti, uzlaşmacı kilisenin gözleri önünden geçen olaya seyirci kaldığını gösterir. Fener ışığının daha çok yurtseverleri aydınlatmasında, resimsel amaçlar kadar sanatçının öldürülen insanların aydınlığın temsilcileri olduğunu vurgulamak isteyişinin de payı var. İzleyicilerin şaşkın ve korkulu bakışlarına karşın az sonra ölecek olanlarda öfkeli ve meydan okuyan tavır gözleniyor. Beyaz gömlekli figürün davranışlarında yüz ifadesinde sezilen öfke, cesaret, güçlülük, inanç ve geleceğe güven duyguları gerçekte sanatçının iç dünyasının yansımasıdır. Kurşuna dizilmeye yaşanan anın umutlu geleceğe dönüşümünü yaşatır. İçsel tepilerin dışavurumudur bu. Diğer sanat dallarının, örneğin edebiyatın, şiirin ve müziğin çok önceleri yaptığını, resim sanatında Goya, güçlü pentür tekniği ve eleştirel tavrıyla gerçekleştirmektedir.

Goya, 3 Mayıs 1808.

Goya'dan yüzyılı aşkın bir süre sonra, bu kez başka bir İspanyol ressamı, benzeri duyguların etkisiyle Guernica'yı yapacaktır. Guernica kasabası, 28 Nisan 1937'de Alman uçakları tarafından bombalanarak yokedilir. Olayı gazetelerden öğrenen Picasso, hemen çalışmalarına başlar. Tabloyu kısa bir sürede bitirir. Nasıl bir yer olduğu bilinmeyen, ancak mahzeni anımsatan mekanda savaş anlatılmaktadır. Bombalanan pazar yerindeki görüntülerin çizimiyle çalışmaya başlayan sanatçı, bu mekanı üzerinde değişik simgelerin yer aldığı bir savaş sahnesine dönüştürmüştür. Sahne, pencereleri ve tavanda ampulü olmasına karşın, buralardan ışık almaz. Işık, nereden geldiği görülmeyen ve savaşın sorumlusu boğaya uzatılan lambadan gelir. Bu hem resmin ışığıdır, hem de kötü düşüncelilere, doğru yolu gösteren ışıktır. Yine yerde yatan figürün, kırık kılıç taşıyan elinin yanında biten çiçekler, eytişimsel bir dönüşümü anlatır. Bombaların paramparça ettiği insanların, hayvanların ve nesnelerin kübik dille anlatımı resmin dilini güçlendiriyor ve biçim, konu, anlatım bütünlüğü sağlıyor. Savaş temasını işlemesine karşın karamsar bir resim değildir Guernica. Resmin dili ve bununla uyumlu simgeler, karamsarlığı umuda dönüştürür. Boğa'ya uzatılan ışık, insanın neden olduğu savaşların yine insan eliyle yokedilebileceğini söyler.

Pablo Picasso, "Savaş", 1881. Vallauris'deki Barış Tapınağı'nda bir duvar resmi.

İtalyan yontucu Marina Marini, at ve atlılar konulu bir dizi yontusunda; Mussolini yanlılarının gece baskınlarından kaçan köylüleri anlatır. Köylüler, hava saldırısı düzenleyen uçakları gözleyebilmek için kuşkuyla gökyüzüne bakarlar. Basit ve hafif görünmesine karşın doluluk duygusu uyandıran yontularda figürler deforme edilmemiştir. Figürlerin ideal ölçülerde oldukları da söylenemez. Yontular yumuşak ve enerji yüklüdürler. Hava saldırısında tökezleyen, boynunu uzatıp gökyüzüne şaşkın ve korkuyla bakan atların vurulan köylülerle oluşturdukları bütünlük tedirgin edici anlatımcılığa sahiptir. Sanatçının İ.Ö. 6 yy. yunan sanatı ve çağdaş sanatın verileriyle ulaştığı bu dil bir çığlıktır.

Gromeir'in savaşçılar konulu resminde; savaş yöneticileri beton yığını gibi, kaba ve soğukturlar. Bu figürlere baktığınızda savaşın ne olduğunu hiç bir yoruma gerek kalmadan duyumsarsınız.

Picasso'ya göre; resim apartmanları süslemek için yapılmaz. O, düşmana karşı saldırıcı ve savunucu bir savaş aletidir. 1949 yılında Filedelfiya G.S.A madalyası ve Uluslararası Barış Ödülü alan Güvercin'in yaratıcısı olan sanatçı, iki yıl sonra Kore, 1954 yılında ise Savaş adlı resimlerini yapar. Kore'de, zırhlara bürünmüş modern barbarların yaşama sevinciyle dolu insanları kurşuna dizmeleri anlatılır. Vallauris'deki Barış Tapınağı'nın duvarlarından birisine yaptığı Savaş'ta ise, savaş ve Barış işlenmiştir. Resim barış'ın

ve savaşın işlendiği iki bölümden oluşur. Mavi bölümde ellerinde mızrak ve kalkan taşıyan genç barışı simgeler. Yine mızraktaki terazi adaleti, kalkanın üzerindeki çocuk yüzü ve güvercin barışın güzelliğinin simgeleridir. Yerlerde başaklar boy atar. Savaşın olduğu bölümde renkler gri, siyah ve kalı verengidir. Bir elinde kanlı bıçak, diğerinde kötülük tohumlarıyla dolu savrulmaya hazır kap taşıyan, şeytan boynuzlu savaş yöneticisinin sürdüğü ölü arabası, barışa doğru gitmektedir. Atların ayaklarının altında parçalanmış kitaplar ve kesilmiş eller var. Geride gri fonda siyah renklerle yapılmış kaba-saba, ilkel, komik, başkaları tarafından yönetildikleri izlenimi veren savaşçılar ritmik bir düzenle barışa saldırıyorlar. Simgelerin çokluğuna karşın bu çalışmayı salt simgesel bir yapıt olarak ele alamayız. Resimde konu, biçim ve anlatım bütünlüğü sağlanmıştır. Örneğin yaşamın ve barışın güzelliğini simgeleyen yeşil renk tuval üzerinde yayılırken, hem renk dengesini kuruyor, hem de barışın gücünü atların, yöneticinin içlerine kadar taşıyarak anlatımı üstleniyor. Yine atların barış duvarına çarpmasıyla çıkan sarsıntı, kırılıp-dökülme, sanatçının İspanya iç savaşıyla ilgili bir gözlemi sonucu yaptığı Ağlayan Kadın'ında, hıçkırığı resmederken kullandığı kırık çizgi yöntemiyle gerçekleştirilerek izleyiciye yaşatılıyor.

Görüldüğü gibi, savaş temalarının işlendiği yapıtlarda bile yaşamın ve barışın güzelliğini duyumsatan, barış çağrıları yapan sanatçıların, insanlığa olan görevlerini yerine getirmedikleri söylenemez. Kaldı ki doğrudan barış temasının işlendiği yapıtlarda vardır ve bunlar azımsanmayacak sayıdadır. Artık sözümüzü sürekli sorulan bir soruya getirebiliriz: Peki, bunca çalışmanın barışın gerçekleşmesine katkıları nedir? Ya da başka bir deyişle Guernica'lar savaşları önleyebilir mi? Yazımızın başında belirttiğimiz gibi bir sanat yapıtına yüklenmek istenen ağır bir yüktür bu. Oysa sanatın işlevi ve sınırları belirlidir. Yine bilindiği gibi silahlanma ve savaş kararlarını verenler yöneticiler ve politikacılardır. Sanatın ve sanatçıların politik bakış açılarıyla yargılandığı çağımızda, Özer Kabaş'ın deyişiyle, "artık dürbünün bir de tersinden bakmanın politikacının sanat bilinci sorununun, gerçekçi bir görüşle, somut olarak ele alınması gerekir"

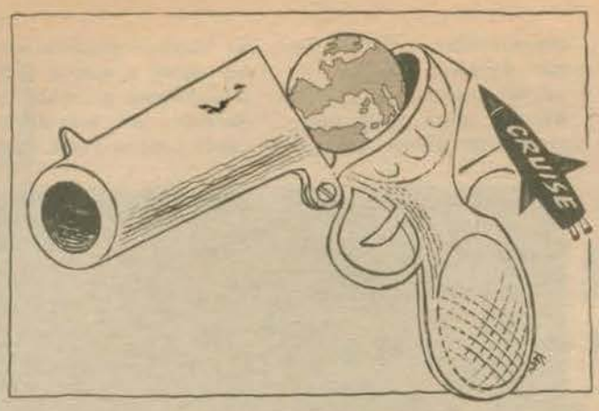

BARIŞ İÇİN İNSAN ZİNCİRİ

İtalya'nın güneyindeki Sicilya ağlasında. 20 bin kişi, Amerikan Cruise füzelerini protesto için kilometrelerce uzunluğunda bir "insan zinciri" oluşturmaya çalıştılar. Sicilya'nın Catania kentiyle 14 kilometre uzaklıktaki NATO Hava Üssü arasındaki insan zinciri, kötü hava koşulları nedeniyle tamamlanamadı. Göstericiler, zincirde yaklaşık 4 kilometrelik bir boşluk kaldığını ve havanın çok soğuk olması yüzünden zincirin tamamlanamadığını belirttiler.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ BARIŞ MÜCADELESİNDE

Atina'da bir grup Üniversite öğrencisi, Amerikan Büyükelçiliği'ne nükleer silahlanma konusunda bir mektup verdi. Otuzbin Atinalının imzasını taşıyan mektupta, silahlanma için harcanan paralarla, dünyada açlıktan ölen çocukların sayısı karşılaştırılıyor.

İSVEÇ VE SİLAH SATIŞI

"İsveç Barış ve Adalet Birliği" adlı örgütün yayınladığı raporda, İsveç'in, iç hukukundaki yasaklamalara karşın, savaş halindeki ülkelere silah satışlarını 1950 yılından bu yana sürdürdüğü belirtildi. Örgütün koordinatörü yaptığı açıklamada, İsveç'de silah satışına ilişkin yasaların oldukça katı olmasına karşın, her zaman açık noktaların bulunabildiğini bildirdi.

50 BİN KADIN AYNA İLE FÜZELERİ PROTESTO ETTİ

İngiltere'de nükleer bir savaşın yaratacağı yıkımı canlandıran "Bir gün sonra" (The Day After) adlı Amerikan filminin televizyonda gösterilmesinin ardından büyük gösteriler yapıldı. Düzenlenen gösteride binlerce kadın Greenham Common Amerikan üssü çevresinde bir "insan kuşağı" oluşturdular. Birçok göstericinin taşıdığı aynalarla askeri üs aynadan bir duvarla çevrildi. Göstericiler, bu eylemin amacının, üsde görevli askerlere kendilerinin dışardan nasıl göründüğünü göstermek olduğunu belirttiler. Öte yandan Greenham Common üssü halen 5 Ağustos 1981 gününden bu yana sayıları 50 ile 200 arasında değişen bir grup kadan göstericinin kuşatması altında. Kendilerini üsten uzaklaştırmak isteyen polislerle defalarca çatışan kadınların kampı, sık sık uzaktan gelen binlerce gösterici için buluşma noktası oluyor. Sonunda kadınları askeri üsten uzaklaştırmaktan vazgeçen İngiliz polisi kampın yanıbaşında etrafın aydınlatılması için güçlü bir jenaratörü bulunan bir karakol kurma durumunda kaldı.

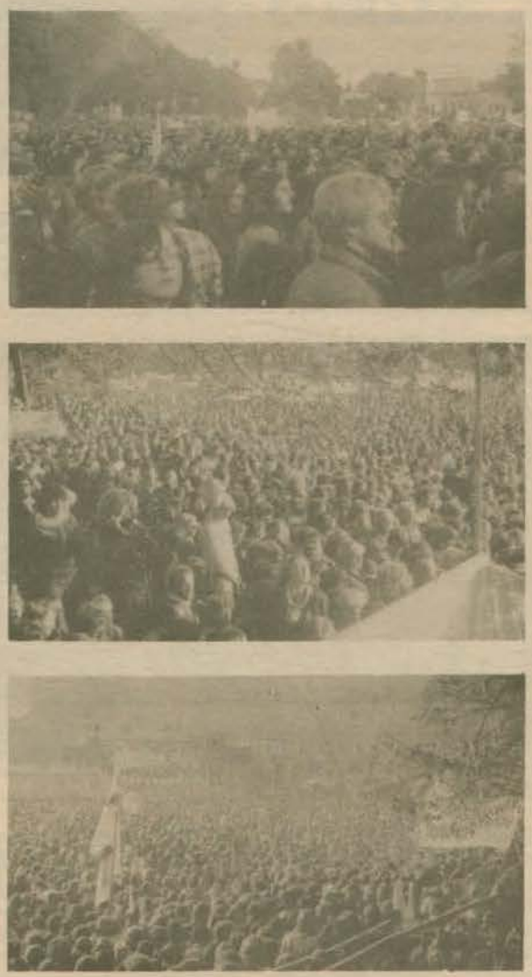

F.Almanya'nın başkenti Bonn'da Pershing ve Cruise füzelerinin yerleştirilmesine karşı yapılan gösteriler.

NÜKLEER TEHLİKEYE KARŞI KAMPANYA VE NATO

İngiltere'de "Nükleer Silahlanmaya Karşı Kampanya" (CND) örgütünün kongresinde, İngiltere'nin NATO'dan çıkması için kampanya açılması isteği reddedildi. 81 bin üyeli örgüt, ülkeye ilk Cruise füzelerinin gelmesinin ardından yeni nükleer füzelere karşı mücadeleyi hızlandırma kararı aldı. İngiltere'nin NATO ittifakından çıkması talebinin savunulmasını isteyen bir önerge ise, silahsızlanma hareketine zarar verebileceğigerekçesiyle reddedildi.

KAŞ YAPAYIM DERKEN...

Geçtiğimiz günlerde ANKA muhabirinin, ABD'den Türkiye'ye de nükleer füzeler yerleştirilmesi yolunda bir istek gelirse, kendilerinin bu durumu nasıl karşılayacağı sorusuna, "Valla kısmetse olur" gibilerden bir yanıt veren Halkçı Parti genel başkanı Calp'in sözleri Aysev'in, basına bir demeç vererek, "Yok, aslında biz Türkiye içindeğil, Almanya ya da İtalya için uygundur dedik," yolunda açıklamalarda bulunması ise daha da şaşkınlık yarattı.

Tabi Halkçı Parti yöneticilerinin bu açıklamaları yalnızca halktan aldıkları destekle yaptıklarına en ufak kuşkumuz yok.

Ne diyelim, ekmek kapısı..

FÜZELERİ PROTESTO EDENLER POLİSLE ÇATIŞTI

Federal Almanya'nın Frankfurt kentinde füzeleri protesto eden 4 bin göstericinin küçük bir bölümü ile polis arasındaçıkan çatışmada 169 gösterici gözaltına alınırken, birkaç yüz kişilik bir grup Amerikan bayrağını yaktı. Ayrıca Mutlangen'deki Amerikan üssü önünde 4 bin, Stuttgart ve Karlsruhe kentlerinde de toplam bine yakın gösterici barışçı eylemler düzenledi.

ÖZGÜRLÜĞÜN BEDELİ

Alaattin Bilgi

Zencilerin Okuma Yazma Öğrenme Savaşımı

ZARARLI FİKİRLERE BİR AY HAPİS CEZASI

"Okumayı ve yazmayı öğretmek amacıyla Zencileri bir araya toplamanız ve onlarla yasalara aykırı biçimde dostluk kurmanız konusunda hakkınızda yapılan suçlama incelenmiş ve suçunuz sabit görülmüştür.." sözleriyle başlıyordu mahkeme kararı. Suçlu: Bayan Douglas, beyaz, ev kadını; Adresi: Virginia eyaleti Norfolk kenti; Suç konusu: Zencilere okuma yazma öğretmek; Yargıç: J.W. Baker; Yıl: 1851.

Karar şöyle devam ediyordu: "Toplumumuzda, suçlamaya dayanak olan yasanın esaslarına karşı olan kimselerin bulunduğu bilinmektedir. Bu gibi kimseler, evrensel kültürün, dinsel öğretim ve eğitim için gerekli olduğunu, ve bu kültürün verilmesinin kölelik statüsüne uygun düşeceğini savunuyorlar. Genellikle renkli ırkla ilgili, düşüncesizce ve pervasızca konuşma biçimine bakılırsa, bu konudaki fikirlerinizde herhangi bir yanlış anlamaya yer olmadığı görülür. Toplumumuzun bu günkü durumunda, böylesine fikirlere ben, açıkça zararlı gözüyle bakmaktayım. (...) Herkesin saygı duymayı öğrenmesi gereken yasalarımızın, adaletli ve yerinde olduğunu bir kez daha vurgulayan Mahkememiz, para cezası ile birlikte yargılama giderlerinin ödenmesine ve suçlunun bir ay süreyle şehir hapisanesinde hapsedilmesine karar vermiştir."

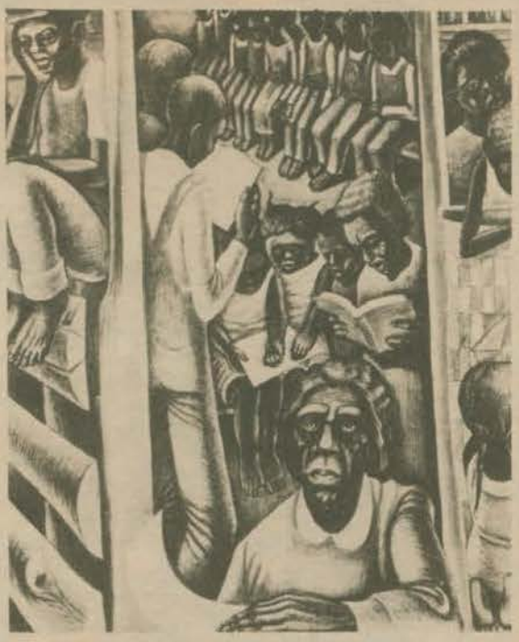

BAYAN CRANDALL'IN BÜYÜK SUÇU

Prudence Crandall, yönetmekte olduğu Yatılı Kız Okuluna, Zenci bir öğrenci kaydettiği gün, Connecticut eyaleti, Cantenbury kasabasında yer yerinden oynadı. Tarih, 1833 yılı ocağıydı.

Öfkelenen ana-babalar kızlarını okuldan alıyorlardı ama okul yöneticisi attığı adımı geri alacak gibi değildi. Bu boykota adeta meydan okuyordu: "Kararım kesin," diyordu, "gerekirse yalnız Zenci kızları eğitirim okulumda!"

Dediğini de yaptı Bayan Crandall. Birkaç ay içinde, kendisini destekleyen Zenci ve beyaz dostlarının da yardımıyla okula yirmi kadar Zenci kız öğrenci kaydoldu. Fırtına da koptu. Bir haftada Cantenbury köyünde okulun kapatılması için ard arda üç toplantı yapıldı. Her türden gözdağı veriliyordu. 'Bir kez bu kapı aralandı mı, sonu neye varır tanrı bilir' deniyordu.

Her ne olursa olsun Prudence Crandall yeni okulunu. Yatılı Zenci Kız Lisesini 1833 nisanında öğrenime açtı. Zenci öğrenciler de müdürleri kadar yürekli ve kararlıydı.

Ve böylece, Amerika tarihinde, Zencilerin öğrenim görme hak ve özgürlüklerine kavuşmaları konusunda en yürekli -ve aynı zamanda en utanç verici- serüvenlerden birisi, ve belki de ilki başlanmış oldu. Yiyecek satan dükkanlar Bayan Crandall'a hiç bir şey satmıyorlardı. Çağdaş bir tanığın sözleriyle, "Fırınlar, dükkanlar, Okula birdilim ekmek bile vermiyorlardı." Köy doktoru hasta öğrencilere bakmıyordu, eczacı ilaç vermiyordu. Bu insanlık dışı davranışlar yetmiyormuş gibi, kışkırtılmış serseri takımı, okulun pencerelerini kırıyor, kuyularına pislik atıyorlardı. Okulu birkaç kez ateşe vermeye bile kalkıştılar.

Bir öğrenci o günleri şöyle anlatıyor: "Sokakta arkamızdan nara atıyor, tabanca sıkıyorlardı. Bayan Crandall soğukkanlılığını elden bırakmıyordu. Karşımızda kaya gibi bir örnekti." Bütün bunlara karşın okulda öğrenim sürüyordu. Arabası olan bir Zenci, uzak bir köyden yiyecek taşıyor, bir başkası da çiftliğinden su.

Boykotun ve bu saldırıların para etmediğini gören gözü dönmüş köy kodamanları ve yöneticiler, çok eskilerden kalma bir 'Serseriler ve Başıboşlar' yasasına dayanarak birkaç öğrenciyi tutukladılar ve bu yasa gereği, "çıplak vücutlarına, on kamçıyı geçinemek üzere," meydan dayağına çarptırdılar. Ne var ki, kızlara bu cezayı uygulama cesaretini gösteremiyen köy ileri gelenleri bu kez de kafa kafaya verip, Eyalet Meclisinden bir yasa çıkarttılar. 24 Mayıs 1833 tarihli 'Siyah Yasa' ile, "Bu Eyalette yerleşik bulunmıyan Zencilerin, öğrenim ya da eğitimi için, okul, akademi, ya da herhangi bir öğrenim kurumunun açılması; bu Eyalette bulunan herhangi bir okulda ya da öğrenim kurumunda öğretmenlik ya da eğitmenlik yapması; okula devam etmek ya da öğrenim görmek amacıyla kalmaları ... vb."

Yine de Bayan Crandall okulunda öğrenimi sürdürüyordu. 'Siyah Yasa'yı ihlal ettiği için 27 haziranda tutuklandı. Verdiği özgürlük savaşımı ile adı artık ülkeye yayılmış bulunan Prudence Crandall'ın yardımına pek çok ünlü Abolitionist (Köleliğin Kaldırılması Yanlısı) koştu. Savunmasını birkaç avukat üstlendi ve davanın kamuoyuna duyurulması için bir gazete yayınlanmıya başlandı. Bu hareket kısa sürede başarıya ulaştı ve Connecticut'ta, Köleliğin Kaldırılması için bir Kadınlar Derneği kuruldu.

Varlıklı sınıfın elinde bulunan gazetelerin hemen hepsi yine de Bayan Crandall'a karşıydı ve savcının uydurduğu öyküyü yaymıya çalışıyorlardı: Okul müdürünün asıl amacı Yeni England'lı zengin bekarlar için körpe Zenci kızları eğitmekti!.

Prudence Crandall'ın dostları, sürdürülen koğusturmanın rezaletini belirgin hale getirmek için, onun da onayını alarak, hiç değilse ilk günü hapishaneden geçirmesi için kefalet yatırmadılar. Rastlantıya bakın ki Crandall, karısını öldürdüğü için o sabah idam edilen bir mahkumdan boşalan hücrede kalacaktı. Bir katil ile, bir okul müdürü bayanın, zorlama bir yasayla bu biçimde yanyana getirilmesi, Cantenbury kasabası kodamanlarının kendilerini kaptırdıkları çılgınlığı açıkça ortaya koyuyordu.

Bayan Crandall hapishaneye geldiğindedostları, "Eğer bu kasvetli ve soğuk yere girmek konusundaki düşüncenizi değiştirdiyseniz, şu anda da kefaleti ödeyebiliriz," dediler.

Okul müdürü hiç duraksamadan yanıt verdi: "Hayır, kesinlikle hayır. Beni asıl endişelendiren, onların beni hapse atmaktan vazgeçmeleri olasılığı. Açıkça belli olan duraksamaları ve sıkıntılı halleri, sürdürdükleri çılgınlığın bu bölümünün etkilerini ne denli küçümsemeye çalıştıklarını gösteriyor. Bütün istediğim, tertipledikleri bu pis oyunda suç üstü yakalanmasalar bile, en azından bu tertiplerini kamu oyuna teşhir etmek."

O geceyi Bayan Crandall, bir katilden boşalan hücrede geçirdi. Ertesi gün kefaletle hapisten çıktı. İki kez yargılandı ve mahkum oldu. Ama verilen hüküm Yüksek Mahkemece 1834 temmuzunda bozuldu. Ne yazık ki, bütün bu koğuşturmaların, yargılamaların yolaçtığı ağır parasal yük nedeniyle okul kapanmak zorunda kaldı.

Bayan Crandall'ın öğrencilerinden pek çoğu yine de öğrenimlerini başka okullarda sürdürdüler ve seçkin birer öğretmen oldukları gibi, köleliğin kaldırılması savaşımında etkin roller oynadılar. Müdürleri ilk kıvılcımı parlatmış, ilk hareketi ver-

mişti. Cantenbury rezaletinden elli yıl sonra, yine aynı Connecticut eyaleti meclisi, Mark Twain'in de büyük çabasıyla, Prudence Crandall'a eyalete yaptığı hizmetler nedeniyle emeklilik maaşı bağladı. Ve Crandall adı, Zencilerin öğrenim ve eğitim hakkını kazanabilmeleri için verilen savaşımda, uyarıcı ve yol gösterici bir yiğitlik sembolü olarak yaşadı.

ZENCİ ÇOCUKLARIN YAZILARI

1834 yılı başında, Ohio eyaleti Cincinnati kentinde Zenciler için ilk kez bir ilk okul açıldı. Kentte 1200 kadar Zenci vardı ve okul giderlerini kendileri karşılıyorlardı. Okumaya karşı gösterilen büyük heves ve istek üzerine bir yıl içinde üç okul daha açıldı. Öğretmenleri beyaz ve Zenci olan bu okullarda hem küçükler hem de yetişkinler ders yapıyorlardı. 1834 yılı sonunda çocuklara, "En çok neyi düşünüyorsunuz?" konusunda bir ödev verildi. Çocukların ev ödevlerinden bu güne değin kalabilen dördü şöyle:

1. Sevgili okul arkadaşlarım, önümüzdeki yaz, eğer o günleri görürsek, bir çiftlik satın alacağız. Günün bir bölümünde çalışıp bir bölümünde ders yapacağız, ve sonra anamızı, kız kardeşimizi, eğer varsa yeğenlerimizi ve bizim gibi kimseleri görmek için eve döneceğiz, uslu çocuklar olacağız ve büyük adam olunca zavallı köleleri, kölelikten kurtaracağız. ...

Yedi yaşında bir çocuk

2. Sayın müdür bey, size şu birkaç satırda anlatmak isterim ki, burada okumamızın amacı, kölelik boyunduruğunu kırmaya ve bu zincirleri parçalamaya çalışmak ve köle sahipliğine son vermektir. Dileriz Tanrı insanların kalplerini değiştirir.

On iki yaşında bir çocuk

3. Şu gençlik günlerimde sevgili Efendimiz, yaratıcımızı bana unutturma. Onun isteklerini yerine getirmemi bana öğret. Kölelikten kurtulma davamı kutsa. İnsanların haklarını ilan etmek için Tanrının gönderdiğine inandığımız hakikat meleklerini de kutsa. Onun, insanların üzerinden günah dağlarını kaldırmada aracı olabileceğine inanıyoruz. Anam, üvey babam, kız kardeşim ve ben kendim hepimiz köle olarak doğduk. Tanrı ezilenleri özgür kıldı. Bütün insanlığın Tanrının bu emrini tanıyacağı mutlu günler gelsin artık. Tanrıya şükürler olsun.

On bir yaşında bir çocuk

4. Sayın bayım: Size şunu bildirmek isterim ki, özgürlüğünü elde etmeye hak kazanmış iki yeğenim var. Yasanın gerektirdiği her şeyi yaptılar ama sahipleri şimdi onları serbest bırakmak istemiyor. Nehir boyunda bir yerlere satacaklarını söylüyorlar. Eğer bu durum sizin başınıza gelmiş olsaydı ne yapardınız. Lütfen bana akıl veriniz.

On yaşında bir çocuk

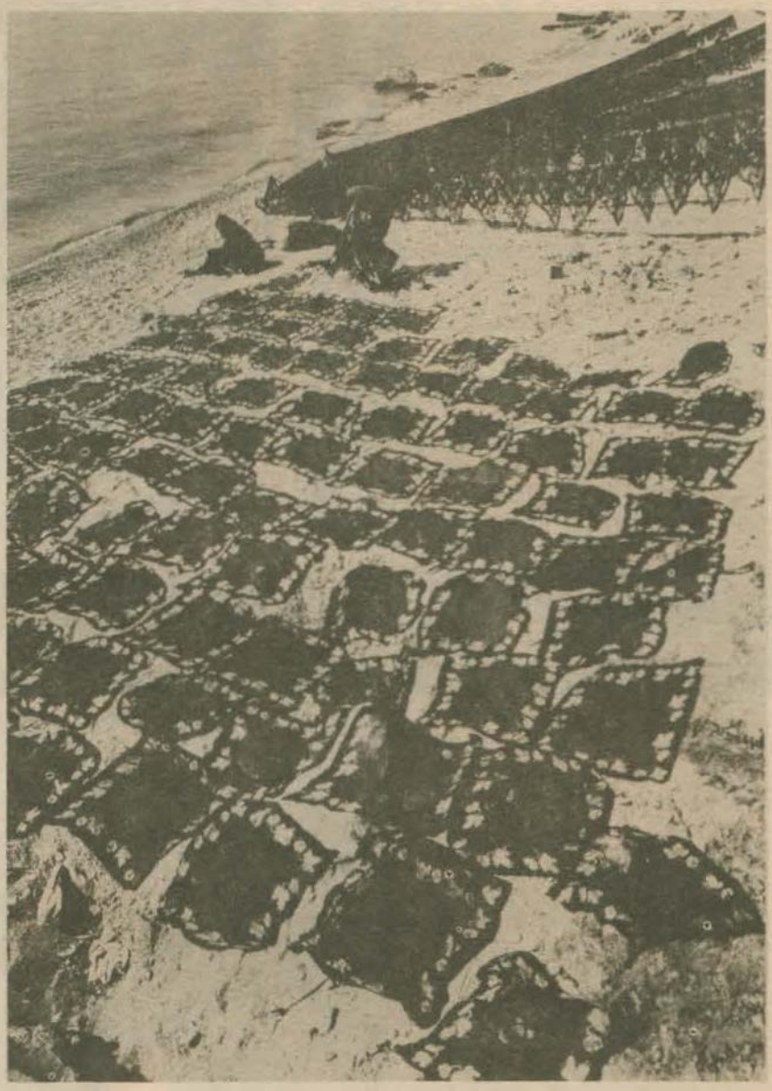

MEHMET BAYHAN, Yazmacılar, AFSAD 1. Ulusal Fotograf Sergisi, YARIN Dergisi Ödülü

Kış

Merhaba kardeşler
Macerası taşrada yazılı
Yanlışı, doğrusu ile yatanlar
Ölünez ölülerimiz
Türküsü türkülerde tütenler

Yeni bir haber beklemen
Bizim buralı
Ceylan ürkütülmüş
Gezer dağlarda yaralı
Bülbül çakalın ağzında
Güz uzaklarda kalalı

Dışarda karakış
Kırağı
Yakıyor ortalığı
Yılgınlık
Ha desen hazırolda
Ölüm de gelmiş
Dayanmış kapımıza
Çünkü bahar itelenmiş
Yaz uzakta

Ama yaşam sürüyor
Ölümler...
Acılar da olsa

Metin Demirtaş

Kuğu Şarkısı

biliyorum bunu, gideceksin
gideceksin yine yakında

seni artık hep uzak şehirler
anacak.
en son okuduğum
romandaki

kahraman da, santiago'da
sisli bir kasımdı, belki
ankara'da.

ya da güzel bir mayıs günü
ve ben yazıyormuşum bu romanı
oturmuş
bir gürgen
ağacının
altında.
ne cepheye giden
savaş trenleri olurdu

ne
bir dilim kurumuş ekmek
ne ayrılık, ne ölüm
mor menekşeden aşklar
bir avuç bulut, dünyada.

her bahar ilk işimdin
sana yağmur getirirdim

güvercin
kanatlı mektuplarda

yasak kitaplarda, yasak
anılarda, tozlu tavan aralarında

sararmayan.

yorgun yaşamaklar gibi
örümceklenip, yasak aşklar

gibi tavan aralarında.

gökyüzüne
ve sevgilim
kendine
iyi bak

hani nerde
o kayan parlak yıldız, mavi taslak.

giderken kazağını unutma sakın
ölüler de üşür, ölüler de.

son konuşmamız bu, güz geldi

düştü yaprak.

ankara/1981

Behçet Aysan

Konuşan: ADNAN SATICI

BEHÇET AYSAN:

'...yıkılacak olanın, çürüyenin içinde, filizlenen bir şey var'

□ *Sevgili Behçet Aysan, "Karşı Gece" adıyla çıkan şiir kitabın. Daha kitabın başlarında "gecede birer karşı gecedir onlar/içimizdeki/ve dışımızdaki/bütün gecelerin." dizelerini buluyoruz. Bense söyleşinin başında bunu soruyorum: İçimizin ve dışımızın bütün geceleri ve karşı geceyle neyi anlatmayı amaçladın?*

■ Günümüzün sorunsalını şiire dönüştürerek, şiirsel metin düzleminde yeniden üretmek istedim. Karşı Gece budur. Şiirsel anlamda adı üstünde. Çok yalın. Çağrışım zenginliği var. Gecenin sözcük anlamı belli. Karşının da öyle. Hem dilin, hem günümüz dünyasının ve hem de "tarihin" içine yerleştirilerek sonsuz olmasa bile çok sayıda anlamlar üretilir Karşı Gece'den.

Dışımızdaki geceye gelince, dışımızdaki toplumsal-ideolojik bağlamı ile bildiğimiz gece. Burada öne çıkan ve önem kazanan içimizdeki gece kavramı. Gece, insanlarımızın iç dünyalarına nasıl yansıyor. Orada da bir gece yaratarak. İçimizdeki şeytan gibi, "içimizdeki geceleri" yaratarak.

Kapitalizm, insan ilişkilerini meta ilişkilerine dönüştürmüştür. Üstelik bu "paranın imparatorluğu" bizim gibi bin yıllık bizantizmin üstüne oturan alaturka bir kapitalizm ise. Böylesi toplumlarda, insanlar birbirlerine yabancı ve uzak düşmüşlerdir. Her gün işyerlerinde, caddelerde, evlerde yan yana ve omuz omuza olmalarına karşın. Ölü denizler gibi ölü toplumlar da vardır. Duyarlıkları nesneleşmiş, kendi öz gerçeklikleri yitmiş. Burada bireyler sadece dış dünyaya ve topluma değil kendilerine de yabancılaşmışlardır. Edilgendirler, insansal bir tepki göstermezler. Nesneleşmiş duyarlık, donuk duyarsızlığa dönüşünce de her şey bitmiş demektir. İşte, içimizdeki geceyle anlatmak istediğim. Ama yıkılacak olanın, çürüyenin içinde, filizlenen bir şey var. Bir bahar sabahı, çiy düşmüş bir tomurcuk karanfil gibi filizlenen. Düşünce ve davranış olarak geleceğe yürüyen şey. Kitabın birinci sayfasında söylediğim "ipekten bir gecedir kayar gider/elimizden, siste yıldızlar yanar/tutuşturur yüreğinizin çırasını/gecede, birer karşı gecedir onlar." Yüreğimizi tutuşturan karşı gecedir. Karanlıkları yenecek olan en büyük güç, kim ne derse desin, insan yüreğidir.

□ *Bir şiirini "yakın gemilerimi" diye bitiriyorsun. Niçin yakıyorsun gemilerini?*

■ Birinci sorunu yanıtlarken, "içimizdeki geceyi" açıklamaya çalışırken değinmiştim. Ölü toplumlar, insan ilişkilerini meta ilişkilerine dönüştürmekle kalmazlar. Yabancılaşma, yalnızca emeğin nesneleşmesi, insanın kendi varlığına karşıt bir güçle karşılaşması değildir. İnsanın insandan, doğadan, yaşam eyleminden de uzaklaşmasıdır. Sonuçta, yaşamın kendisi bir araç olmuştur. Yaşam, bir araç olmaya indirgenmiş, araca dönüşmüştür. Bu bir hastalıktır. Hem sosyal, hem psişik. Sınıflı toplum uygarlığıyla ortaya çıkan bir hastalık. Erich Fromm, "normalin patolojisi" diyor.

Normalin patolojisini yaşayan kitle temeli üzerinde sado-mazoşistik, şizoid bir kültür yapılanır. Yaşanılan gerçeklikle, algılanılan gerçeklik arasında bölünme ortaya çıkmıştır. Dünyayı olduğu gibi değil de, burjuvazinin göstermek istediği gibi görmenin adı körleşme ideolojisidir.

İşte çürüyenle, yıkılacak olanla bağları koparma, palamarları çözme anlamında gemileri yakmaya; gelecek olana gitmek için, yarına gitmek için "gemileri yakmaya" evet.

□ *Oldukça tartışılmasına karşın, bugün yeniden ündeme getirilen "şiirde işlevsellik" için senin de bir şeyler söylemen, kendi şiirinde gözettiğin işlev konusunda da açıklık getireceğinden yararlı olur düşüncesindeyim.*

■ Şiir ve işlevi konusunda oldukça çok yazı yazıldı. Bu konuda kuramsal şeyler söyleme yerine Pablo Neruda'dan sevdiğim bir alıntı yapsam nasıl olur? Şöyle diyor "Orada yaşıyor insanlar, benim alçakgönüllü şiirimi kendilerine kılıç yapacak, büyük acıları arasında terini silecek mendil diye açacak, ya da ekmek savaşında silah olarak kullanacak..."

□ *Şimdi de şiirine ilişkin sorulara geçelim dilersen. Şiirinde göze çarpan ilk şey, görsel bir anlatıma bağlı olarak ortaya çıkan öyküleme tekniği. Nesnelerin dilinin ayrımında olan bir şiirle karşı karşıyayız diye düşündüm. Ne dersin?*

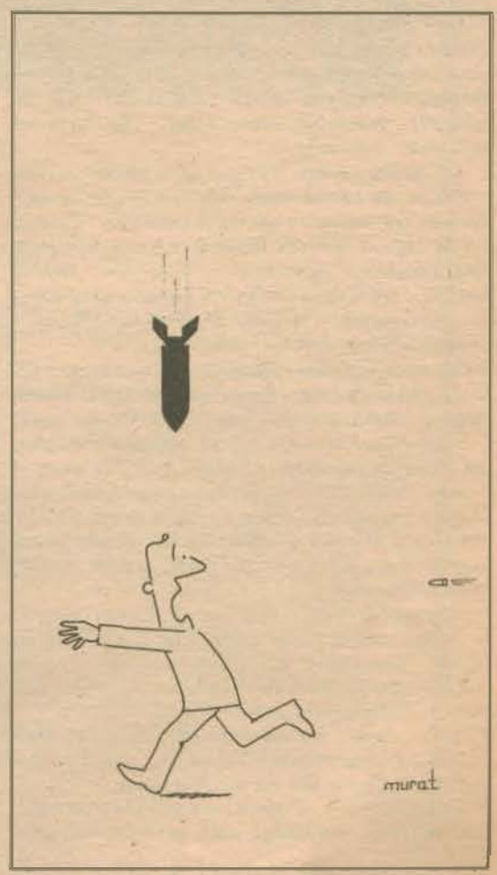

■ Çağımızda iletişim teknolojisinde ortaya çıkan gelişme özellikle son yıllarda kitlesel boyutlara ulaştı. Sinema, televizyon, video gibi teknik gelişkinliğin ürünleri görselliği öne çıkardı. Görselleştirilmiş algılamayı gündeme getirdi. Görsel algılama uzam ve zaman tanımaz. Hareket, ritm, soluk ve öykü gerektirir.

Teknik gelişme, birtakım buluşlar başlangıçtan bugüne şiiri etkilemiş, ona yeni anlatım olanakları sunmuş, şiiri zenginleştirmiştir. Önceleri şiir, özü gereği sadece yaratım süreci içinde algılanabilirken yazının bulunuşu ile yazılı hale gelerek uzamsal varlığa dönüştü. Sonra plastik sanatların etkisiyle renk ve çizgi şiire sızdı. Müziğin ana maddesi sesle, soluklandı. Ya sinema denilen büyünün şiire sağladığı kazanım. Şiir, diğer sanatlardan da yararlanmak zorundadır.

Öyküleme gelince, kitaptaki kimi şiirlerde bir öykü anlatma tutkusu var. Doğaldır ki, şiirde öyküleme sözsel biçime bir içeriği sıkıştırma anlamında değildir. Konuya dayalı şiir yazına anlamında da değildir. Şiirin, sözden yaratıldığının farkında olan, biçimle içeriği, ancak yaratma süreci içinde birlikte düşünen bir anlayışla öyküleme. Belki de, kendi şiirimizdeki anlık duyarlıkların şiirselleştirilmesine ve lirizme bir tepki ağırlıklı.

□ *"Aşkı" bir söyleyişin var. Ve bu söyleyişinin dizelere ince bir duyarlıkla ve zengin çağrışımlarla yayıldığını görüyoruz. Bazen "yağmur dindi sevgilim bak dinle" diyor, bazen de "dağılmış gerdanlık gibi bir aşktan" söz ediyorsun. Sonra da soruyorsun: "kederin atlasında hiç ölmeyen bir aşk var mı" diye. Nedir aşk? Hayatınızdaki yeri nedir? Şiirindeki dizeyi ben sana soreyim "kederin atlasında hiç ölmeyen aşk var mı."*

■ Günümüzde her şey gibi aşk da yara aldı. Şiir ve aşk zaten her zaman iç içedir. Şair yüreği sınır mı tanır. İnsanın olduğu her yere ulaşır o. Aşk sadece insana yönelik bir tutku değildir. Yaşama olan, geleceğe olan tutku da aşktır.

Şiirin ve aşkın aynı paydada toplanabilecek ortak özellikleri yok mudur? Yine Neruda'nındı "Şiir ve çılgınlık el ele giderler." Aşkta çılgınlıkta el ele gider. Şiirde ve aşkta, hem hüzün hem yaşama sevinci vardır. Bize düşen, Mayakovski gibi korumak olsun "sevgili" sözcüğünü.

"Kederin atlasında hiç ölmeyen aşk var mı"sorusuna da yanıtı Lermontov'un, zamanımızın bir kahramanı Peçorin versin. Ne diyordu "Aşk da, ateş gibi, yalımı tükenince biter." Şunu da biz ekliyelim "külü kalır."

□ *Bir başka sorum: Yer yer keşişlerden, manastırlardan, sis çanlarından, lale suresinden, semenderden, vakanüvisten söz ediyor giderek "Şahmeran'ın kalesi" şiirinde İranlı Şahmeran Söylencesine gönderme yapıyorsun. Yani hem Batı'ya hem de Doğu'ya özgü ögeleri kullanmakta sakınca görmediğini söyleyebiliriz. Yoksa bu ögelerin ulusal kültürümüzde bir yeri mi var?*

■ Bu güzel sorunun yanıtı da sorunun içinde gizli. Saydıkların birer simge olarak değil, plastik ifadeler olarak şiirlere girmişlerdir. Ulusal kültürün temellendirilmesi; Asyalı kültürün, İslamlaşma sonrası Müslüman Arap ve İranlı kültürlere ve Anadolu'daki çeşitli ırk, din ve dille (Selçuklu öncesi) kaynaşması sonucu ortaya çıkan kültürel bireşimin, insanlığın ortak kültürü içinde kavranarak, bilimsel dünya görüşüyle çağdaş kültüre dönüştürülmesidir.

□ *"Üç anı üç şehir" adlı şiir, kitabın en etkileyici şiirlerinden biri. Bu şiirde, her üç bölümün sonunda "bin dokuz yüz altmış sekizdi" diyerek, geriye nostaljik dönüşler yapıyorsun. Neden 68? Bize o günleri anlatır mısın?*

■ Kim onsekiz yaşına dönmek istemez ki. Hele o onsekiz yaş, dünyayı bugünden yarına hemen değiştireceğini sanan bir onsekiz yaşsa.

■ Teşekkür eder, Yarın dergisine, genç arkadaşlara ve yarın umudunu saklı tutmaya başarılar dilerim.

YARIN

ABONE KAMPANYASI

YARIN üçüncü yılının içinde. Şubat sayısıyla, üçüncü cildi de tamamlanmış olacak. Yarın yalnızca okurlarının desteğiyle dördüncü yılın eşiğine geldi. Sürekli kendini yenileyerek, okurlarıyla bağlarını güçlendirerek.

Yarın'ın ardında basın tekelleri yok. Kağıt, dizgi, film, baskı boya fiyatlarını da Yarın ayarlamıyor. Yaşadığımız koşullar, sırtını okurlarına dayayan sanat ve edebiyat dergilerini de şiddetle tehdit ediyor. Ekonomik engellere karşı direnebilmenin biricik yolu, okurlarımızın sayısının sürekli artması ve abonelerimizin sayısının binlerle ölçülmesidir.

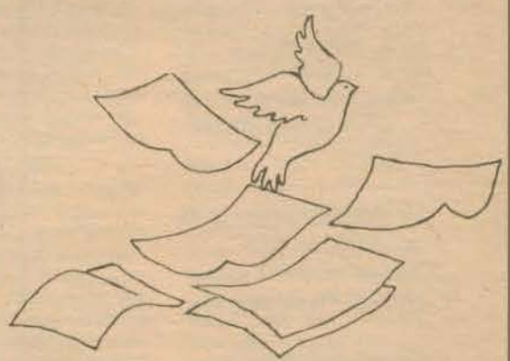

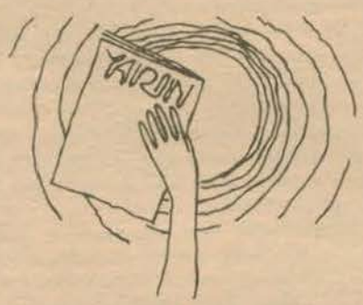

Tüm güçlüklere karşın Yarın'ı yaşatmanın yolu, Yarın abonelerinin binlerce olmasıdır!

Yarın'ın özverili, dost okuru!

Yarın 1984'de gene 150 lira! Bugüne dek Yarın aboneleri Yarın'ı neredeyse yarı fiyatına, 80 liraya ediniyorlardı. "Yarın Abone Kampanyası '84"ün ilk bir ayında, Yarın'a gene 1000 liradan abone olacaksınız. 1 Şubat'a kadar abone olanlar, abone fiyatının yükselmesinden etkilenmeyeceklerdir. Abone Kampanyası'nın 1 Şubat-1 Mayıs arasındaki döneminde ise, abone fiyatı 1500 lira olacaktır. Bu süre içinde abone olan okurlarımız, Yarın'ın ilk 30 sayısından istediklerini yüzde 50 indirimli edinebileceklerdir. Ayrıca, Yarın'ı 150 liraya yerine 125 liradan okuma olanağı bulacaklardır.

Sanat ve edebiyatımızda çürümüşlüğü, yozlaşmayı, edilginliği körükleyenlere karşı, gelecekten umutlu olan, özverili, dost genç okurlarımız! Yarın sanat ve edebiyatımızda toplumcu gerçekçiliğin saygınlığına inanan herkesin dergisidir. Yarın'a omuz verelim! Onu destekleyelim, abone olalım, abone bulalım, çevremizde yeni Yarıncılar kazanalım!

Yarın'ı dağıtım güçlükleri nedeniyle henüz ulaşamadığı kentlerde, kasabalarda, köylerde izlemenin tek yolu ona abone olmaktır!

Her yeni Yarın abonesi, geleceğin kazanılmasında atılmış ileri bir adımdır.

Yarın abone kampanyasına katılalım!

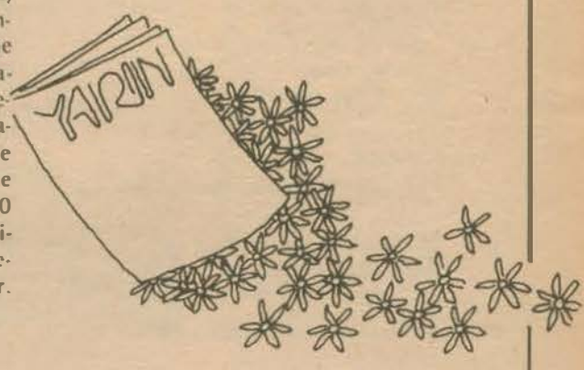

Abone koşulları:

Yurtiçi/Yıllık 1000 Lira (1 Şubat'a kadar.) Yıllık 1500 Lira (1 Şubat'tan sonra.) 6 Aylık 800 Lira (1 Şubat'tan sonra.) Yurtdışı/Yıllık 30 DM - 6 Aylık 16 DM. Abone tutarını, posta havalesiyle "Yarın, P.K: 723, Kızılay Ankara" adresine gönderiniz.

kitaplar

NÜKLEER TEHLİKE
Nükleer Silahlar ve Nükleer Savaş
Haluk Gerger
Bilim ve Sanat Yayınları, 152 sayfa, 250 Lira.

BEYHAN SUNAL

Avrupa kamuoyu nükleer silahlanmaya karşı kitlesel hareketlere girişirken, ülkemizde kamuoyu yaratabilecek güçteki kitle iletişim araçları, konuya bilimsel olmayan bir biçimde, "Nükleer tehlike çok yakın, birinin akli dengesini yitirip bir düğmeye basmasıyla savaş çıkabilir," gibi yaklaşımlarla tiraj kaygısı güderken, bilinçli bir kamuoyu yaratılmasını engelliyorlar. Haluk Gerger'in de önsözde belirttiği gibi," ... insanlığın nükleer savaş konusunda gerçek güvencesi bu sorunu anlamış ve savaşa karşı çıkan halk yığınlarıdır."

Haluk Gerger konuya çok yönlü ve akılcı yaklaşıyor. "Nükleer savaş, Nükleer silahlar, Atom hakkında genel bilgiler, Nükleer silahlara karşı savunma, Dünyadaki nükleer silahlara sahip ülkeler ve güçleri, Nükleer silahların sınırlandırılması ve denetim altına alınması çabaları', kitabın genel bölüm başlıkları. Nükleer güç ilk kez ne zaman ve hangi alanda söz konusuydu, tüm sınırlandırma çabalarına karşın nükleer silahlanma hangi düzeye ulaştı. Konunun çok yönlü ele alınması, önceki gelişmelerin derlenmesi, daha iyi anlaşılmasını sağlıyor. Kitap herkesin anlayabileceği bir dille yazılmış. Atom fiziği, nükleer fizik konularında bilimsellik ve anlaşılır olmak kaygusu anlamlı bir bileşim oluşturuyor. Örneğin bir nükleer silahın etki alanı tanımlanırken, sayılar yerine bu alanın İstanbul'un hangi semtlerini kapsayabileceği örnek verilmiş. Böylesi somut vegünlük yaşama indirgenmiş açıklamalar kitabı daha ilginç kılıyor.

Sözü edilen nükleer gelişmelerin büyüleyici bir yanı var. Şehir içinde en kısa yolu otobüsle yaklaşık onbeş dakikada alırken, bir füzenin aynı yolu bir-iki saniyede alması oldukça dikkat çekici. Ancak bu füzenin milyonlarca insanı öldürmek üzere yol aldığını düşünmek de aynı oranda çarpıcı. İşte bu ve benzeri daha büyük çelişkiler, nükleer silahlanmanın önemini daha ayrıntılı düşündürüyor. 'Nükleer silahlara karşı çıkmak, insanı sevmekle eş anlamlıdır ve kendimize, yakınlarımıza, sevdiklerimize, gelecek kuşaklara sahip çıkmak duygusunun, yaşam sevgisinin doğal bir uzantısıdır.'

Haluk Gerger'in kitabı, barış için savaşımın zorunlu olduğu bir çağda, nükleer gelişmelerin anlamını kavramış, bilinçli kamuoyu yaratılması çabasına olumlu bir katkı. ●

HEP ARANIZDA OLACAĞIM
Frederic Joliot-Curie'nin Yaşamöyküsü
Güney Gönenç
Bilim ve Sanat Yayınları, 350 Lira.

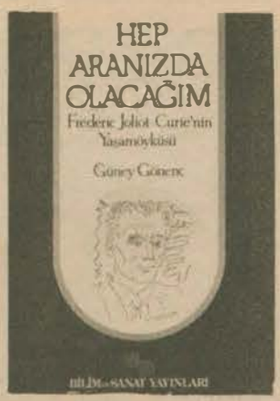

CANDAN ÖZBEK

Bilim adamları ve teknisyenler kendilerini pratik sonuçlardan soyutlamış bir elit tabakanın mensupları değildirler ve olamazlar. Büyük emekçi topluluğun üyeleri olarak, buluşlarının toplumca kullanılış biçimine elbet müdahale edeceklerdir. Böylelikle de bilimin tümüyle barış için ve insanlığın yararına kullanılmasını sağlayacaklardır." diye yazıyordu, Frederic Joliot-Curie, 1946'da, Dünya Bilim İşçileri Federasyonu'nun tüzüğünün giriş bölümünde.

Büyük bir yaşamın yalnızca bir noktasında yazılmıştı bunlar. Paris komünüerinden birinin oğlunun adanmış yaşamının yalnızca bir bölümünde.

Üniversite yıllarında eğitimini yaptığı bilimin en önemli isimleri olan Curie'leri tanıyışı, asistan olması, kızları İrene'yle evlenmesi ve son nefese kadar yorulmayan, dinmeyen bir savaşımın hız kazanması. İşte Frederic Joliot-Curie'nin yaşamöyküsü için yazılacak en kısa yazının ilk cümlesi. Sonrası, adanmış bir yaşam, barışa, demokrasiye, ilerlemeyeve bilime, atom fiziği bilimine.

Üniversite yaşamı, akademiye kadın üye sokulmamasıyla övünüldüğü yıllarda, karısı İrene'yle birlikte tıpkı onun annesi ve babası gibi laboratuvar ve öğrencileri arasındadır. Radyoaktif ışının güçlü olduğu yeni elementleri bilim dünyasına kazandırmakla, bunların geliştirilmesiyle geçer. Bununla birlikte de önemli sıkıntılar başlar. Bilim insanlığın yararına mı kullanılacaktır, yoksa başka amaçlarla mı?

Hiç ikirciklenmeksizin birincisi diye yanıt verince, bilimsel çalışmalarının sonuçlarını ticari piyasaya bulaştırmamaya sonuna kadar kararlı olan bu insanlara tıpkı bir önceki Curie'ler gibi saldırılar başlar. Hammade kaynaklarıyla ilgili olarak, buluşların açıklanmasıyla ilgili olarak, kullanım alanlarını denetlemekle ilgili olarak.

Aynı günler, insana ve yarattıklarına, özgürlüğe ve demokrasiye yönelen bir tehdit olarak Hitler'de simgelenen faşizm saldırmaktadır dünyaya. Sessizce benimsemek mi, karşı durmak mı sorusuyla karşı laştığında da, hiç ikircikle nmeksizin ikincisi yanıtını verir Curie'ler. Artık yaşamları da belirgin bir hız kazanmıştır. Bir yandan üzerinde çalıştıkları atom fiziğinin gelişmesi çabaları, diğer yandan barışı, demokrasiyi korumak için örgütlenmek çabaları.

Hızla geçer yıllar, önce "kurşuna dizilmişler partisi" saflarındadır. Paris'in düşmemesi ve sonra da kurtarılması için savaştadır. Yöneticileri gibi kendilerini de (bilimsel potansiyellerini) satın almak isteyenlere karşı mücadelededir. Ulusal Cephe'nin başkanıdır. Laboratuvarındadır.

Sonradan "Fransız Gönüllüleri ve Partizanları Silah Yapım Atölyesi" adını alan laboratuvarında. Savaş biter, tüm bilim adamlarının, yapımcılarının dahi (gereği kalmadığı düşüncesiyle) karşı olduğu atom bombasının kullanılmasına karşı savaş başlar. Hiroşima ve Nagazaki'de ölen yüzbinlere gülümseyerek bakan ABD yönetiminin yüzlerce yeni bomba yapmasının önlenmesi için direniş başlar. Barışı korumak için artık ulusal savaşımın yetersizliği görülür, tüm dünyadaki aydınların Stokholm çağrısı 500 milyon imzayla duyurulur, dilekçelerin ilk cümlesi "Sayın F.J.Curie"dir.

Diinya Barış Konseyi'nin kurulması izler bu günleri, ilk başkanı F.J.Curie'dir. Daha pekçok girişimin ve kuruluşun olduğu gibi.

Aynı günler, tüm yaşamlarını, tüm sonuçlarıyla göğüsleyerek adadıkları atom fiziği çalışmaları da hız kazanmıştır. Fransa'nın nükleer enerji merkezinin kurulması ve yönetilmesi de bu günlerdedir. Atom sırlarını sovyetlere sattıkları yolundaki saldırılar da.

Karısı İrene de bugünlerde tıpkı annesi gibi radyoaktif yüklenmenin yarattığı kan kanserinden ölür. Herşeye karşın F.J.Curie hâlâ, "Çocuklar gibi koridorda koşup sıçradımdı radyoaktiflik bulunduğunda," dediği günlerdeki gibi aynı sevgiyle sürdürmektedir bilimsel çalışmalarını.

Onurlu, dopdolu bir yaşam. Ve savaşımı da, atomu da aynı yalınlıkla, aynı akıcılıkla okuraaktarmasını bilmiş bir bilim adamı, Güney Gönenç. Kitabı hazırladığı günler içinde birşey değişmemiş olmasının titizliğiyle, yine aynı sorunların gündemde olduğu her satırda anımsatan titizliğiyle. Ne denli sevinsek yeridir, bu yaşamöyküsünü böylesine canlı aktaran bir bilimcinin de ülkemizden olmasına. Çünkü F.J.Curie'nin şu sözleri olanca canlılığıyla yaşıyor: "Laboratuvarıma kapanmak benim için hep çekici olmuştur. Ama kendime sormuşumdur:

'Buluşlarımdan kim yararlanacak?' O zaman anlamışımdır ki laboratuvarımda rahatça çalışabilmek için, bilimin kirli amaçlara, savaş hazırlıklarına değil barışa hizmet etmesini isteyenlerin saflarında savaşım vermem gerekiyor... Biz bilim adamları, ancak sürekli bir barış var oldukça iç huzuruna kavuşabilir ve bütün günlerimizi laboratuvarda geçirebiliriz." ●

Plastik Sanatlar'dan...

Zekai Sezer

Devlet Resim Sergileri konulu açık oturum

Devlet sergilerinin işlevi ve bugünkü durumu, 17 Aralık günü Sanat Kurumu ile BRHD'nin ortaklaşa düzenledikleri açıkoturumda tartışıldı. Zafer Gençaydın'ın yönettiği oturuma Turan Erol, Adnan Turani, Kaya Özsezgin ve Zahit Büyükişleyen konuşmacı olarak katıldılar. Serginin tarihçesi anlatılarak bugünkü durumu ve yeniden işlevsellik kazanabilmesi için getirilen öneriler tartışıldı. Adnan Turani; son sergilerin sanatımızı tüm boyutlarıyla yansıtmadığını, yeni araştırmaların sergiye yansımadığını, bu alandaki ödül enflasyonunun sanatçıları olumsuz etkilediğini, sanatçılarda onur savaşımı yerine para kazanma eğiliminin arttığını belirterek; devlet sergisinin işlevsellik kazanabilmesi için bazı batı ülkelerinde olduğu gibi yaşlı kuşak sanatçılarının önerdiği genç sanatçıların sergiye alınması gerektiğini, bunun yeni bir ustaçırak geleneğini doğurabileceğini söyledi. Turan Erol; serginin gençler açısından işlevini yitirmediğini, daha etkin olabilmesi için yeni yönetmelik hazırlanmasının ve iyi organizasyonun gerekli olduğunu belirtti. Serginin adının gençliğe yönelik olarak değiştirilebileceğini söyleyen T.Erol, Kaya Özsezgin'in genç-yaşlı kuşak ayrımında iki bölümlü sergi açılması önerisine katılmadığını, çünkü son yıllarda oluşan resim piyasasının yaşlı kuşak sanatçılarının yakalarını bırakmayıp yapıtlarına yüksek fiyatlarla elkoyduklarını ve bu durumda sayıları azalmış olan bu sanatçıların sergiye katılmalarının beklenemeyeceğini belirtti. "Ayranım budur yarısı sudur" atasözünü örnek olarak veren T.Erol, ödül furyasının sanatımızın gelişimine fazla katkıda bulunmadığını söyledi. Zahit Büyükişleyen ise, serginin etkinliğinin azalmasının nedenlerini değişen toplumsal koşullarda aramanın gerektiğini söylemesine karşın, buna açıklık getirmedi. Açıkoturumun sonlarına doğru tartışmalar ödül tutarı ve seçici kurulların yapıları üzerine yoğunlaştı. İlginçtir, söz alan bir izleyici yurtdışından seçici kurul üyesi getirilmesinden söz etti.

Oturumda konunun yeterince irdelendiği söylenemez. Öte yandan izleyicilerin sorularının yanıtlanmadan geçilmesinin ve oturumu bitirmedeki aceleci tavırların açıkoturumun yapısına ters düştüğünü belirtmek gerekir. İzleyici kafasında oluşan soruyu, oturum sonunda konuşmacılara yöneltmezse, başka nerede sorabilecektir? Bu durumda, karşıt düşünce ve önerilere yer verilmemesi, konuşmacıların benzer düşüncelerinin tek doğru olduğu imajını doğurmaya yönelik olduğunu göstermez mi?

Devlet sergilerinin sanatımızı tüm boyutlarıyla yansıtmadığını ve bunun nedenlerini geçen yazımızda belirtmiştik. Bu nedenle aynı şeyleri yinelemek istemiyoruz. Konu serginin işlevi ile ilgili olunca, tartışmanın başka bir platformda yapılması gerekir. Ödül karşılığı para yükseldiğinde, yönetmelik değiştiğinde sergi işlevsellik kazanacak mıdır? Sanmıyoruz, çünkü serginin tarihçesi incelendiğinde; 1939 yılında parti yönetiminde başlatılan bu etkinliklerde sanatçıların galeri vb. sorunlarının çözümünün yanı sıra devletin sanat yönlendiriciliğini üstlendiği görülür. Bu uzun yıllar sürmüştür. Son yıllarda ekonomik ve sosyal değişimlere koşut olarak devlet sergilerinin bu tür yönlendirici işlevi azalmış, bu yönlendiricilik özel kuruluşların eline geçmiştir. Son on yıl içinde oluşan resim pazarı, ekonomik alanda belirli noktalarda yoğunlaşan sermaye olgusuyla açıklanabilir. Bu süreçte sanat yapıtının metalaşması, ortaya çıkan piyasa resmi vb. olgular ayrı bir inceleme konusudur. Sanatta yönlendiricilikte dün DRHS söz sahibi ise, bugün DYO'nun yarın VAKKO'nun, öbürgün ENKA'nın söz sahibi olması sözkonusudur. Devlet sergilerinin işlevinin azalmasının gerçek nedenlerinin burada aranması ve tartışmaların bu noktalarda yoğunlaştırılması gerekirdi. Ancak bazı kuruluşların sözcülüğünü üstlenenlerin de katıldığı oturumda, konunun bu yönleriyle ele alınması beklenemezdi.

Konuşmacıların ödül karşılığı para olayını abartmaları sanatçıların ekonomik sorunlarını çağrıştırdı ister istemez. Sanatçıların ekonomik sorunlarının çözümünü salt ödül ve resim satışında görmek, doğru olmadığı gibi, çok sakıncalıdır. Her sanatçıya ödül düşmez. Öte yandan, piyasa ilişkilerine girmeyen ve satış yapamayan, onur ve inanç duygularıyla sanatını sürdüren sanatçılar da var. Bunların sorunları nedir ve nasıl çözülecektir? Biz sanatımızdaki gerçeklerlemenin ve yenileşmenin bu sanatçılar tarafından gerçekleştirileceğine inanıyoruz. Öte yandan ödül alabilmek ve sergilere katılabilmek için, klikleşmiş seçici kurul üyelerinin donmuş beğenileri doğrultusunda yapıt üretmeye kalkan yetişen kuşaktan örnekleri her zaman görebiliriz. Bu amaçlı ve korkunç bir yönlendirme olayıdır.

Yarım yüzyıllık geçmişe sahip devlet sergilerinin işlevi ve bugünkü durumu konulu açıkoturumun, konuya yüzeysel yaklaşımlar nedeniyle, yol gösterici olabilecek işlevini yerine getirdiği söylenemez. Bu konuyu ilerde yeniden ele alacağız.

İsmail Altınok'un resimleri

İsmail Altınok Burdur'u konu alan eski ve yeni çalışmalarını Sanat Yapım'da sergiledi. Sanatçının doğup büyüdüğü yörede, açık havada yaptığı, 1960'lı yılların tarihlerini taşıyan resimlerinde doğa'ya içten yaklaşım ve yorum seziliyor. Bu içtenlikli tavırda; doğası, insanı ve mimarisi ile ilginç bir yöre olan Burdur'un her sanatçıyı etkileyebilecek yapısının da payı var kuşkusuz. Yeri gelmişken Burdur'un, ahşap evleri, dar sokakları, üç yanını çeviren beyaz kum tepecikleri, mavi gölü, kimi değişimlere, daha doğrusu yozlaşmalara karşın varlığını duyuran Eti kültür ürünleri, gökyüzünde rengarenk ve hareketli bulutlarıyla salt ressamların değil, diğer sanatçıların da, örneğin sinemacıların da ilgisini uyandırabilecek bir yöre olduğunu söylemekde yarar görüyorum. Öyle ki; sonbaharda çokça görülen hızlı bulut hareketlerinin kısa metrajlı bir filme konu olabilecek güzelliği ve anlatımcılığı var.

İsmail Altınok'un resimlerinde tepkili ve rastlantısal boya sürüşleri görülüyor. Açık hava resimlerinde çokça gördüğümüz bu tavırda, sanatçının dışavurumcu kişiliğinin de önemli etkisi var. Özellikle "Uyuyan İhtiyar"da 1950'lerde batıda, özellikle Amerika'da etkinliğini gösteren soyut dışavurumcu akım ile etkilenmeler göze çarpıyor. Altmok'un resimlerinin geniş alanlardaki boya sürülüşleri ile, ayrıntının önem kazandığı ve değişik endişelerle giderek figürlerin biçimlerinin bozulduğu ve parçalandığı batılı soyut dışavurumculardan ayrıldığını belirtmek gerekir. Ayrılma noktalarından birisi de yerel bir konunun işlenmesidir.

Burdur resimlerinde görülen dışavurumcu kişilik; son dönemlerde yaptığı soyut, geometrik soyut düzenlemelerle verdiği aşamanın başlangıcıdır. Doğa resminden soyuta gidilen süreçte duyulan kopuklukların, sanatçının çağdaş dil yakalamadaki aceleciliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Soyut araştırmalara varmış bir sanatçının, tekrar eski anlayışta resimler yapmasının çelişki olduğunu vurgulamalıyız. 1960'larda yaptığı resimlerin bugün yeniden yapılmasının, alıcı kesimin istekleriyle ilişkili olduğunu sanıyorum. Çünkü çoğu değişik nedenlerle bulunmayan Burdur resimlerinin sanatımızda özgün yerleri var. Herşeye karşın sulandırılmış örneklerin resim piyasasında devim yerindeyse cirit attığı bir dönemde, Burdur konulu eski tarihli çalışmaların sergilenmesi anlamlıdır.

Mehmet Güler'in resimleri

Yaşamını 1977'den bu yana serbest sanatçı olarak F.Almanya'nın Kassel kentinde sürdüren Mehmet Güler, son sergisini Ankara'da Urartu Sanat Galerisi'nde açtı. Yurtiçinde ve yurtdışında açtığı sergilerin çokluğu, sanatçının üretken kimliğinin önemli bir göstergesi. Çalışmaları yakından izlendiğinde, bu ürütkenliğin; kendini yönelemenin ötesinde yenilikçi ve çeşitleyici araştırmaları kapsadığı görülür. Mehmet Güler'in resimlerinin ana teması insan-doğa ilişkileridir. Toprak, su, insanlar. Bu öğeler, resimlerinde bozkır, su birikintisi, ağaç ve kadınlar olarak karşımıza çıkarlar. Doğa varolan biçimiyle değil, sanatçının olmasını istediği ya da varolan ile olmasını istediğinin sentezi sonucu ortaya çıkan doğa'dır. Çevresinde kadınları öbekleştiği su birikintisi, bozkır insanının düş kurduğu yerdir ve umudun simgesidir. Resimlerin biçimlerinin oluşmasında; konu ettiği insanların içdünyalarını aktarma isteğinin ve çabasının payı olduğu görülüyor. Bozkırdaki yaşam savaşının yanı sıra, o insanların, insan olmanın gereği varolan duygularının, düşüncelerinin renk ve biçimlerle verilmek istenmesidir sözünü ettiğimiz. O insanların düşleri, sevgileri, umutsuzlukları, doyumsuzlukları... Bu duyguları bazen acı maviyle çizilmiş su birikintisi, bazen dalları bulutlarla kaynaşan kökleri dışarıda ağaçlar yaşatır bize.

MEHMET GÜLER

Sanatçının konu ettiği insanların içtepkilerini tuvalde yansıtmadaki başarısının tartışılması gerektiğine inanıyoruz. Burada belirtmek istediğimiz, serbest sanatçı olmanın gereği çok üretmenin getirdiği bazı sakıncalar. Kimi resimlerde, adlarının şiirselliğine karşın bu şiirselliği duyumsayamıyoruz. Kuşkusuz, her sanatçının tüm çalışmalarının başarılı olduğu görülen bir şey değildir.

Urartu'da izlediğimiz son çalışmalarında; soyutlayıcı tavrın geliştiği, kimi yerde gerçeküstücü yorumlara ulaştığı, figürlerin dinamik lekelere dönüşmeye başladığı gözleniyor. Belirli çizgisi üzerinde görülen bu değişimlerde, kuşkusuz batıda sürdürülen yaşamın etkisi var. Resimlerinin konusunu ülkesinin bozkır yaşamından alan sanatçının, bu ortama özlemi ve düşsel yaklaşımının soyutlayıcı eğilimlere neden olması doğaldır. Kaldı ki, soyutlayıcılık soyuta dönüşmüyor. Örneğin, son çalışmalarında bulutlarla birleşen ağaç, hareketlenen figürler anlatımcı renk lekelerine dönüşmesine karşın soyuta varmıyorlar. Bu değişimin geçmişe özlemden çok, bilinç altındaki anıların, somut olarak yaşanılanların, gözlemlerin ve yorumların sentezleri sonucu, çağdaşlaşma endişeleriyle ortaya çıktığını söylemenin daha doğru olacağını sanıyorum.

Galbraith

Theodorakis

White

Ritsos

DIŞ BASINDAN... 150 YAZAR ve DÜŞÜNÜR ATİNA'DA BULUŞTU

Kasım ayında Atina: gerçekte bir tek Atinalıların olan kent.

Birkaç dolu ve yarı dolu otobüs Akropol'ıs'e doğru gidiyor. Geçen yazdan arda kalmış bir-iki sarışın, hâlâ güneş yanığını koruyan bacaklarını kahve teraslarının birinde üst üste atıyorlar. Onlar, uzun bir mevsimin bitmişliğini kanıtlayan birkaç özel örnek.

Akşam rüzgarları, denizden ve dağdan eserek insanı ürpertiyor. Sokak köşelerinde dikilen ufak tefek ama, iyi bakımlı amcalar kestane satıyorlar. Önlerinde bir an ısınmak için duranların sayısı çok olmasına karşın, işler kötü gidiyor.

Kent merkezinden neredeyse aralıksız olarak yürüyüşçüler geçiyorlar. Ellerinde bayraklar, yazılar, çiçekler var; sesleri zaman zaman trafiğin gürültüsünü bile bastırıyor.

Kıbrıslı Türkler bağımsız devlet kurduklarını açıkladılar. Amerikan askeri ateşeliğinde görevli bir subay sokak ortasında vuruldu. Teknik Okullar olayından, cuntanın devrilmesi sürecini başlatan öğrenci olayından bugüne tam 10 yıl geçmiş.

Bu sonuncusu, büyük bir kutlama yürüyüşünün nedeni. Politeknik'e doğru yürünürken biz de varız.

Biz, hükümetin çağrılısı olarak Atina'ya gelen 150 kişi. Dünyanın her köşesinden gelmişiz; kimse kimseye neden çağrılmış olduğunu sormuyor. Yalnız bazılarının çağrılma nedeni olan olay, diğerlerinkinden daha çok biliniyor.

İşte orada, Anayasa Meydanında'ki tahta taçlar altında koşuyor Günter Wallraff. On yıl önce aynı yerde kendini zincirlemiş ve cuntaya karşı bildiri dağıtmıştı. Bu nedenle general İoannidis'in polislerince fena halde hırpalanmıştı.

İşte orada, sözcüğün tam anlamıyla doğruluyor John Kenneth Galbraith, karşılama töreni sırasında; katılanlar arasında Mikis Theodorakis'ten bile uzun boylu bir o var. 1967 yılının Atina'sına tanklar girdiğinde, etkinliksahibiolup da olayı kınayan ender Amerikalılardan birisiydi o.

Oradaki varlığı insanı daha da şaşırtıcı olan kişi Patrick White. Nobel Ödülünü almak için kendisi Stockholm'e gelmemişti 1973'de. Ama buraya gelmiş: Yüzü kişilik belirten çizgilerle dolu, kırmızı atkılı ve Noel Baba bereli bir bey.

Buna, diyorPatrick White, hayır demek olanaksızdı; Avustralya'dan uçması otuz saat sürmesine karşın. Ama, bu benim Avrupa'ya yaptığım son yolculuktur.

Romanlarında ve öykülerinde Yunanistan sıksık geçer White'ın: "Boyacı" da, Yunanlıların bile az tanıdığı Kios, derin bir gerçeğe bağlılıkla işlenmiştir. Ya direniş eylemleri? O, bir tek onun ve evsahiplerimizin özel sorunu.

Yunanistan, üstüne basarak söylüyor, ruhunun yeryüzündeki gerçek vatanı. Nemli kışları olmasa, belki hep burada yaşardı.

Patrick White, çağdaş Yunan yazınının birçok yönüne eleştiri getiriyor; çağdaş, yani -diyelim- Sikelianos'tan bu yana olanına. Ama benden, Ritsos'a gideceğimi duyunca, ona selâm söylememi istiyor. O, *gerçek* bir ozan, çünkü.

Gerçek ozan, Kuzey Atina'daki bir metro istasyonunun yakınında oturuyor; yoksulluk ve işsizlik ile yan ölü bir semtte. Ritsos'un oturduğu sokaktakinden daha içkapayıcı bir başka sokak olamaz.

Daire çok küçük ve patlama derecesinde dolu kitaplar, kâğıtlar, tablolarla. Sahibinin boş zaman tutkusu olan taşlarla da dolu; şekillerinde bir anlam bulduğu ve boyadığı taşlarile.

O boş zaman ne zamansa! Yannis Ritsos'un yazı masası çalışkanlığı her zaman akılları durdurmuştur. Gelecek mayıs ayında kutlayacağı 75. yaş, bu hızda bir azalma gösterir gibi değil.

Bu yıl dört yeni kitap yayınlamış; bunlardan biri roman. Bu dalda ilk yapıtı: *"Dikkatli Aristo yaşamını ve uykusunu anlatıyor."*

Ritsos, bendeki şaşkınlığı görüyor. Öyle kalın bir kitap değil canım, diyor.

Günter Wallraff, zincirlerle

Anlatım şiirsel ve özyaşama yakın bir içeriği var.

Yeni yayınlardan oluşan tepenin içinde ne romanı bulabiliyor, ne de o üç şiir kitabını. Acaba ne kadar daha kalacağım kentte? Yarına kadar mı sadece? O zaman postaya iş düşüyor; bu gün için bir çift taş yetsin.

Dışarda, içkapayıcı sokakta -adı Karga sokağı- akşam, yağmur ve serseriler düşmeye başlamış.

BENGT HOLMQVIST
DagensNyheter, 28.11.1983
İsveç
(Yarın Çeviri Kurulu)

İ Sanatlar Fakültesi, Şeref doktoru Muhsin Ertuğrul'u ölümünün 5. yılında anmak amacıyla 28-29 Nisan tarihleri arasında "Muhsin Ertuğrul Semineri" düzenlemeye karar verdi. Muhsin Ertuğrul'un tiyatroya katkılarının yanındatiyatromuzun sorunlarının da ortaya konulmasının amaçlandığı seminere katılmak için aşağıdaki esaslar belirlendi:

En geç 31 Ocak 1984 günü seminere sunulmak istenen bildirinin bir sayfalık özetinin, bildirinin kabülünden sonra ise tamamının, en geç 31 Mart 1984 tarihine kadar gönderilmesi gerekiyor. Bildirilerin 10 sayfayı aşmaması bir yayın ilkesi olarak belirlendi.

Feriha Aktan öldü

Son yapıtı "Cankırığı" önümüzdeki günlerde Yazko Yayınları arasında çıkacak olan ozan Feriha Aktan, 27 Kasım günü İstanbul'da öldü.

Edebiyat Fakültesi'ni bitiren Aktan'ın, 1971 yılında "Kuytu", 1972'de "Işıltı", 1973'de "Yarın Sabah" ve 1975'te "Dağbaşı" adlı kitapları yayınlanmıştı.

Şehir Tiyatroları'nda yedi sanatçının işine son verildi

İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'ndan Aliye Uzunatağan, Avni Yalçın, Çetin İpekkaya, Oben Güney, Taner Barlas, Savaş Dinçel ve Aslan Kaçar'ın görevlerine 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası uyarınca son verildi.

Görevine son verilen sanatçılar halen Şehir Tiyatroları'nın sergilediği çeşitli oyunlarda rol alıyorlardı.

Tan Oral ve Mahmut Akgün'ün Japonya'daki başarısı

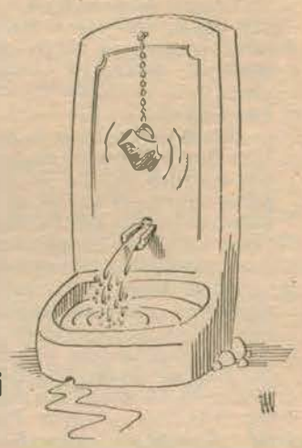

Japonya'nın başkenti Tokyo'da yayımlanan Yomiuri Şimbun gazetesinin her yıl düzenlediği Uluslararası Karikatür Yarışması'nın beşincisi sonuçlandı. Tan Oral, Cumhuriyet'te yayımlanan bir yapıtıyla "Excellence" ödülü kazandı. Aynı yarışmada Mahmut Akgün de serbest bölümde Özel Ödül aldı.

Kırkiki ülkeden 9000'i aşkın çizerin yapıtlarıyla katıldığı Uluslararası Karikatür Yarışması, konulu ve serbest olmak üzere iki ayrı bölümde düzenlendi. Tan Oral'ın "Excellence" ödülü aldığı bölümde yarışma konusu "su" olarak belirlenmişti.

Yarışmada ödül alan ve sergilenmeye değer bulunan karikatürler 1984 şubat ayı sonuna kadar Tokyo kentinde sergilendikten sonra, ödül kazanan yapıtlar aynı kentteki İsetan Müzesi'ne konulacak.

Stokholm Türk Edebiyat Akşamı Düzenlendi

İsveç'in başkenti Stockholm'de Konser Sarayı'nda Göçmenlerin Kültür Merkezi tarafından 9-30 Kasım günleri arasında yapılan Edebiyat Şenliği içerisinde bir de Türk Edebiyat Şenliği düzenlendi. Edebiyat Şenliğinde 14 ayrı dilde düzenlenen Edebiyat Akşamları yer alıyordu.

İki bölümden oluşan Edebiyat Akşamında İsveç'te yaşayan sanatçılarımızın yapıtları okundu. Ozan Özkan Mert'in yaptığı, "Türkiye'de Sanatçıların İçinde Yaşadığı Koşullar" konulu açış konuşmasından sonra yazar Demir Özlü, Özkan Mert ve Yarın'ın İsveç temsilcisi yazar Gürhan Üçkan ile Göçmen Bürosu memurlarından Refik Şener öykü ve şiirlerinden örnekler sundular.

Angel Rama

Manuel Scorza

Latin Amerika Edebiyatı Büyük kayıp verdi

Stockholm/Yarın • Madrid yakınlarında 181 kişinin ölmesiyle sonuçlanan uçak kazasında, Latin Amerika'nın dört sevilen yazarı da yaşamlarını yitirdiler. Bunlar; *Manuel Scorza* (Peru), *Angel Rama* (Uruguay), *Marta Traba* (Arjantin) ve *Ernesto Sabates* (Uruguay). *Manuel Scorza, 1928'de Lima'da*

Manuel Scorza, 1928'de Lima'da doğdu. En önemli yapıtı olarak, Perulu yerlilerin yaşamını işleyen beş ciltlik roman dizisi gösterilir. Son zamanlarda üzerinde çok söz edilmeye başlanan "Latin Amerika gerçekçiliğinin" ilk temsilcileri arasındadır. Son birkaç yıldır yaşamını Paris'te sürdürüyordu.

Angel Rama, 1928'de Montevideo'da doğdu. Yayınlandığı sırada büyük ilgi toplayan *Marcha* dergisinin genel yayın yönetmenliğini yaptı ve daha sonra Venezuella'ya göçtü. Burada Arjantinli yazar Marta Traba ile evlendi. Latin Amerika yazınının uzmanı olarak nitelenen Rama, çalışmalarını ABD'de sürdürdü. Burada, Amerikan makamlarının bitmez tükenmez baskıları altında öğretim görevlisi olarak çalıştı. (Bakınız: *Marquez*, "Yarınaçık Değil, Kapalı Bir Ülke: ABD", Bilim ve Sanat Dergisi, Sayı 25, 1983.) Bu yılın başında Paris'e göçmek kalmıştı.

Marta Traba, 1930 yılında Arjantin'de doğdu. Buradaki çalışmalarını, politik baskılardan ötürü bırakmak zorunda kaldı. Bogota'daki (Kolombiya) Çağdaş Sanat Müzesinde yönetici olarak çalıştı. Latin Amerika'da yaşanan terörü, "Güneyde Söyleşiler" adlı romanı ile işledi ve büyük ilgi topladı. Eşi Angel Rama ile birlikte o da Paris'e göçmek zorunda bırakılmıştı.

Ernesto Sabates de politik nedenlerle ülkesinde yaşayamayan Uruguaylı sanatçılardan önde gelenleri arasındadır.

Aynı uçak kazasında ölen bu yazarlar, Bogoto'da düzenlenen Latin Amerika Edebiyatı seminerine gidiyorlardı.

JOHN LENNON ÖLDÜRULUŞÜNÜN 3. YILINDA ANILDI

8 Aralık 1980'de silahlı bir saldırı sonucu öldürülen ünlü İngiliz topluluğu "The Beatles"in gitaristi, şarkıcısı ve bestecisi John Lennon, Kadıköy Enis Fosforoğlu Tiyatrosunda yapılan bir matineile anıldı. Beatles'in kurucusu ve beyni olan Lennon ve grubun diğer elemanları, 1960'lı yıllarda yepyeni bir müzik akımının da yaratıcılarından olmuşlardı. Şarkılarında özgürlükçü ve anti-militarist bir tavır alan Lennon ve diğer beatle'lar, 70'li yıllarda Avrupa'da oluşan karşıt kültür akımının da müzik alanındaki temsilcisi sayılıyorlar.

BİR FİLM YAKILDI...

Yorgun Savaşçı filmi TRT tarafından yakılarak, yok edildi. TRT Genel Müdürü filmi yaktırdığını 'gururla' açıkladı ve gerekçesi sorulduğunda filmi izlemediğini, senaryoyu okumadığını, ancak filmin iyi olmadığını 'kendisine söyledikleri' için filmi yaktırdığını söyledi.

Günlük basın, biraz da habercilik heyecanıyla, günlerce filmin neden yakıldığını araştırdı. Filmin yakılmasını emreden kişi ise bu olaydan genel müdür kadar gurur duymuyor olmalı ki, ortaya çıkıp da, gerekçeleriyle birlikte filmi neden yaktırdığını açıklamadı. Sanat çevrelerinin tepkileri ise "üzüldüm, inanmadım, yazık olmuş"dan öteye gitmedi.

Bülent Ulusu filmin yakılması için emir verdiğini söyledi ve ortaya yaklaşık sekiz maddelik bir gerekçe raporu çıktı. Filme getirilen çeşitli suçlamalar var. Ancak filmin daha önce TV yönetim kurulu ve hatta Genel Kurmay Başkanlığı Harp Dairesi Başkanlığı tarafından da incelenip onaylandığı düşünülünce, bunlar pek inandırıcı gelmiyor. Filmin yönetmeni Halit Refiğ ise, kendisine yöneltilen tüm suçlamalara karşı, "Herşeyin senaryoya uygun yapıldığını, bu tür suçlamaların insanı ipe götürebileceğini, filmin her karesini savunmaya hazır olduğunu, bir suç işlendiyse bunun sorumlularının ortaya çıkarılması gerektiğini ve hayatta olduğu sürece bu işin hesabını sormak için elinden geleni yapacağını" söyledi.

Filmin sakıncalı olduğuna çok kısa bir sürede karar verildi. Kimin için -izleyenler için mi, filmi çekenler için mi, yoksa filmin çekimine karar verenler için mi -sakıncalı olduğuna ancak yargı organlarınca karar verilmesi gerekirken sabırsız (!) biri filmi yaktırdı.

Yorgun Savaşçı, tarihe 'yakılan film' olarak geçecek. Eğer bir kopyası varsa, filmin sakıncalı olup olmadığı yakında a laşılacaktır. Ancak kesin olan şu ki, "filmi yakanlar" tarihe bu nitelemeyle adlarını yazdırdılar.

• beyhan sunal

İFSAK Olağanüstü Genel Kurulu yapıldı

İFSAK Olağanüstü genel kurulu 27 Kasım'da yapıldı. Sıkıyönetim Yasakları nedeniyle seçim yapılamayan Genel Kurul'da yeni kararlar alındı ve çalışmalar gözden geçirildi. Aralarında Şakir Eczacıbaşı'nın da bulunduğu dört kişi onur üyeliğine seçildi. Alınan diğer bir kararda ise, 1984'den başlayarak, fotoğraf ve sinema dallarında ayrı ayrı, başarılı çalışma yapan bir kişi ya da kuruma İFSAK Ödülü verilmesi kararlaştırıldı.

Bu arada İFSAK'ın yeni yayını Baha Gelenbevi'nin yazdığı "Film Reji Asistanı Adayı Kılavuz Kitabı" İFSAK yayını olarak basıldı. Kitap P.K. 272, Beyoğlu adresinden istenebilir.

Göç Konulu Sergi Belçika'da Açıldı

Geçen Haziranayında Brüksel'de büyük ilgi gören "Yaban elde çalışanlar..." konulu karikatür sergisi, Belçika'da ikinci kez, 3 Aralık günü Courcelles Kent Kitaplığı'nda, Courcelles Kültür Ocağı tarafından açıldı.

Sergi'nin açılışında, aynı zamanda Avrupa Parlamentosu Sosyalist Grup Başkanı olan Courcelles Belediyesi Kültür İşlerinden sorumlu Başkan Yardımcısı Ernest Glinne de hazır bulundu.

"Yaban elde çalışanlar..." sergisi, 1982 yılında Federal Almanya'da Exile-Kulturcentrum tarafından düzenlenen "Göç" konulu bir karikatür yarışmasına katılan karikatürcülerin yapıtları arasından seçilmiş, 128 tablodan oluşuyor.

Sergi'de, Yunan, İtalyan, İspanyol ve Yugoslavsanatçılarının yanı sıra, Türkiye'den de Sait Munzur, Emre Senan, Mahmut Akgün, Cengiz Dönmez, Atilla Özer, Canol Kocagöz, Beytullah Heper, Ali Özbek, Endercan Erbaş, Erdoğan Karayel, İsmail Sezer, Atay Sözer, Refik Tiniş, Ahmet Kapan, Faruk Çağla, Rasim Abay, İbrahim Tuncay, Naci Yavuz, Mehmet Ali Türkmen, Şadi Dinççağ, Metin Açıkgöz, Zekeriya Okulu, Aslan Mehmet, Kemal Akkoç, Mahmut Karatoprak ve Raif Zor'un yapıtları bulunuyor.

GFS'nin fotograf yarışması sonuçlandı

Grundig Fabrikası bünyesinde çalışmalar yapan Grundig Fotograf Severleri (GFS)'nin sigortalı çalışanlar arasında düzenlediği 1. Ulusal Fotograf Yarışması'nın büyük ödülü, Oto-Yol A.Ş. işyerinden Reha Akçakaya'ya verildi. Mehmet Bayhan, Nevzat Çakır, İsa Çelik ve Mustafa Vural'dan oluşan Seçici Kurul, İlyas Göçmen'e İFSAK Başarı Ödülü, Baştekniti Kara'ya GFS Emek Ödülü ve Tufan Dinarlı'ya da Nebahat Güler Ödülü'nü verdi. Özendirici Ödülleri ise; Abdülkadir Candemir, Yalçın Çidamlı, Aramis Kalay ve Ali Sırtoğlu aldılar.

Ankara Sanatevi yeni etkinlikleri

Ankara Sanatevi'nde bu sezon dört önemli film gösterime giriyor. İki mevsimdir gösterilmeyi bekleyen "Son Metro" filmi Aralık ayından başlayarak gösterime girdi. Yönetmenliğini François Truffaut'un yaptığı filmin başrollerinde Catherine Deneuve ve Gerard Depardieu oynuyor. Türkiye'de ilk kez gösterime giren "Son Metro", 9 dalda Cesar ödüllerine sahip. Bunların arasına en iyi erkek ve kadın oyunculuğu ve 1981'in en iyi filmi ödülleri de var. Sezon içinde daha sonra gösterime girecek olan filimler ise şunlar: "Korkunç Şüphe" (Gözaltı). Yönetmen: Claude Miller. Bir çok dalda altı ödüle birden sahip olan filmin oyuncuları ise; Micbel Serrault, Lino Ventura, Romy Schneider. "Lili Marlen" filminden tanıdığımız ünlü yönetmen R.W. Fassbinder'in yönetmenliğini yaptığı "Bir Evliliğin Öyküsü" (Maria Braun'un Evliliği) bu sezon Ankaralı izleyicilere sunulacak. Biri "Gümüş Ayı" ödülü olmak üzere, altı ödüle sahip bu filmin başrollerinde ise, Hanna Schygulla, Klaus Lövitsch ve İvan Desny var. Gösterim içinde yer alan diğer bir film ise, Fransız sinemasının yeni güldürü ustası olarak nitelenen Claude Zidi'nin "Gırgır Hafiye" filmi. Filmde, Fransa'nın eski başkan adayı Coluche ile Gerard Depardieu biraraya geliyor.

Ferit Avcı, Fethi Develioğlu,Cem Kenan Öngü Karikatür Sergisi

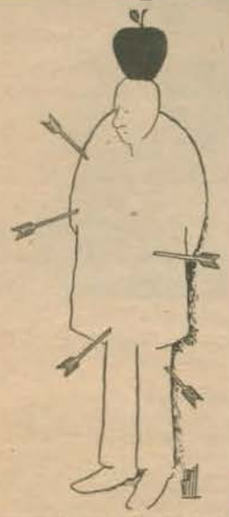

İstanbullu karikatürcüler Ferit Avcı, Fethi Develioğlu ve Cem Kenan Öngü Ankara Sanat Tiyatrosu'nda bir karma karikatür sergisi açtılar. Sergi 9-23 Aralık tarihleri arasında Ankaralı izleyicilere sunuldu.

Çizerler karikatür sanatı üzerine sorduğumuz soruları şöyle yanıtladılar:

- Günümüz karikatürü üzerine neler düşünüyorsunuz?

Fethi Develioğlu: Günümüzde genç kuşak kendini aşma ve yenileme çabası içinde. Bu çok sevindirici. Bunun sonucunda yurtdışında kazanılan ödüller var. Bir de ustaların genç çizerlere olan tutumları sonucu. onların yaratıcılıklarını kısıtlamaları sözkonusu. Bu yanlış anlayış genç kuşaktan kendi çizgisini bulmuş özgün isimlerin çıkmasını engelliyor.

- Karikatür yarışmaları konusundaki düşünceleriniz.

Cem Kenan Öngü : Yarışmalar denince salt yurtdışı yarışmaları düşünüyorum. Bence bunun nedeni deaçık; çünkü, yarışmalar düzenlenmiş, ödülleri açıklanmış, ancak ödüller verilmemiştir. Türkiye'de düzenlenenlerse, kanımca Türk karikatürüne hiçbir şey vermemiştir.

- Günümüzde çizerlerin karşılaştığı sorunlar üzerine söyleyecekleriniz.

Ferit Avcı: Sergi açmak için izin almak, sergi salonu bulmak ilk akla gelenler. Ayrıca Karikatürcüler Derneği'nin uzun süredir kapalı olması, çizerler arasındaki iletişimi koparmış durumda. Bence öncelikle Derneğin açılması yolunda çabaların gösterilmesi gerekiyor. Bu gerçekleştiğinde çizerlerin sergileme, yarışmalara katılma vb. gibi birçok sorunlarının ortadan kalkacağına inanıyorum.

● hatay dumlupınar

O Gün Geldiğinde

O büyük gün geldiğinde
ben kimbilir kaç yıldan beri
ebedi yatağımda
Toprağın derinliklerinde
Sonsuz bir uykuda olacağım
Fakat alınca ne zamandır
beklediğim haberi
uyanıp sesimi kimse duymadan
o büyük zaferin coşkusuyla
kara toprağın altından
ben de haykıracağım
Unutup geçmişde kalan acı günü
kimbilir belki de bir kış günü
üzerimi yorgan gibi kaplayan
bembeyaz karın soğuğundan
ya da sonbahar mevsiminde
kemiklerime işleyen
yağmurdan duyacağım
Milyonları sarsan
o dayanılmaz sevince
Mevsim sonbahar
sıcak bir yaz olsa da
gece gündüz farketmez
ben her zaman hazırım
Adımın yazıldığı taş yıkılsa da
kalmamış olsa da şu dünyada mezarım
hatırlayıp tek canlı
gelmese de başucuma
o müjdeyi ben doğadan alacağım
Nasırlı ellerde yaratılan
O GÖRKEMLİ BAYRAMA
HİÇ KİMSE FARKETMEDEN
BEN DE KATILACAĞIM....

8 Ekim1980

Necdet Adalı

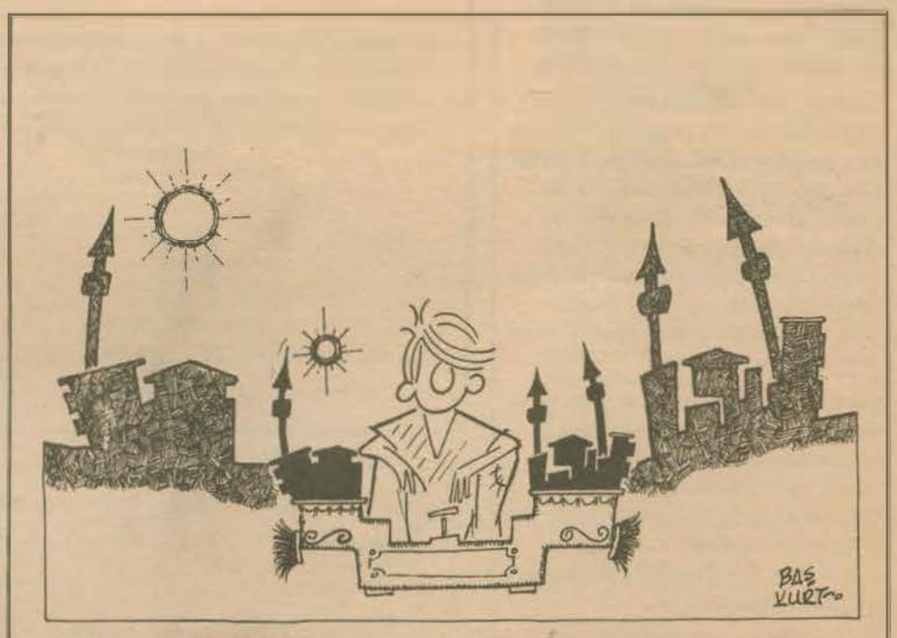

Karikatür: ERHAN BAŞKURT

BÜYÜTEÇ

YENI YIL . . . YENİ İÇERİK . . 2 OCAK 1984'DE ÇIKIYOR . . . HER HAFTA ÇIKACAK . . . SAYISI 100 TL; YILLIK ABONESİ 5.000 TL . . . ÜCRETSİZ ÖRNEK SAYI İSTEYİN: PK: 135, KAVAKLIDERE, ANKARA . . . DÜNYA VE TÜRKİYE EKONOMİSİNE "BÜYÜTEÇ"LE BAKIN . . .

ŞİLİ

akıllı çocuklar için kesinlikle öznel ve fakat gerçek bir öykü

Bu kitap, Şili'de gerçekleştirilen 1973 Pinochet darbesinden sonra Şili halkıyla dayanışma için Avrupa'da (İsveç) yayınlanmış ve geniş ilgi görmüştür. Resimlerle anlatının her sayfada birbirini tamamladığı bu güzel kitapçık, büyüklerin yanı sıra, çocukların da ilgisini çekecek nitelikte. İlkokul çağındaki çocukların bile anlayabileceği biçimde hazırlanan bu kitapçığı Yarın'ın ilk özel eki olarak okurlarımıza vermekten ayrı bir kıvanç duyuyoruz. Şaşılası biçimde 1 milyon kişinin başkent Santiago'da demokrasi için gösteriler yaptığı bu onurlu ülkenin nereden nereye geldiğinin kısa öyküsü. Şili halkının 10 yıllık özverisiyle dayanışmanın somut bir örneği olacak bu kitapçığa, kitaplığınızda yer ayırın...

Küçük boyda, her sayımızda 16 sayfa olarak vereceğimiz bu ek, 4 ayda tamamlanarak, 64 sayfalık bir kitapçık olarak elinize geçecek. Ofset baskılı, renkli, karton kapaklarını ise abonelerimize ücretsiz göndereceğiz. Abone olmayan okurlarımız ise, 50 Liralık posta pulu karşılığında dergi adresinden kapakları edinebilecekler.

Bu arada, okurlarımıza eklerini nasıl katlayacaklarını da anlatmak istiyoruz: Eki, derginizi elinize aldığınız biçimde, yani düz olarak tuttuktan sonra, üst yarısı alt yarısının üstüne gelecek biçimde, tam ortadan kırınız. İkinci kırımı ise, sol yarısı sağ yarısının altına gelecek biçimde yapınız. Kenarları açık olan sayfalar üstte kalmışsa, kırım doğru olarak yapılmıştır.

Okurlarımız, ilerde doğacak eksiklerini, ek'in yayınlanmakta olduğu dört ay içinde dergimizden isteyebilirler. Ancak ekimiz tamamlandıktan sonra elde kalan ekler ayrıca ciltleneceğinden, eksikleri tamamlama olanağı da kalkacaktır. Bu noktayı da okurlarımıza şimdiden duyurmak isteriz.

Bu arada, yeni maliyet artışları ve önümüzdeki günlerde beklenen kağıt zamlarına karşın, fiyat artırmayı düşünmediğimiz için, ekimize dergimizin 4 sayfasını ayırıyoruz. Ne var ki, aynı dört sayfada okurlarımıza Yarın Yayınları El Kitapları Dizisi'nden güzel bir kitapçık vermenin kıvancı içindeyiz.

Yayın yaşamında yeni boyut:

BİLİM ve SANAT YAYINLARI

▶ **KİM KORKAR MATEMATİKTEN** – Okullarda bize hep soğuk yüzüyle tanıtılmış olan matematiğin aslında güzel olduğunu, eğlendirici olduğunu anlatan Nazif Tepedelenlioğlu'nun kitabı için, "Hayatınız boyunca matematikten mi korktunuz? Öyleyse korkmadan bu kitabı okuyabilirsiniz" deniyor. (Eden : 250 TL)

▶ **NÜKLEER TEHLİKE** Nükleer Silahlar ve Nükleer Savaş – İnsanlığın nükleer savaş tehlikesi karşısında gerçek güvencesinin, bu soruna anlamış ve savaşa karşı çıkan geniş halk yığınları olduğunu söyleyen Haluk Gerger, nükleer silah teknolojisiyle ilgili temel bilgileri, basit bir anlatımla kamuoyuna sunuyor. (Eden : 250 TL)

▶ **HEP ARANIZDA OLACAĞIM** Frederic Joliot-Curie'nin Yaşamöyküsü – Güney Gönenç bu kitabında bilim adamının topluma karşı sorumluluğunun, yurtseverliğin, barışın tüm dünyada simgesi olmuş büyük fizikçi Joliot-Curie'nin atom fiziğine, barış mücadelesine katkılarını, Nazilere karşı yürüttüğü yiğit savaşı, yaşamının tüm evrelerini fotoğraflarıyla birlikte bir roman akıcılığı içinde veriyor. (Eden : 350 TL)

Dağıtım:
İstanbul : Özgür, Say, Barış, Cemmay ● Ankara : Bilim ve Sanat ● İzmir : Datiç, Şenlük

Adres : Emek İşhanı (Gökdelen) Kat. 10 Yenişehir - Ankara / 18 38 26
İstanbul Temsilciliği: Molla Fenari Sok. Nadir Han Kat.5, Cağaloğlu / 520 54 20
Yayınlarımız Bilim ve Sanat abonelerine yüzde 25 indirimlidir.

İLHAN İLHAN

YAYINA HAZIRLAYAN MUZAFFER İLHAN ERDOST

YAZILARIYLA

Muzaffer İlhan Erdost/Uğur Mumcu/İlhan Selçuk/Oktay Akbal
Atasoy Bilgi/Vahap Erdoğdu

ŞİİRLERİYLE

Talip Apaydın/Can Yücel/Vecihi Timuroğlu/Turgut Uyar
Cemal Süreya/Tuluy Görmez/Nurten Çelebioğlu/Ozcan Yalım
Kemal Bayram Çukurkavak/Mehmet Kıyat/Tuna Şenyuva
Metin Demirtaş/Ataol Behramoğlu/Ragıp Gelecek/Attila Aşur
Azer Yaran/Nihat Behram/Ali Kaymak/Ülkü Uluırmak/Gülseckin Emre
Hamit Geylani/Ahmet Telli/Metin Güven/A. Yalçınkaya
Y. Bağrıaçık/Yaşar Gevher/Yaşar Ünal/Nazhim/Ömer Ateşdağlı
Billur C. Yılmazyiğit/Tuğrul Aşl Gafkar/M. Ragıp Ünalan
Gül Erdost/Seyhan Erdoğdu/Muzaffer İlhan Erdost

RESİMLERİYLE, ÇİZGİLERİYLE

Mungan/Refik Yurtsever/Fikri Başaran Özayten/Atilla Kanbir
Sait Münzur

ONUR YAYINLARI
KURUCUSU VE EMEKÇİSİ
İLHAN ERDOST'U
ANLATTILAR
600 lira

İLHANİLHAN KİTABEVİ
Bayındır Sokak 27
Yenişehir Ankara

ONUR KİTABEVİ
Selanik Caddesi 72
Yenişehir Ankara

LİR DAĞITIM

HER TÜRLÜ KİTAP-DERGİ DAĞITIMI ve PAZARLAMASI

o Kitapçılara %25 indirimle ödemeli kitap gönderilir.
o Büromuzdan toplu isteklerden %25 indirim yapılır.
o Dağıtım - pazarlama alanlarında ilişkide bulunmak isteyen dergi ve yayınevlerinde her türlü kolaylık sağlanır.

LİR DAĞITIM
Bayındır Sokak, 12/13 Yenişehir-Ankara
Tel: 331852

MAVİŞ

ALTERNATİF SÜREKLİ ŞİİR DİZİSİ

GÖRUŞMEK ÜZERE İşiirleri
Naim Kandemir
ederi 100TL

ÇAĞDAŞ İRAN ŞİİRİ
ederi 100TL

fotoğraf dostlarına duyuru:

Aklı ışığınız fotoğraf dergisi Ocak'la çıkıyor! AFSAD tarafından yılda 10 kez yayınlanacak olan dergi, kalın kuşe kağıda ofset tekniği ile siyah beyaz 16 sayfa olarak basılıyor. Ayrıca her sayıda kuramsal veya teknik yazıların yeralacağı ek de sunuluyor.

Derginin ilk sayısında:
o Devlet Fotoğraf Sergisi'-Siyah-beyaz da'da ödül alan fotoğraflar,
o Memet ile Pisto/Oğuz Aktan'dan fotoğraflı bir öykü,
o Fotoğrafın 7 Günü/Etkenimler: Cengiz Aktuman
o Haberler/Yarışmalar/Küçük Pazar/ Okur Galerisi.
EK: E.Stelchen'in yazısı: 'Fotoğraf, İnsanlığın Tanığı ve Kayıt Aracı'
Özel Ek: AFSAD 'ANKARA Sergisi' nin 16 Sayfalık Broşürü

veçağrı:

Özverili çabalarla yayınlanmakta olan dergimizin ilk sayısını inceleyin; eleştiri ve öneriler.nizi bekliyoruz. Çevrenizde tanıtım, Önümüzdeki engellerin güçbirliğimizle aşılmasını Ülkemizin tek fotoğraf dergisini birlikte yaşatalım!

Sayısı 200, yıllık abonesi 2000 TL. Posta pulu göndererek AFSAD, PK 830, KIZILAY, ANKARA adresinden isteyiniz.

Cumhuriyet
Kitap Kulübü

Daha ucuz kitap için...

İstediğiniz kitabın ayağınıza gelmesi için...

Bedava armağan kitapları da binlerce seçenek arasından seçmek için...

Hiçbir yükümlülük altına girmemek, tam tersine sürekli genişleyen olanaklardan yararlanmak için...

Beklenmedik armağanlar almak için...

Kitap sevenler, kitap okuyanlar, kitap izleyenler aşağıdaki formu doldurun, kesin ve gönderin Broşürümüz hemen adresinize postalanacaktır.

Cumhuriyet
Kitap Kulübü

Türkocağı Cad. 39-41
Cağaloğlu - İstanbul

(zarfın üstüne)

Hiçbir yükümlülük altına girmeden Cumhuriyet Kitap Kulübü broşürünün adresime gönderilmesini rica ederim

Ad, soyad: .....

Adres : .....

İmza .....

.....

(zarfın içine)

YARIN YAYINLARI

1

YUNAN DOSYASI
Constantine Manos'un Fotografları İçin Şiirler
ALİ CENGİZKAN
1983 Abdi İpekçi Barış ve Dostluk Ödülü
2. BASKI, 200 Lira

Ali Cengizkan'ın Yunanlı fotografçı Constantine Manos'un Yunan adalarından görüntüleri için yazdığı dörtlüklerden oluşan bu kitabın ilk baskısı kısa sürede tükenmiştir. Yarın Yayınları, birinci hamurkağıda, ofsetbaskılı olarak, 16 x 16 cm boyutlarında hazırlanan Yunan Dosyası'nın 2. baskısını bu kez yaldız baskılı kapakla sunuyor.

2

SOVYET ROMANI
İnceleme
A.MÜMTAZ İDİL
250 Lira

Kimi roman yazarları 19. yüzyıl geleneğine bağlı kalarak, inatla çalışmalarını sürdürmüşler ve romanın ancak geleneksel yapısı içinde varlığını koruyabileceğini savunmuşlardır. Bu bakış açısı çerçevesinde en yaygın örnekleri verenler de Sovyet romancıları olmuştur. Bu kitap, geleneksel roman anlayışında önemli romancılar yetiştirmiş olan Sovyet romancılığının tanıtımını amaçlıyor. Kitapta tanıtılan Sovyet romancılarının en önemlilerinin fotograflarının yeraldığı 16 sayfalık eki, birinci hamur kağıda, ofset baskılı olarak hazırlanmıştır.

3

ÜÇ KITADAN SESLER
Latin Amerika-Asya-Afrika'dan Şiirler
Derleyen ve Çeviren: GÜRHAN UÇKAN
250 Lira

Latin Amerika-Asya ve Afrika'nın 23 ülkesinden 44 şair! Neruda'dan Guillen'e, Ho Chi Minh'den Mahmut Derviş'e, Carlos Drummond de Andrade'den Agostinho Neto'ya, toplumcu dünya şiirinin 102 örneği. Üç Kıtadan Sesler'de şiirin ezilen halkların elinde ne denli güçlü bir sese dönüştüğünü okuyacaksınız. Buradaki ozanlardan önemli bir bölümü kendi ülkelerinde onurlu bir yaşam aradıkları için sürgün edilmiş, baskı altında yaşamışlardır. Kitabın sonunda ayrıca ozanlar üstüne açıklamaları da bulacaksınız.

4

ANNA SEGHERS
Öyküler
Türkçesi: YILMAZ ONAY
300 Lira

Tüm 20. yüzyılı ve tüm dünyayı kucaklayan zengin yaratışıyla, çağımızın en büyük yazarlarından biri olan Anna Seghers, on bir roman, pekçok öykü, kuramsal yazılar, denemeler ve yayımlanmış konuşmalarıyla dünyanın her yanında tanınmakta ve okunmaktadır. Demokratik Almanya'nın bu büyük yazarının daha önce 1945 öncesi yapıtları dilimize kazandırıldı. Yarın Yayınları, bu kez Anna Seghers'in sosyalizmin kuruluş sürecini anlattığı öykülerini yayınlıyor. Anna Seghers'in gözden kaçırılmak istenen öykülerinden dördünün yeraldığı bu kitabı okumalısınız.

5

SAUL STEINBERG
Sanatı ve Çizgileri
500 Lira

Çağdaş karikatür sanatının en önemli ustası olan Steinberg'in yapıtlarından önemli bir seçmeyi bulacağınız bu kitap, karikatürle doğrudan ilgilenenler kadar, her kitap okurunun da ilgisini çekecektir. Steinberg üstüne kapsamlı bir incelemenin de yeraldığı albüm, tamamı birinci hamur kağıda, renkli ve siyah beyaz örneklerle, yaldız kapakla basıldı. Bu albüme kitaplığınızda yer ayırmayı unutmayınız.

6

AYRILIK MEVSİMİDİR
KARARLAR ALMALIYIZ
Şiirler
ATİLA ÇINAR
100 Lira

Yarın Yayınları'nın genç şiir dizisinin ilk kitabı, şiirlerini Yarın'da da izlediğiniz Atila Çınar'ın. Bu kitapta şiirimizdeki toplumcu gerçekçi yönelişin duyarlı bir örneğini bulacaksınız.

İsteme adresi: P.K: 723, Kızılay - Ankara.
6 kitap birlikte 1100 Lira
2500 Liraya kadar olan istekler için posta pulu gönderilmelidir.